

શ્રીહરિરાય મુક્તક

ડૉ. જયેન્દ્ર સોની

श्रीहरिराय मुक्तक

("श्रीहरिराय मुक्तक" was one of Dr. Jayendrabhai Soni's message segments which was delivered on mediums like Whatsapp groups and his Facebook account. Here is a collated document of all the messages related to this segment.)

जयश्रीकृष्ण. शिक्षा सागर श्रीहरिराय महाप्रभु के प्राकट्योत्सव की सभी मित्रोको बहोत बहोत हार्दिक बधाई।

यदि आपश्रीका प्राकट्य नहीं हुवा होता तो न हम श्रीमदाचार्यचरणके वास्तविक स्वरूप को जान पाते न उनके सिद्धांतोकी गहराई ! संप्रदाय के मर्म को यथार्थ रूपसे समझानेमें उनका अमूल्य योगदान है। आजसे हम अपनी नित्य सत्संग माला में उनका एक ओर मुक्तक पिरोये ! (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय - मुक्तक" (१)

"श्रीवल्लभभावाष्टकम्"

है श्रीवागीश महाप्रभु ! जो आ भूतल पर आपनुं प्राकट्य न थयुं होत तो दैवी जीवो अपार पापावार संसार रुपी समुद्रने केवी रीते करी शकत, रसिक भगवदियो भावात्मक श्रीहरि ने केवीरीते अनुसार सकत अने व्रजभूमि ना माहात्म्य ने पोताना हृदयमां केवी रीते स्थापित करी शकत ? (१) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय - मुक्तक" (२)

"श्रीवल्लभभावाष्टकम् "

'हे वागीश महाप्रभु ! जो पृथ्वी पर आपनुं प्राकट्य न थयुं होत तो दैवी जीवो पुष्टि भक्तिमार्ग नो आश्रय शी रीते करत, सुखसागरनो अनुभव केवीरीते करत, अने पोतानुं सर्वस्व (स्त्री पुत्र घर कुटुंब द्रव्यादिक) आत्मनिवेदन द्वारा प्रभुने समर्पि शी रीते सफल करत ? जेमां पुण्य क्षीण थतां जन्म-मरण नुं दुःख भोगवुं पडे छे तेवा दुःखवाळा कर्मादिकना फलनो केवी रीते त्याग करी शकत ? (२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (३)

"श्रीवल्लभभावाष्टकम्"

"હે વાક્પતિ મહાપ્રભુ ! જો ભૂતલ પર આપનું પ્રાકટ્ય ન થયું હોત તો દૈવી જીવો શુદ્ધાદ્વૈત બ્રહ્મવાદ નું કેવીરીતે વર્ણન કરી શકત, માયાવાદાદિકથી કલુષિત બુદ્ધિ ને કેવીરીતે શુદ્ધ કરી શકત અને સુબુદ્ધિમાન ભક્તજનો ભગવાન માં કેવીરીતે સદ્બુદ્ધિ ધારણ કરી શકત, શાંતિયુક્ત ભગવદિયો તત્કાલ કેવીરીતે લૌકિકાસક્તિ ને ત્યજી શકત ? (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪)

'શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્'

'હે વાગીશ મહાપ્રભુ ! આપ જો ભૂતલ પર પ્રકટ ન થયા હોત તો ભગવલ્લીલા -મધ્યપાતરૂપી ઉત્કૃષ્ટ ફલ જેમાં પ્રાપ્ત થાય છે તેવા નિઃસાધન માર્ગમાં વિશ્વાસ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાત, તેમજ લોકનો અને વેદનો ભય ત્યજી જગતમાં કેવી રીતે ફરી શકત ? અત્યંત હર્ષ પૂર્વક સર્વે ભગવલ્લીલાઓનું વર્ણન કેવીરીતે કરી શકત ? (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫)

"શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્"

'હે વાગીશ મહાપ્રભુ ! ભૂતલ પર જો આપનું પ્રાકટ્ય ન થયું હોત તો ભગવદ્ ભાવ અર્થાત્ પ્રભુ પ્રત્યે નિર્ગુણ પ્રેમ ભાવ નું અને પ્રભુ ની સમગ્ર લીલાઓનું દૈવી જીવો કેવીરીતે સ્મરણ કરી શકત, સમગ્ર દૈવી જીવો પ્રભુ સ્વરૂપ અનંત છે તે પળ કેવીરીતે જાણી શકત અને આ ભૂલમાં અલૌકિક રસિક ભગવદિયો પ્રભુના ગુણ સમુહને કેવીરીતે ગાઈ શકત ? (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬)

"શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્"

'હે વાગીશ મહાપ્રભુ ! જો આ ભૂતલ પર આપનું પ્રાકટ્ય ન થયું હોત તો શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર પ્રભુએ કહેલા ગીતાજી અને પુરાણ શ્રીમદ્ભાગવત નો અર્થ સમજીને નિયમ પૂર્વક દૈવી જીવો પાઠ કેવી રીતે કરી શકત, એના અર્થ ને, એટલે શ્રી સુબોધિનીજી ના ભાવને પળ ધૈર્ય યુક્ત થઈ કેવી રીતે પોતાના હૃદયમાં ધારણ કરી શકત, અને દયાલુ

શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર ને 'ફલ રુપ' સમઙ્ગી કેવી રીતે તેમની સેવા કરી શકત ?' (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭)

"શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્"

'હે શ્રી વાગીશ મહાપ્રભુ ! ભૂતલ પર આપનું પ્રાકટ્ય જો ન થયું હોત તો અન્યાશ્રય ત્યાગપૂર્વક અનન્ય ભક્તિ રૂપી સ્વધર્મ નું કેવીરીતે પાલન કરી શકત, આસુરી જીવોની બાળ જેવી વાળી ની કઠોરતાને કેવીરીતે સહન કરી શકત, અને આ કલિયુગ માં સાધન-બલ વગર પોતાના 'સહજ દોષ' ઇટલે જન્મ થી થતા દોષ, 'દેશોત્થ દોષ', અર્થાત્ મ્લેચ્છ દેશમાં રહેવા થી થતા દોષ, 'કાલોત્થ દોષ', ઇટલે અશુભ મુહૂર્તાદિથી યા અવસ્થા થી થતા દોષ, 'સંયોગ દોષ', અર્થાત્ ધર્મભ્રષ્ટ પતિતાદિક ના સંસર્ગથી થતા દોષ, તેમજ 'સ્પર્શ દોષ', શાસ્ત્રો માં અસ્પૃશ્ય ગણાવેલ વસ્તુ તથા પ્રાણીઓના સ્પર્શ થી ઉદ્ભવતા દોષો નું નિવારણ કેવી રીતે સંભવ થઈ શકત ? (૭).

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮)

"શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્"

'હે શ્રીવાગીશ મહાપ્રભુ ! ભૂતલ પર આપનું પ્રાકટ્ય ન થયું હોત તો કોઈના થી ન જિતાય તેવા અર્થાત્ દુઃખ થી જિતાય તેવા અસુરોને અને અસુરોને અનુસરનાર ઇટલે આસુરીભાવવાળા જીવોને કેવીરીતે જીતી શકાત, અને આ નિઃસાધન નિર્ગુણ પુષ્ટિ ભક્તિમાર્ગ ના ઉત્કૃષ્ટ ફલરૂપ મહામંત્રનો ઉપદેશ કોણ આપી શકત, અને અત્યંત ભાવપૂર્વક નિરંતર પ્રભુને શરણે શી રીતે જઈ શકાત ?

આથીજ 'હે શ્રીવાગીશ પ્રભુ ! ભૂતલ પર આપના પ્રાકટ્ય ની દૈવીજીવોદ્ધારાર્થ જરૂર હતી. (૮).

* શ્રીવલ્લભભાવાષ્ટકમ્ સંપૂર્ણમ્ *

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯)

"શ્રીવૈશ્વનારાષ્ટકમ્"

.....

'કલિયુગ માં દૈન્યરહિત અર્થાત્ નિઃસાધન મનુષ્યોનો સારી રીતે ઉદ્ધાર કરવા, ઇટલે તેઓને ચોરાશી લાખ યોનિમાંથી નિર્મુક્ત કરી ભગવદ્ લીલા મધ્યપાત રૂપી ફલ પ્રાપ્ત કરાવવાને માટે દયાયુક્ત થઈ, પૃથ્વી માં ભગવદ્ અવતાર તરીકે જેઓ પ્રકટ થયા અને અત્યંત આનંદજનક પોતાનો નિર્ગુણ ભક્તિમાર્ગ પ્રકટ કર્યો તે ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર મારા મસ્તક પર બિરાજો'. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

.....

'નિજાનંદ માં ડૂબેલા અને નિરંતર શ્રીહરિ માં જેમની ચિત્ વૃત્તિ નો નિરોધ થયેલો છે તેવા, જગતમાં ભગવદાસક્તિ રાખી જગતનો ઉદ્ધાર કરવા વાળા, કૃપાના સમુદ્ર રૂપ પારકાના હૃદયના શોકને દૂર કરનાર એવા ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

.....

'મહામાયા રૂપ શક્તિ ના મોહથી મનના દોષસમુહને સારી રીતે શાંત કરનારા અને પ્રગટ માર્ગના દ્વેષ માં જોડાયેલા માયાવાદી મનુષ્યોના શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપે પ્રતીત થઈને વેદ-વચનોથી જેમણે મુખ બંધ કર્યા છે તેવા ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો.' (૩)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

.....

'પ્રસિદ્ધ એવા ૧. સહજ દોષ, ૨. દેશોત્થ દોષ, ૩. કાલેત્ચ દોષ, ૪. સંયેગજ દોષ, ૫. સ્પર્શજ દોષ, ૬. પાંચ પ્રકાર ના દોષ -સ્વધર્મથી રહિત થયા. છે તેવા સર્વે મનુષ્યોને જેમણે બ્રહ્મસંબંધ.

દ્વારા એમના એ સર્વ દોષો નિવૃત્ત કરી પ્રભુ ના ચરણાર્વિદ ની સેવા માં પરાયણ. કર્યા તે ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો'. (૪). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

'શ્રીહરિ ની ભક્તિ અને પૂજન વગેરે વિધિઓમાં જેઓએ વિશેષ કરીને ભેદ કરેલો છે, અર્થાત્ પૂજન માં વિધિનું પ્રાધાન્ય છે અને ભક્તિ માં સ્નેહ નું પ્રાધાન્ય છે એમ બતાવી સ્વમાર્ગીય એટલે ભગવદ્ ભક્તિ કરનારાઓને અન્ય કર્મ -ગ્યાન વગેરે મર્યાદામાર્ગીયોના ફલથી સારી રીતે અધિક અને વૈરાગ્યાદિક સિવાય પરમલીલામધ્યપાતરૂપી એક ફલને આપનાર એવા એ ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો. (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૪)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

'પોતાના ભક્ત જનોને આપનું સ્મરણ રહે એટલા માટે અને તીર્થો નું માહાત્મ્ય પ્રસિદ્ધ થવા માટે તેમજ જગતમાં સમગ્ર દૈવી જીવોને શરણે લઈ અન્ય જીવો થી જુદા કરવા જેઓએ પોતાના ચરણકમલો થી પૃથ્વી પરિક્રમા કરી તે ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો'. (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૫)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

"ભાવાત્મક શ્રીહરિને, એમના સમગ્ર વિહારોને તેમજ મનુષ્ય પશુ પક્ષી સહિત સમસ્ત લીલા સામગ્રીને પણ જેઓ કૃપા માત્ર થી અહીં પ્રકટ કરે છે તેવા, દ્રષ્ટિ પડવાથી કરુણામય એવા એ ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો'. (૭). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૬)

"શ્રીવૈશ્વાનરાષ્ટકમ્"

'જેનો અન્ય જીવો થી પુત્ર ધન શરીર વગેરે માં જે દ્રઢ આસક્તિ હતી તે આસક્તિ નો, અગ્નિ જેમ મોટા રુ ના ઢગલા નો નાશ કરે છે તેમ, નાશ કરીને પોતાના સાનિધ્ય થી જ શ્રીકૃષ્ણ માં વ્યસન પળ સિદ્ધ કરાવે છે, તે ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ મારા મસ્તક પર બિરાજો'. (૮)

આ રીતે શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીના ચરણાર્વિદ ના દાસ શ્રીહરિરાયજી રચિત આ અષ્ટકનો જે પ્રેમપૂર્વક પાઠ કરે છે તેને ભગવન્મુખાવતાર વૈશ્વાનર પ્રભુ ના ચરણાર્વિદ માં સમગ્ર ફલરૂપ અને તેનાથી અધિક ફલ પ્રાપ્ત થાય છે.

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૭)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય નિરૂપણમ્"

(આ સ્તોત્રમાં શ્રીહરિરાયજીએ શ્રીમહાપ્રભુજી ના ચરિત્ર ને ભાગવત માં વર્ણિત ભગવાન ના ૨૪ અવતારો સાથે અદ્ભૂત રીતે સરખાવ્યું છે)

'જેવી રીતે શ્રીમદ્ વરાહ ભગવાને દાઢથી પૃથ્વી નો ઉદ્ધાર કર્યો અને ગાયો બ્રાહ્મણો અને દેવોને દુઃખ દેનાર હિરણ્યાક્ષને માર્યો તેવી રીતે શ્રીવાગીશ (શ્રીવલ્લભાચાર્યજી) મહાપ્રભુએ ભક્તિનો દ્વેષ કરનાર, ભય આપનાર દુષ્ટોના સમુદાય ને હણીને નાશ પામેલી ભક્તિ નો ઉદ્ધાર કર્યો, જેથી આ શ્રી વલ્લભાધીશ્વર "રોષદ્વક્ષાતસંપ્લુષ્ટ ભક્ત દ્વિઙ્" અર્થાત્ "રોષદ્વષ્ટિના નિક્ષેપ થી નાશ કર્યા છે, ભક્તના દ્વેષીઓ જેમણે", એવા નામથી પૃથ્વી માં પ્રસિદ્ધ થયા'. (૧, ૨, ૩) (આ પ્રકારે વરાહ અવતાર નું સામ્ય બતાવ્યું છે.) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૮)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

'જેવી રીતે શુદ્ધ માર્ગના પ્રવૃત્ત કરનારા, બ્રહ્મચર્ય વ્રતને પ્રકાશ કરનારા, બ્રહ્માજીના પુત્રો સનંદન, સનક, સનાતન અને સનત્કુમારો થયા, તેવી રીતે આ શ્રીવાગીશ મહાપ્રભુ પળ અન્ય સ્ત્રીઓના સંગ ને ત્યાગ કરનારા થયા, એટલા

માટે એમના નામ "સુપૂરિત:", "રહપ્રિય", "પતિવ્રતાપતિ:" અર્થાત્ 'પરમ પૂર્ણ એવા', 'एकांत प्रिय एवा', અથવા 'एकांतिक भक्तोमां प्रीतिवाळा' અને 'प्रतिव्रताओ ना पति एटले उद्धारक एवा', અથવા 'पतिव्रता एटले अनन्य भक्ति करनाराओनुं रक्षण करनारा एवा છે', તેથી એ સનકાદિક તુલ્ય થયા, અને તેથી શ્રીમહાપ્રભુના બ્રહ્મચર્યત્વની સારી રીતે સિદ્ધિ થયેલી છે'. (૫-૬-૭). (આ પ્રકારે સનકાદિક અવતાર નું સામ્ય બતાવ્યું છે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૯)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

'જેવી રીતે શ્રીમાન પ્રભુ નારદજીએ પંચરાત્રની રચના કરી છે કે જેમાં સ્પષ્ટ રીતે સેવા પ્રકાર વર્ણિત કરેલો છે, તેવી રીતે શ્રીમહાપ્રભુજીએ પણ "ભક્તિ માટે આચારનો ઉપદેશ કરનારા", અને "કર્મમાર્ગને પ્રવૃત્ત કરનારા" હોવાથી "જેમણે પુષ્ટિમાર્ગ રૂપી આચાર-યગ્ય પ્રવૃત્ત કરેલો છે", તેથી આ શ્રી મહાપ્રભુજી "ભક્ત્યાચારોપદેષ્ટા", "કર્મમાર્ગ પ્રવર્તક:" "યગ્યકર્તા", "યગ્યભોક્તા" એ પ્રકારે નામોથી પ્રસિદ્ધ થયા'. (૭-૮-૯).

(એ પ્રકારે નારદજી ના અવતાર નું સામ્ય બતાવ્યું છે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૦)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

'જેમ શ્રીનારાયણદેવ ગંધર્માર્દન પર્વતમાં નિવાસ કરતાં કામદેવ ની સેનાને સત્વર જીતીને સમર્થ બની એકાંતમાં રહે છે, તેવી રીતે આ કરુણાસાગર શ્રીમહાપ્રભુજી પણ દુષ્ટ ઈન્દ્રિયસમુહને જીતીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ને પ્રિય એવા વ્રજમાં નિવાસ કરે છે, જેથી આ શ્રીમહાપ્રભુજી "વ્રજપ્રિય:" અર્થાત્ "જેમને "વ્રજ પ્રિય છે" એવા નામે કહેવાયા છે'. (૧૦-૧૧). એ પ્રકારે આપનું 'નારાયણ અવતાર સાથે સામ્ય બતાવ્યું છે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

.....

'જેવી રીતે શ્રી કપિલદેવજી એ સાંખ્ય નું નિરૂપણ કરીને દુષ્ટ મનવાળા જીવોનું અગ્યાન દૂર કર્યું અને દેવહૂતિનું પ્રિય કર્યું, તેવી રીતે આ સમગ્ર દૈવી જીવોદ્ધારક શ્રીમહાપ્રભુજી પણ બ્રહ્મસૂત્ર ઉપર "અણુભાષ્ય" ની રચના કરીને પોતાના ભક્તિમાર્ગ ને અનુસરનાર ના જીવોના અગ્યાન-સમુહ ને દૂર કરી સર્વત્ર વિજયી થયા અને શ્રી ઇલમ્માગારુજીનું પ્રિય કર્યું, એટલા માટે એમનું નામ "સૂત્રભાષ્યપ્રવર્તક:", "સૂત્રભાષ્યપ્રવર્તક: પ્રવૃત્ત કરનારા" એવું કહેવાયું'. (૧૨-૧૩-૧૪). (એ પ્રકારે શ્રી કપિલદેવજી નું સામ્ય બતાવ્યું) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

.....

'જેવી રીતે શ્રીદત્તાત્રયજીએ આન્વીક્ષિકી વિદ્યા પ્રહલાદજી વગેરે ને વર્ણિત કરીને અનેક પ્રકાર ના ઉપદેશ નો પ્રચાર કરી સત્પુરુષોના મતને દ્ઢ કર્યો, તેવી રીતે આ શ્રીવાગીશ મહાપ્રભુએ પણ સત્પુરુષોના મતને આશ્રય કરી "ભક્તિ માટે આચાર નો ઉપદેશ કરવા સારુ નાના પ્રકારે વાક્યનું નિરૂપણ કર્યું" અને આ ભક્તિ ના પ્રચારાર્થે જ શ્રીમહાપ્રભુજીએ જ "શ્રીકૃષ્ણહાર્દવિદ્", શ્રીકૃષ્ણ ના હાર્દ ને જાણનારા કહેવાયા'. (૧૫-૧૬-૧૭). (એ પ્રકારે શ્રી દત્તાત્રય અવતાર નું સામ્ય બતાવ્યું છે) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

.....

'જેવી રીતે ગુણસમુહ ના સાગરરૂપ યગ્યાવતાર પ્રભુ એ યામ વગેરે બાર પુત્રો સાથે મઠી ને સ્વાયંભૂવમન્વંતરનું રક્ષણ કર્યું, તેવીરીતે શ્રીવલ્લભાધીશ્વર પ્રભુ એ પોતાના શ્રીગોપીનાથજી અને શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી એ બે પુત્રો તથા શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી ના સાત પુત્ર રૂપ પૌત્રો એમ એ બધાએ સાથે મઠી ને સર્વે આસુરી જીવોને અલગ પાડી સારસ્વત કલ્પના દૈવી જીવોનું રક્ષણ કર્યું'. (૧૮-૧૯) (એ પ્રકારે યગ્યાવતાર - સામ્ય દર્શાવ્યું છે) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવીરીતે, પ્રકટ જણાતી નથી અંતરની બુદ્ધિ જેમની, તેવા નિર્મલ શ્રીરુષભદેવજી, પોતાના પુત્રો ના નિમિત્તે મોહસાગરમાં ડૂબતા પુરુષોને ગ્યાનઆપનાર થયા, તેવીરીતે આ શ્રીમહાપ્રભુજી, જેમની લીલા કોઈ જાણી શકતું નથી, તેથી "અગ્યાતલીલા:" એ નામે, અને "પોતાના વંશમાં સ્થાપિત કર્યું છે સમગ્ર માહાત્મ્ય", એટલે પોતાના વંશમાં સમગ્ર માહાત્મ્ય સ્થાપિતકરવાથી "સ્થાપિતાશેષસ્વમાહાત્મ્ય: " એ નામે ભૂતલમાં પ્રસિદ્ધ થયા થયા'. (૨૦-૨૧). (એ પ્રકારે શ્રીરુષભદેવજી અવતાર સામ્ય પ્રકાશિત થયું.)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૫)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવી રીતે મોટા રાજાઓ સેવાયેલા પાપરહિત શ્રી પૃથુરાજા એ સર્વે જીવોના ઉપકારાર્થે ગાયનું રુપ ધારણ કરનાર પૃથ્વીનું દોહન કર્યું, તેવી રીતે મહાલક્ષ્મીપતિ શ્રીમહાપ્રભુજીએ શુદ્ધાદ્વૈત મતનું સ્થાપન કરવા અને પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ નો પ્રચાર કરવા સામવેદોદ્ભવ રુગવેદની શ્રુતિઓ રૂપી ધેનુઓનું દોહન કરી અને ભક્તોની ઈચ્છા પૂર્ણ કરી, જેથી "ભક્તેચ્છાપૂરક:" અને લીલામૃતરુપ રસ ના સમુહથી સમગ્ર દેહધારીઓને સ્નિગ્ધ કરવાથી લીલામૃતરસોધારત્રી કૃતાખિલશરીરભૂત" એ નામે કહેવાયા'. (૨૨-૨૩-૨૪). (એ પ્રકારે શ્રીપૃથુઅવતાર -સામ્ય નિરુપણ થયું)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવી રીતે શ્રીમત્સ્યાવતાર પ્રભુએ એક સત્યવાન ભક્ત નું પ્રલયકાળના જલથી રક્ષણ કરી મનુષ્યોને મત્સ્યપુરાણનું શ્રવણ કરાવ્યું, તેવીરીતે મહાલક્ષ્મી પતિ મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાધીશ્વરે પણ સુબોધિનીજી નું શ્રવણ કરાવીને સંસાર-ભયના સમુદ્રથી અર્થાત્ જન્મ-મરણ ના દુઃખ થી ઘણા ભક્તો નું રક્ષણ કર્યું.' (૨૫-૨૬). (એ પ્રકારે 'મત્સ્યાવતાર'-સામ્ય-નિરૂપણ કર્યું).

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'દેવો-દૈત્યો મઠી સમુદ્રમંથન કરતાં અમૃત ઉત્પન્ન ન થયું અને અમૃત પ્રાપ્ત ન થતાં કેવલ મંથન કરવા રુપ કર્મ થી જ્યારે દેવો અને દૈત્યો કલેશ પામવા લાગ્યા ત્યારે પ્રભુએ સાક્ષાત્ શ્રીકૃર્મ (કચ્છપ) સ્વરુપ ધારણ કરી એક લાખ યોજન વિસ્તારવાઠી પીઠ ઉપર સુવર્ણ મય મંદરાચલ પર્વતને ધારણ કર્યો. તેવીજ રીતે સંસાર સમુદ્રમાં મોક્ષ રુપ અમૃત ને માટે દૈવી તથા આસૂરી કલેશ પામતા જીવોને વાક્પતિ શ્રીમહાપ્રભુજીએ ગ્યાન રુપ સર્વ ના મુખ અને પુચ્છ ગ્રહણ કરીને એ સમયે ડૂબતા વેદરુપ મંદરાચલ નો ઉદ્ધાર કર્યો અને દુષ્ટોએ કરેલા અત્યંત પરાક્રમી પાંચંડ માર્ગ રુપ વિષ નું ત્યારપછી પત્રાવલંબન રુપી શિવરુપ ધારણ કરીને હર્ષપૂર્વક પાન કરી ગયા'. (૨૭-૩૧) (એ પ્રકારે શ્રીકૃર્માવતાર-સામ્ય દર્શાવ્યું)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવી રીતે શ્રીધન્વંતરિજી ના સ્મરણ કરવા માત્ર થી દુઃખ નો તથા રોગાદિનો નાશ થાય છે, તેવી રીતે શ્રીમહાપ્રભુજી સત્પુરુષોને પણ તેમના સ્મરણ કરવા માત્ર થી જન્મ-મરણ રુપ દુઃખ નો નાશ કરી ભગવદ્ પ્રાપ્તિ કરાવનાર હોવાથી, "સ્મૃતિમાત્રાર્તિનાશનઃ" કહેવાય છે.' (૩૨). (એ પ્રકારે શ્રીધન્વંતરિ-સામ્ય પ્રદર્શિત કર્યું છે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવી રીતે શ્રીમહાવિષ્ણુ શ્રીમોહિની સ્વરુપે અદ્ભૂત સ્ત્રીરુપ ધારણ કરીને નેત્રોના કટાક્ષ દ્વારા દૈત્યો ને મોહ પમાડી, તેમની પાસે ગયેલા નિર્મલ અમૃતનું પાત્ર લઈ વારંવાર દેવોને આપ્યું, અને દૈત્યોને ન જ આપ્યું તેમ શ્રીવલ્લભાધિશ્વરે પણ, નષ્ટપ્રાય થયેલા વેદનો ઉદ્ધાર કરી ગુણના

સમુદ્ર અને ભક્તવત્સલ શ્રીમહાપ્રભુજીએ વિરુદ્ધધર્માશ્રય સ્વરૂપ થી આસુરી જીવોને મોહ પમાડી, નિજભક્તો માટે વેદ રૂપ પર્વતથી સંસારસમુદ્રનું મંથન કરી, પુષ્ટિરૂપ અમૃત કાઢી ને દૈવી જીવોને પાન કરાવ્યું, અને આસુરી જીવોને ન આપ્યું. પૂર્વે નિત્યલીલામાં અને બીજા અવતારમાં શ્રીવાકપતિ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી થયા.' (૩૩ થી ૩૮). (એ પ્રકારે શ્રીમોહિની અવતાર - સામ્ય દર્શાવ્યું) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

.....

'ત્યારપછી સમગ્ર જગત ના દુઃખ રૂપી સમુદ્રનું નિવારણ કરનાર ભગવાન નૃસિંહે જેવી રીતે સ્તંભ માં થી પ્રકટ થઈને હિરણ્યકશિપુનું નખથી વિદારણ કરીને સ્વકિય ભક્ત પ્રહલ્લાદનું રક્ષણ કર્યું, તેવી રીતે ભગવાન શ્રીવલ્લભાધિશ્વરે પણ ચંપારણ્ય માં અગ્નિ થી પ્રકટ થઈને સમગ્ર જગત ને દુઃખ આપનાર જીવોના અગ્યાન રૂપ મોટા દૈત્યનું, સદ્વાક્યના પ્રચાર રૂપ નખોથી વિદારણ કરીને પ્રહલ્લાદ રૂપ વૈષ્ણવ-સમુહનું રક્ષણ કર્યું, એટલા હેતુથી જ "ઊગ્ર પ્રતાપ", મહાન પ્રતાપવાળા એવા નામથી પ્રસિદ્ધ થયા'. (૩૯) (એ પ્રકારે શ્રીનૃસિંહાવતાર -સામ્ય પ્રકટ કર્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

.....

'જેવીરીતે સમગ્ર દેવસમુહે સ્તુતિ કરી એવા મહાન ગુણસમુહ થી વ્યાપ્ત કશ્યપપુત્ર ભગવાન વામનજીએ ભિક્ષુરૂપ ધારણ કરી બલિરાજા નું સર્વસ્વ લઈને પછી વિરાટ રૂપ ધારણ કરી બલિરાજા ની પૂજા થી તેના પર કૃપા કરીને અંતર્ધ્યાન થયા, તેમ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીના પુત્ર ભગવાન શ્રીવલ્લભાધિશ્વરે શુદ્ધ ભિક્ષુકનું રૂપ ધારણ કરીને મહા અભિમાની પંડિતોના સમુહને જીતીને, આચાર્ય પદવી મેળવી ને, વિદ્યાનગરના રાજા પર કૃપા કરીને, તેમને નિરુત્તર કરેલા પંડિતો પર વિજય મેળવી ને "શુદ્ધાદ્વૈત બ્રહ્મવાદ" રૂપ પુષ્ટિમાર્ગ રૂપી સૂર્યનો ઉદય કરીને, અને પોતાના મામાનો ગર્વ ઉતારીને, કનકાભિષેક થી પ્રાપ્ત કરેલી સત્કીર્તિના પ્રકાર થી વૃદ્ધિ પામીને પૃથ્વી પરિક્રમા કરી'. (૪૦). (એ પ્રકારે વામનામતાર -સામ્ય દર્શાવ્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવી રીતે રેણુકાના આનંદ ની વૃદ્ધિ કરનાર પરશુરામે બ્રહ્મદ્રોહ કરનારા ઘણા ક્ષત્રિયોનો તીક્ષ્ણ પરશુ દ્વારા નાશ કર્યો હતો તેવી રીતે શ્રૌત-દ્રોહી સ્માર્ત આસુરી જીવોને વાક્પતિ શ્રીમહાપ્રભુજીએ "પત્રાવલંબન" ગ્રંથ દ્વારા જીતીને નિરુત્તર કર્યા.' (૪૧-૪૨). (એ પ્રકારે શ્રીપરશુરામાવતાર-સામ્ય દર્શાવ્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવીરીતે મહાદયાવાન શ્રીમાન્ સત્યવતીપુત્ર વેદ-વ્યાસજીએ મઠથી ઘેરાયેલા, દુષ્ટ બુદ્ધિ વાળા, મંદભાગ્યવાળા દુષ્ટ જીવોને જોઈને પાખંડ રુપ અંધકાર થી વ્યાપ્ત જીવનસમુહનું અગ્યાન નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન શ્રીમદ્ભાગવત પ્રકટ કરીને તેમનો ઉદ્ધાર કર્યો, તેવીરીતે શ્રીમહાપ્રભુજીએ પણ પાખંડમાર્ગ રુપ સમુદ્રમાં ડૂબેલા જીવોને જોઈને, તેમને શરણ અને આત્મનિવેદન ના 'મંત્રોપદેશ' થી અંગીકાર કરી, પુષ્ટિમાર્ગનો ઉપદેશ આપી ને ભયરહિત કર્યા, અને પોતાના પુત્રો અને તેમના પુત્રો વગેરે અર્થાત્ સ્વવંશ દ્વારા ભયરહિત કરે છે અને કરશે'. (૪૩ થી ૪૬) (એ પ્રકારે શ્રીવેદ-વ્યાસાવતાર-સામ્ય નિરુપણ કર્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવીરીતે અયોધ્યાના અધિપતિ ભગવાન શ્રીરામચંદ્રજી સમુદ્ર પર સેતુ બાંધીને પોતાની સેનાને પાર લઈ ગયા અને જલ્દીથી લરાક્ષસોને જીત્યા, તેવી રીતે ઈલમ્માકુમાર શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ પણ શ્રીમદ્ ભાગવત રુપી સમુદ્ર ઉપર સુબોધિની રુપ સેતુ બાંધીને દૈવી જીવોને તાર્યા અને વૈષ્ણવો નો દ્વેષ કરનારા આસુરી જીવ સમુહને જીત્યા, એ હેતુથી જ "શ્રીભાગવત પીયુષ સમુદ્ર મથન ક્ષમઃ" અર્થાત્ "શ્રીભાગવત રુપી અમૃત ના સમુદ્રનું મંથન કરવામાં સમર્થ" એવા નામે પ્રસિદ્ધ થયા. (૪૭-૪૮-૪૯) (એ પ્રકારે શ્રીરામાવતાર-સામ્ય દર્શાવ્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'જેવીરીતે સમગ્ર જગતને ઈચ્છિત સંપાદન કરનાર ષડ-એશ્વર્ય સંપન્ન શ્રીનંદરાજરુકુમાર શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર પ્રભુએ પોતાના સહોદર શ્રીરેવતીરમણ શ્રીબલભદ્રજી સાથે પૂર્ણ ચંદ્રતુલ્ય સારસ્વત કલ્પમાં પ્રગટ થઈને દુષ્ટ સમુહ રૂપી પૃથ્વીના ભારને ઉતાર્યો અને શ્રીહસ્તે મારવાથી મોક્ષ કર્યો, તે પ્રકારે આ પુરુષોત્તમ ભગવાને પણ નારાયણ દીક્ષિત વગેરેના સોમયાગ ના ફલ રૂપે એવા શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટજીના અંગથી પ્રકટ થયેલા શ્રીમહાપ્રભુજીએ કલિયુગ માં પ્રકટ થઈને શ્રીગોપીનાથજી અને શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી બન્ને પુત્રો સાથે અષ્ટાક્ષર અને ગદ્યમંત્ર નું દાન કરીને કોઈ અપરાધ વશાત્ બુદ્ધિ નાશ થવાથી એ જ હેતુથી ગોલોકથી ચ્યુત થયેલા જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો'. (૫૦) (એ પ્રકારે શ્રીકૃષ્ણાવતાર -સામ્ય-નિરુપણ કર્યું)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રુપ નિરુપણમ્"

'હલ્લને ધારણ કરનાર, નિજાનંદ રૂપી સમુદ્રમાં ડૂબેલા, શ્રીકૃષ્ણ ના સુખ માટે પ્રયત્નશીલ જેમનો આત્મા છે તેવા' રોહિણીજીના આનંદને વધારનાર અને 'નિજ ક્રીડા કરવાવાળાઓને ઈચ્છિત દાન કરનારા, રેવતીજીના પતિ શ્રીબલદેવજી 'જેવીરીતે પુષ્ટિમાર્ગ સ્થિત સત્પુરુષોએ નિરંતર વ્રજેશ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની માફક સેવવા લાયક છે, તેવીરીતે શ્રીવાગીશ મહાપ્રભુ પણ "આનંદ:", આનંદ રુપ, "પરમાનંદ:", પરમાનંદ રુપ, "પૂર્ણાનંદ:", પૂર્ણ આનંદ સ્વરુપ, "જગદ્ગુરુ:", જગતના પુજ્ય એવા, "સ્વાનંદતુંદિલ:", પોતાના સ્વરુપે કરીને આનંદવાળા, "ઈલમ્માનંદવર્ધન:", ઈલમ્માજીના આનંદ ને વધારનાર, "અદેયદાનદક્ષ:", ન આપી શકાય તેવા દાન આપવામાં સમર્થ, "શ્રીઅક્ષાપ્રાણવલ્લભ:", શ્રીઅક્ષાજીના પ્રાણપ્રિય, "ભક્તેચ્છાપૂરક:", ભક્ત ની ઈચ્છા પૂર્ણ કરનાર, "શ્રીકૃષ્ણભક્તિકૃત્", શ્રીકૃષ્ણની ભક્તિ કરનાર, અને "નિખિલેષ્ટદ:", સમગ્ર ઈચ્છિત વસ્તુ ને આપનારા, એ પ્રકારે તે તે સત્પુરુષ ને રક્ષણ કરવાવાળા નામો વડે ત્રણેય લોકમાં શ્રીકૃષ્ણ ના કૃપાપાત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા'. (૫૧ થી ૫૫). (એ પ્રકારે શ્રીહલધરાવતાર -સામ્ય -નિરુપણ કર્યું) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭)

"श्रीमदाचार्य सकलावतार साम्य रूप निरूपणम्"

भगवान् बुद्धे 'जेवीरीते देवो नुं कार्य करवा माटे ब्राह्मणो अने वैदिकोनी निंदा करीने जगत थी विपरित कर्म नुं आचरण करता सर्वे दैत्योने मोह पमाडना लाग्या, तेवी रीते श्रीकृष्ण मुखार्विंद रूप श्रीमहाप्रभुजीए पण "प्राकृतानुकृतिव्याजमोहितासुरमानुषः", प्राकृत मनुष्य ने अनुसरवा ना मिष थी आसुरी जीवोने मोह पमाडनार, ए नाम प्रमाणे वैष्णवो ने विपरित कर्म देखाडता अने अत्यंत गूढ हृदयपणाने देखाडता संन्यसाश्रम नो अंगीकार करीने आसुरी जीवोने मोह उत्पन्न करनारी लीला नुं आचरण कर्यु'. (५६). (ए प्रकारे बुद्धावतार -साम्य दर्शाव्यु). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (३८)

"श्रीमदाचार्य सकलावतार साम्य रूप निरूपणम्"

"जेवी रीते हयग्रीव भगवान् नाश पामेला वेदो नो उद्धार करनारा हता, तेवी रीते श्रीमहाप्रभुजीए पण नाश पामेला वेद प्रतिपादित शुद्धाद्वैत निर्गुण भक्ति मार्ग ने प्रदर्शित कर्यो छे. (५७) (ए प्रकारे हयग्रीवावतार -साम्य दर्शाव्यु छे). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (३९)

"श्रीमदाचार्य सकलावतार साम्य रूप निरूपणम्"

'जेवी रीते पूर्वे ब्रह्माजीना मोटा पुत्रो सनकादिकोने, ब्रह्माजीने अनुग्रह करवावाळा, श्रीहंस भगवान् पृथ्वी मां ग्यान आपनार थया, तेवी रीते श्रीरामचंद्रजी ने संतोष पमाडनार श्रीमहाप्रभुजी पण हनुमान सरखा महान भक्तोने ग्यान आपनार थया'. (५८ - ५९). (ए प्रकारे हंसावतार -साम्य निरूपण कर्यु). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४०)

"श्रीमदाचार्य सकलावतार साम्य रूप निरूपणम्"

'જેવીરીતે કલિયુગના અંતમાં કલ્કિ ભગવાન ચારે તરફથી જીવોના અગ્યાન નો નાશ કરનારા અને જીવોનું કલ્યાણ કરનારા થશે, તે પ્રકારે સમર્થ એવા શ્રીમાન્ વૈશ્વાનર પળ કલિયુગ થી નષ્ટપ્રાય દુર્બલ બનેલા નિર્મલ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ નો ફરીથી પ્રકાશ કરશે. ભગવાન સર્વકાલમાં પુષ્ટિમાર્ગ નું તો રક્ષણ કરે છે અને દુર્લભ જેમના ચરણકમલ છે, તેવા સત્યયુગને ભોગવનાર સમર્થ ભગવાન સર્વ સમયમાં ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન, ચારે યુગોમાં પળ પુત્રપૌત્ર વગેરે સ્વવંશ દ્વારા પુષ્ટિમાર્ગ નું અવશ્ય રક્ષણ કરશે જ'. (૬૦ થી ૬૩). (એ પ્રકારે કલ્કિ-અવતાર -સામ્ય દર્શાવ્યું). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

'એ પ્રકારે સત્પુરુષ શ્રીમાન્ લક્ષણનંદન શ્રીમહાપ્રભુજી સર્વ અવાતારોનાં અત્યંત ગુણકર્મ એવમ્ પરાક્રમોને ધારણ કર છે. એટલા માટે ત્રૈલોકમાં સર્વ વૈષ્ણવો દ્વારા તેઓ પંડિતેશ્વર શ્રીકૃષ્ણરૂપ શ્રીપુર્ણપુરુષોત્તમ કહેવાયા છે, અને એટલા જ માટે પાપથી ભય પામતા વૈષ્ણવોએ જ તૈલંગકુલ-તિલક રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી નું જ સ્મરણ અને ધ્યાન કરવું જોઈએ.' (૬૪ થી ૬૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨)

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્"

'આ "સર્વાવતાર-સામ્ય નિરૂપણ" નો પૃથ્વી માં પાઠ કરવાથી અથવા સાંભળવા થી પુરુષોને નક્કી શ્રીનંદકુમાર શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર અને શ્રીમહાપ્રભુજી નું અભેદપણું સિદ્ધ થાય છે. શ્રીહરિરાયજી કહે છે કે આ બાલસ્થાવથી મારું કહેલું સ્વવંશ ઉપર પ્રેમ રાખનાર શ્રીવલ્લભાચાર્યજી નામના પ્રભુ સર્વ પ્રકારે ક્ષમા કરજો, જે આનંદ ના ભંડાર રૂપ શ્રીહરિ, શ્રીવલ્લભાચાર્યજી નો અને નિઃસાધન એવો મારો પોતાનો જાણી અંગીકાર કરે છે, તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર મારો આશ્રય હો.' (૬૭ થી ૬૯).

"શ્રીમદાચાર્ય સકલાવતાર સામ્ય રૂપ નિરૂપણમ્" સ્તોત્ર સંપૂર્ણ.

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

પુષ્ટિજીવનું ગંતવ્ય છે - 'ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ'. પરંતુ ત્યાં પહોંચવા નું માધ્યમ છે - શ્રીમદાચાર્યચરણ મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાધીશ ની શરણાગતિ. આવો, તેમનું શરણ સ્વીકારીએ !

"શ્રીગોપીજનવલ્લભ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રમાંના ભાવને લીધે વિરહ માં થતો જે સંતાપ, તદ્રુપ એવા જે અગ્નિસ્વરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ભક્તિ રૂપી અમૃતના સાગરને પ્રકટ કરતાં પ્રાદુર્ભાવ પામ્યા, તે શ્રીમહાપ્રભુજી મારી ગતિ થાઓ". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"ભગવાન ના સંબંધ થી બીજું જે કોઈ લૌકિક ફલ, તેની સાથે જેને ક્યાંય પળ સંબંધ નથી, વળી જે રહસ્ય અને રહસ્યના મનનને ભક્તના હૃદયમાં ઉતારવાને જે શક્તિમાન છે, અને હંમેશા લીલાના આશ્રય રૂપ પ્રભુમાં લીન થયેલા જે ભક્તો છે, તેઓને જે નિત્ય તાપ-ક્લેશ હોય છે, તે તાપ-ક્લેશ જેઓને છે, તેવા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય હંમેશા છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"વિયોગ અને સંયોગ એવા ઉભય રસ ના ખાસ અનુભવ ની સિદ્ધિ માટે જેમણે નિત્ય દેહ ધારણ કર્યો છે, અને એ દેહથી સિદ્ધ કરી શકાય તેવા જે સર્વોત્તમ પુષ્ટિમાર્ગ ને પ્રકટ કરવામાં બીજા કોઈ પળ કારણ વિના, કારણ ખાતર જ 'કારણ' રૂપે રહેલા શ્રીમહાપ્રભુજી મારી ગતિ છે". (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"નિઃસાધન એવા જે પોતાના જન છે, તેઓને આ માર્ગમાં ઉત્પન્ન થતા સંશય ને કેવલ પોતાના મુખાર્વિદના સ્મરણ માત્રથી જ જેમણે દૂર કર્યા છે તેવા અને નિત્ય દયામય લાલ નેત્રો વડે પોતાનું હૃદય જેમણે જણાવ્યું છે તેવા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો હંમેશા આશ્રય છે". (૪). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"શ્રીગોકુલેશના ચરણકમલની સેવામાં ખાસ દોષો જોનારાઓના પળ દોષોને બાળી નાંખનારા અને અશુદ્ધિ ને લઈને જેઓને છોટો ભ્રમ પોતાના મનમાં ઉત્પન્ન થયો છે તેવાઓને પણ શુદ્ધ કરનારા શ્રીવલ્લભાચાર્યજી મારા સ્વામી (મને પ્રિય) થાઓ". (૫). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૮)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"પ્રભુ સાથે ના સંબંધ ને લઈને ઉત્પન્ન થયેલ અતિ અલૌકિક જે ભાવ, અને તેના તરફ જેમના આદરવાળા અંતઃકરણ છે, તેવા નિજભક્તોની આગળ અલૌકિક સુંદર આદર્શ રૂપ અને સર્વાત્મભાવ ધરાવતા જ જેમણે પોતાનું શરીર ધારણ કર્યું છે, તેવા શ્રીગુસાંઈજી ના પિતા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે. (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"અમારા સ્વામી, અમારું અને બીજા નું જે રક્ષણ કરે છે તે બાબત માં અમારી બુદ્ધિ ને દોરનારા, અત્યંત કરુણાયુક્ત હૃદયવાળા, નિજજનો જેઓને બહુ વહાલા છે તેવા, અને મારા ચિત્ત માં વિલાસ કરતાં, પોતાના નામ રૂપી સુંદર સામવેદની રુચાઓ તેઓ નું જે ગાન કરે છે, તે જેમને પ્રિય છે તેવા શ્રીમહાપ્રભુજી પોતાના પ્રિયજન એવા મારા ઉપર કરુણા કરો" (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦)

"શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્"

"ખાસ કૃપા કરી એ શ્રીમહાપ્રભુજી પોતાના ચરણકમલ રૂપી ફલ નું દાન સદાને માટે મને કરે તો 'નિજ ભક્તો' એ કરેલાં પાપોના સમુહને દૂર કરનારા શ્રીહરિ ભગવદ્ ભાવ માં પ્રતિબંધ કરનારી વસ્તુઓને ચોક્કસ દૂર કરે". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસોક્તં શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્ સંપૂર્ણમ્'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

આપણે 'શ્રીનિજાચાર્યાષ્ટકમ્ સ્તોત્રમ્' દ્વારા શ્રી મહાપ્રભુજીની શરણાગતિ સ્વીકારી પરંતુ આપણે તેમને નિવેદન કરીએ કે 'હે શ્રીવલ્લભ હું આપનો છું'.

તદર્થ -

'હે શ્રીગોપીજન વલ્લભ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રના મુખાર્વિદ રૂપ , વિયોગાગ્નિ રૂપ, 'હે કૃપા કરનારા અને અલૌકિક 'નિજ આનંદવાળા શ્રીવલ્લભાચાર્યજી હું આપનો છું'. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્રની અધરસુધા ના નામ થી ભરપુર તેવા 'નિજ અંગો થી વવિંટલાયેલા અને શ્રીમદ્ ભાગવત ના તત્ત્વ ના મહા સાગર રુપ 'હે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું.' (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"ભાવાત્મક જે પ્રભુ છે, તેમની આર્તિભાવ (તાપ-ક્લેશ) થી જે સેવા ને બતાવનારા અને ભાવને કારણે જ જેમના ચરણકમલ વહાલા લાગે છે, તેવા 'હે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું'. (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની).

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"કરુણાયુક્ત નેત્રો ના અંતભાગથી દૃષ્ટિ કરતાં જ પાપોનો નાશ કરનારા અને નિઃસાધન જનોના સ્વામી હૈ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"હે મધુર મુખ વાળા ! 'હે મધુર નેત્રો ના અંતભાગવાળા ! 'હે મધુર અધરવાળા અને મધુર સ્વરુપ વાળા શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"માત્ર દીનતા થી સંતોષ પામેલા, દીનતા ના માર્ગનો બોધ કરનારા અને દીનતા થી પૂર્ણ હૃદયવાળા હે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"જે ભક્તો ને આપે આપના કર્યા છે, તેવા ભક્તો ના અનેક અપરાધોનો નાશ કરવાને માટે શક્તિવાળા અને એવા ભક્તો નાં યોગક્ષેમ વહાવનારા હે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું. (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮)

"શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રમ્"

તદર્થ -

"ન આપી શકાય તેવા દાન ને માટે સંપૂર્ણ ભાવે હરિદાસો માત્ર દ્વારા જેમનાં ચરણકમલની સેવા કરવામાં આવી છે તેવા હે શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ! હું આપનો છું". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસોક્તં શ્રીવલ્લભ પંચાક્ષર સ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"

"નિઃસાધન જનોનો ઉદ્ધાર કરવા માટે પ્રભુએ પ્રકટ કરેલા 'વસ્તુતઃ ગોપીશ' શ્રીવલ્લભ - શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે". (૧). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"
.....

"નિજ ભક્તોને ભજનના આનંદ નું દાન કરવા માટે રસાત્મક પોષણ-અનુગ્રહ-માર્ગ નો પ્રકાશ કરનાર, કરુણાથી વરી શકાય તેવા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાયજી મુક્તક" (૬૧)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"
.....

"શ્રીસ્વામિનીજી ના ભાવથી યુક્ત એવા ભગવદ્ ભાવ થી ભાવયુક્ત, અતિ અલૌકિક સ્વરૂપ વાળા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે. (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"
.....

"શ્રી સદાનંદ પ્રભુ ના મુખાર્વિદ રૂપે આનંદરૂપ, મૂર્તિમાન વિયોગરૂપ અગ્નિ, ભક્તિમાર્ગ રૂપી કમલને પ્રફુલ્લિત કરવામાં ભાનુ-સૂર્ય રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે" (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની).

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"
.....

"રાસત્વીલા ના રસભાર થી સર્વ દેહધારીઓને સારી રીતે રસબસ કરનાર, ભાવાત્મક સર્વ અંગ વાળા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"
.....

"શ્રીભાગવત ના ગૂઢ ભાવાર્થને પ્રકટ કરવા માટે પૃથ્વી પર જેમને અવતાર લેવરાવ્યો છે તેવા અને સ્વામી શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર ના સંતોષના કારણ રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"

"ગોપાંગનાઓના વલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રના અંતઃકરણ માં રહેલ લીલા નો અનુભવ જેને વહાલો છે અને તેથી અન્ય વાતો જે સ્ફુરવા પળ દેતા નથી તેવા શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬)

"શ્રીવલ્લભ શરણાષ્ટકમ્"

"પોતાના ચરણકમલોં થી પૃથ્વી ને વિભૂષિત કરનાર, સદા શ્રીગિરિરાજજી માં બિરાજમાન શ્રીમહાપ્રભુજી મારો આશ્રય છે". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

સુવિદિત છે કે શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુ એટલે 'દૈન્યભાવ' નું મૂર્ત સ્વરૂપ !

"હે શ્રીમહાપ્રભુ ! શ્રીવૃંદાવન ની રજથી યુક્ત, શ્રીયમુનાજી ના જલની માટીવાલું આપનું ચરણતલ મારા મસ્તક ઉપર ક્યારે પધરાવશો ?" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

'सर्व विदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु "दैन्यभाव" नुं मूर्त स्वरुप छे'

""हे महाप्रभु ! प्रेम सहित भीना हृदयमां सर्वदा (सेवकोए) विचारेलुं आपनुं चरणतल मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो ?" (२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (६९)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

""हे श्रीवल्लभ ! पोताना प्रक्षालन ना जलरूपी अमृत थी आश्रितोने सारी रीते जीवनदान करनार आपना चरणतल मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो ?" (३). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (७०)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

""हे श्रीवल्लभ ! पुण्य ना गंज ने करनार सेवको ए प्राप्त करेला अने सर्वदा सेवेला आपना चरणतल ने मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो ?" (४) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (७१)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

"हे श्रीवल्लभाधीश ! भक्ति सहत धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष आ पांच पुरुषार्थ रुपी आंगळीयोथी युक्त आपना चरणतल मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो ?" (५) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (७२)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

"हे श्रीवल्लभाधीश ! पोतानी भक्ति रुपी राग- लाल- रंगना समुह थी हंमेशां स्थितिना -निवास ना स्थलने रंजन करनां आपनुं पदतल मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो ?" (६). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (७३)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

"हे श्रीमद्वल्लभ प्रभो ! नख - चंद्र ना प्रकाश थी पोतानी मेळे पोतानाओनो प्रकाश करनारा आपना चरणतल ने मारा मस्तक उपर आप क्यारे पधरावशो?" (७) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (७४)

"दैन्याष्टकम्"

'सुविदित छे के श्रीहरिराय महाप्रभु दैन्यभाव नुं मूर्त स्वरुप छे'

"હે શ્રીમદ્વલ્લભ પ્રભો ! પુષ્ટિમાર્ગ રૂપી કલ્પવૃક્ષ નું સ્વરૂપ મૂલની માફક જે પૃથ્વી ઉપર પ્રાપ્ત થયું છે તેવું આપનું પદતલ મારા મસ્તક ઉપર આપ ક્યારે પધરાવશો ?".

(૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

સંપૂર્ણ

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૫)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"દરેક જાતના સાધન વિનાનો, ચારે બાજુથી પરાધીન, પાપથી ભરપૂર અને દીન એવો જે હું, તેનું શરણ 'શ્રીકૃષ્ણ' છે". (૧)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૬)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"ખાસ કરીને સંસાર ના સુખ મેળવવા તરફ મુખ કરી બેઠેલો અને પ્રભુ સિવાય અન્ય તરફ વળેલો બહિર્મુખ એવો જે હું, તેનું શરણ 'શ્રીકૃષ્ણ' છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૭)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"હંમેશા વિષય ની જ ઈચ્છા કરતો, દરેક રીતે દેહના આનંદ માં રચ્યો રચ્યો રહેતો અને દુષ્ટ સ્વભાવ ને લીધે વાંકો થયેલો એવો જે હું, તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે" (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૮)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"સંસાર રૂપી સર્પથી કરડવામાં આવેલો, ધર્મઘ્રષ્ટ, દુષ્ટ બુદ્ધિવાળો અને લૌકિક પદાર્થો ની પ્રાપ્તિ ના કષ્ટવાળો એવો જે હું, તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૯)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"જે પોતાનો ધર્મ ભૂલી ગયો છે, કર્મ માં જેનું ચિત્ત મોહ પામેલું છે, અને પોતાના સ્વરૂપનું જેને ગ્યાન નથી તેવો જે હું, તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૦)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"સંસાર રૂપી સાગર માં ડૂબી ગયેલો, જેનો ભાવ ભાંગી પડ્યો છે તેવો, દુષ્ટ કાર્ય વાળો અને દુષ્ટ ભાવ માં લાગેલા મનવાળો એવો જે હું, તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૧)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"ખાસ કરીને વિવેક ધીરજ ભક્તિ વગેરે જેમાં જરાયે નથી તેવો અને વિરોધી કાર્યોમાં આસક્તિ વાળો એવો જે હું, તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે. (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"હરિરાય મુક્તક" (૮૨)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"વિષયો થી જેનો દેહ ઘેરાઈ ગયેલો છે, અને વિમુખ થઈ જવાથી જેની સદ્બુદ્ધિ હરાઈ ગઈ છે અને ઇન્દ્રિય રૂપી ઘોડાઓ જેને જકડ્યો છે, તેવો જે હું તેનું શરણ શ્રીકૃષ્ણ છે". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૩)

"શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્"

"આ શ્રીકૃષ્ણશરણાષ્ટકમ્ ના પાઠથી અને એમાં કહેલા અર્થ નો વિચાર કરવા થી આપણા આચાર્ય શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ના ચરણકમલ નો સેવક દીનતા પ્રાપ્ત કરે". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'इति श्रीहरिदासोक्तं श्रीकृष्णशरणाष्टकम् संपूर्णम्'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૪)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"શ્રીસ્વામિનીજી વિષયક ચિંતાને લીધે થયેલા ચિત્તમાંના ખેદને લઈ જેમનું મુખકમલ ખિન્ન થયેલું છે અને જેમનાં નેત્રકમલ નીચાં ઢલી રહ્યા છે, તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૫)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"મનોભાવયુક્ત, મનથી રતિની ભાવના કરતા અને સ્વામિનીજીને મલવાને માટે વ્યાકુલ ચિત્તવાલા એ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૬)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"નિસાસાને લીધે સુકાઈ જતા મુખકમલવાલા, મધુર અધરવાલા અને મુરલીના નાદ માં મચી રહેલા એવા એ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૭)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"નિકુંજ મંદિરના અંદરના ભાગમાં રહેલા પુષ્પો અને કુંપલો ની શૈય્યા કરી છે, તેવા અને સ્વામિનીજીની પ્રાપ્તિની રાહ જોતા એ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૮)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"વિયોગનો ભાવ કરીને હસતા મુખકમલને લીધે સુંદર દેખાતા અને ઋઘ્નનો ગણગણાટ સાંભળતાં એ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૮૯)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"આંખોમાંથી આંસુ સારતા, લોટી પડતા, કોઈ વાર ગાંડાની માફક ગાન કરતાં અને નાચ કરતાં અને રસમાં આસક્ત ચિત્તવાલા એ શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૦)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"શય્યા માં એકલા જ સૂતેલા અને જાગ્યા પછી સ્વપ્ન માં થયેલો શ્રીસ્વામિનીજીનો સંબંધ સિદ્ધ થાય એ ઉદ્દેશે જેમને સંતાપ થયો છે તેવા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૭). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૧)

"શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ (દ્વિતીય)"

"રસરૂપ, રસ ની રીતિના જાણકાર, રસાત્મક લીલાઓમાં તત્પર, અને રસાત્મા એવાં ગોપીજનોમાં રસવૃત્તિવાલા એ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારું શરણ છે". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"ઈતિ શ્રીહરિદાસોક્તં શ્રીકૃષ્ણ શરણાષ્ટકમ્ સંપૂર્ણમ્"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૨)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"હું અત્યંત દુષ્ટ છું, દયારહિત છું, અન્ય પ્રકારના ધર્મના કાર્યથી જાહેર થયેલો છું, દુર્જનના સંગ માં આસક્ત છું અને હલકોય છું, આમ છતાં 'હે કૃષ્ણ હું તમારો છું', બીજાનો નથી". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૩)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"હું લોભમાં રચ્યોપચ્યો રહેનારો છું, અભિમાનવાલો છું, બીજાના બુરાને માટે કામ કરનારો છું, ક્રોધપરાયણ છું, અને અવિવેકથી હળાઈ ગયેલો છું, આમ છતાં પણ 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું', બીજાનો નથી". (૨).

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૪)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"હું કામી છું, જેનો આશ્રય છૂટી ગયો હોય તેવો છું, પારકાના આશ્રયે જવાની ઈચ્છાએ ચંચલ થઈ ગયેલો છું, અને વિષય સંબંધી પદાર્થો તરફના આદરવાલો છું, છતાં પણ 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું', બીજાનો નથી". (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૫)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"ઉત્તમ એવા ધૈર્ય વિનાનો છું, મારું પેટ ભરવાની પ્રવૃત્તિમાં પડેલો છું, અને જેને મત્સર મોહ અને મદ નો સ્વીકાર કર્યો છે તેવો છું, છતાં પણ 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું, બીજાનો નથી". (૪). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૬)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"ભક્તિમાર્ગ તરફ આદત માત્ર કર્યા છતાં પણ નકામી ભક્તિમાર્ગ થી વિરુદ્ધ કૃતિમાં પડ્યો-પાથર્યો રહું છું, અને આપના ચરણાર્વિદમાં આવી પડેલો છું, 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું', બીજા નો નથી". (૫). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૭)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"સંસાર સંતતિ, ઘર અને સ્ત્રિ માં રચ્યો-પચ્યો પડ્યો છું, ધન મેલવવા ઓટા ઓટા ને સહી રહેલો છું, આને ગાંડપણ ભરેલા માનસ વાલો છું, છતાં પણ 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું', બીજા નો નથી". (૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૮)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

"આપ શ્રીકૃષ્ણ ના માર્ગ સિવાયના બીજા માર્ગમાં પ્રેમવાલો છું, મારી સ્થિતિ (ઓલખ) ની વિસ્મૃતિ વાલો છું, અને દુર્જનોના દૂષ્ટ વચનોમાં આદર વાલો છું, છતાં 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું', બીજા નો નથી. (૭). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૯૯)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

શ્રીહરિરાયજી આજ્ઞા કરે છે -

"શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ના વંશ માં જન્મ લેવાથી એ પ્રકારના બલવાલો છું, મારા પ્રભુના ચરણકમલના બલવાલો છું, અને લોકિક-વૈદિક વાદોથી (ધર્મોથી) દૂષ્ટ છું, (અને આપણે ?), છતાં પણ, 'હે કૃષ્ણ ! હું તમારો છું, બીજા નો નથી'. (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૦)

"પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્"

અંતમાં શ્રીહરિરાયજી આજ્ઞા કરે છે -

"આ 'પંચાક્ષર-મહામંત્ર ગર્ભિત' સ્તોત્ર નો પાઠ કરવાથી શ્રીમદ્ વલ્લભાધિશ્વર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના સેવકોને 'ભગવદીયપણુ' અવશ્ય પ્રાપ્ત થશે". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રી હરિદાસોક્તં પંચાક્ષર મંત્ર ગર્ભ સ્તોત્રમ્ સમાપ્તમ્'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૧)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"જેમના સૌભાગ્યને લઈને સત્પતિ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના 'તમે ઘેર જાઓ' એવા પ્રકારના અયોગ્ય વચનોને ગોકુલના ઉદાર ચરિત્રવાલા

ગોપાંગનાઓ કબુલ નહોતાં કર્યા, તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલનું, સેવાના સમયમાં હું સ્મરણ કરું છું". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૨)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના સ્વરૂપસૌંદર્યથી જેઓના હૃદય પરાધીન થઈ ગયા છે, તેવી હરણીઓના ટોલા ઓએ નજીકમાં રહેલા કાઢિયારોના ભયનો ત્યાગ કરીને જેમનો આનંદપૂર્વક સત્કાર કર્યો તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલ નું સેવાના સમયમાં સ્મરણ કરું છું". (૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૩)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"જે પ્રભુના વેણુનાદ નું શ્રવણ કરતાં જ જેમનામાં ભાવનો અંકુર ઉત્પન્ન થયો છે, અને પછી જેમના ભાવમાં વૃદ્ધિ થઈ તેવી દેવાંગનાઓના ટોલેટોલા પોતાના સ્વામીઓ સહિત મોહ પામ્યા તેવા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલનું સેવાના સમયમાં હું સ્મરણ કરું છું". (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૪)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"પ્રભુના પાદ સંચારથી જેને કામભાવ ઉત્પન્ન થયો છે તેવી આ વિચિત્ર વ્રજભૂમિ જેની ગોદમાં રહી શાંતિ નથી લેવા દેતી તેવા શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્રજીના ચરણકમલનું સેવાના સમયમાં હું સ્મરણ કરું છું". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૫)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"પ્રભુ ની બાલ લીલા માં કરેલા ચોરીના કર્મ થી જેને સંતોષ ઉત્પન્ન થયો છે, તેવી વ્રજાંગનાઓ સમય મલતાં, જે બાલ-સ્વરૂપ પ્રભૂને ઠપકો આપે છે, તેવા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલનું સેવાના સમયમાં હું સ્મરણ કરું છું". (૫). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૬)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"ગોપાંગનાઓના સમુહને જોવા લાયક છે, 'લીલા' જેની તેવા, અને વાછરડાના પુંછડાને ઁચનારા જે પ્રભુનું આનંદપૂર્વક દર્શન કરતાં જ ગોપાંગનાઓએ ઘરનાં બધાં કામ છોડી દીધા તેવા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલનું સેવાના સમય માં સ્મરણ કરું છું". (૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૭)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"જે પ્રભુના સ્પર્શ માત્રથી ઉત્પન્ન ધયેલા ભાવની રસાલતા ના સમુહ રૂપે જેનો દેહ થયો છે તેવા ગોવર્ધન પર્વતને મેઘવૃષ્ટિની અસર ન થઈ, તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણકમલનું હું સ્મરણ કરું છું". (૭) ((ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૮)

"સ્મરણાષ્ટકમ્"

"વિષયના સુખસમુહ નો જેનાથી વિનાશ થયો છે તેવા જે પ્રભુના અધરપલ્લવ સાથે સંલગ્ન થયેલો વેણુનાદ ગાયોએ સાંભલ્યો અને પરમાનંદને પ્રાપ્ત કર્યો, તેવા પ્રભુ વિશે રહેલો ભાવ શું નથી કરતો ? (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસોક્તં શ્રીસ્મરણાષ્ટકમ્ સંપૂર્ણમ્'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૦૯)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

"હે શ્રીકૃષ્ણ, હે ગોકુલ ના પતિ, શ્રીનંદરાયજીના પુત્ર, શ્રીયશોદાજીના ગર્ભમાં ઉત્પન્ન થયેલા પ્રભુ ! રાંક એવા મારા પર કૃપા કરો". (૧). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૦)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

"હે વ્રજને આનંદરૂપ, ! હે વ્રજમાં રહેનારા ! હે વ્રજાંગનાઓના હૃદયમાં રહેનારા અને હે વ્રજમાં લીલાઓ કરનારા ! હંમેશાં રાંક એવા મારા પર કૃપા કરો". (૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૧)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

"શ્રીમદ્ ભાગવતજીના ભાવાર્થમાં રહેલો રસ, તે રસ-રૂપ ! રસ છે આત્મા જેનો તેવા હે પ્રભુ ! નામ-લીલા ના વિલાસને માટે રાંક એવા મારા પર કૃપા કરો". (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૨)

"દૈન્યાષ્ટકમ્"

"હેયશોદાજીના હૃદયને આનંદ આપનારા ! હે યશોદાજીના આંગણમાં ઘૂંટને ચાલતાં અને હે વાંક ડીયા કેશ થી ઘેરેલેલા મુખકમલવાળા પ્રભુ ! રાંક એવા મારા પર કૃપા કરો". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (११३)

"दैन्याष्टकम्"

"हे विरहनी आर्तिना व्रतमां स्थिति करेला प्रभु ! हे गुणगान सांभलवानुं पसंद करनारा अने हे मोटी दीनताए ऊपजेली कृपावाला ! रांक एवा मारा पर कृपा करो." (५). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (११४)

"दैन्याष्टकम्"

"हे आपनामां अति आसक्ति वाला जनो मां आसक्ति वाला! परोक्ष रीते करता भजनथी खुश थता अने परमानंदना समुह प्रभु ! रांक एवा मारा पर कृपा करो." (६) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (११५)

"दैन्याष्टकम्"

"हे निरोधथी शुद्ध हृदयवाला, हे वहाली गोपीजनोना गीतोथी मुग्ध थयेला अने आत्यंतिक वियोग स्वरूप प्रभु ! रांक एवा मारा पर कृपा करो." (७) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (११६)

"दैन्याष्टकम्"

"आपना आचार्यजी ना हृदयमां रहेली सेंकडो लीलाओथी युक्त हे प्रभु ! दरेक रीते आपने शरणे आवेला, रांक एवा मारा पर कृपा करो". (८) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

'इति श्रीहरिदासोक्तं दैन्याष्टकम् संपूर्णम्'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૭)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"સર્વથી ઉત્તમ એવું શ્રીમદ્વલ્લભાચાર્ય પ્રભુનું જે ચરણકમલ, તેનું ધ્યાન ધરીને મારા નાથની સમક્ષ મારું દુઃખ હું જાહેર કરું છું." (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૮)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"હે મારા પ્રભુ! પહેલાં મારામાં દોષો હોવા છતાં આપે મારા પર કૃપા કરી હતી, તો પછી હવે દોષોનો સમુહ ઉત્પન્ન થયેલો હોવાથી શું વધુ થયું છે?." (૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૧૯)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"હે કૃપાના ભંડાર પ્રભુ ! આપ અમારા ઉપર જે કૃપા કરો છો, તેમાં કારણ રૂપે તો દોષો જણાય છે, કેમકે અતિ દુષ્ટ હોવા છતાં પણ અજામિલ ને આપે આપનો કર્યો હતો." (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૦)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"નિર્દોષ અને આનંદાત્મક સ્વરૂપ વાળા પ્રભુ દોષયુક્ત નો સ્વીકાર કેવી રીતે કરે ? લૌકિક માં પણ સ્વામીજનો સદ્ વસ્તુનો જ સ્વીકાર કરે છે !" (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૧)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"જો દોષવાલા નો સ્વીકાર કરે તો તેથી દોષવાલાનો સંબંધ થવાથી પ્રભુને દોષ લાગી જાય. શ્રીહરિને પોતાના સામર્થ્યથી સ્વીકાર કરી દોષિત જીવને પોતાનો કરી લેવામાં 'કાદવથી ખરડાઈ ગયા પછી એને ધોઈ નાંખવા કરતાં

કાદવથી દૂર રહેવું ઉત્તમ ગણાય', કહેવત પ્રમાણે 'દોષિતનો સ્વીકાર કરી' પોતે દોષિત થવું, એના કરતાં એવા દોષિત થી દૂર જ રહેવું હિતાવહ ગણાય, એમ માની અમારે ધ્યાતર એ પ્રભુ પોતાને દોષિત કરવા શા માટે તૈયાર થાય ?" (૫ - ૬) (આ શ્લોક માં શ્રીહરિરાયજી પ્રભુને કટાક્ષ કરે છે.) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૨)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"હે પ્રભુ ! આપ અમારો સ્વીકાર કરો એ વિષયમાં મારો આટલો બધો આગ્રહ કરવામાં આપના 'નારાયણ' એ નામને મલતાં અજામિલના પુત્રના 'નારાયણ' નામને આપે લીધું એજ કારણ હતું". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૩)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"સંસારમાં આસક્તિવાલા અને હૃદયના ઠેકાણા વિનાના મારામાં એવા પ્રકારનું ય સાધન ક્યાંથી હોય કે જેને લીધે કરુણાના ભંડાર પ્રભુ મારા ઉપર કૃપા કરે !". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૪)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"પ્રથમ મારો સ્વીકાર કરીને અને કૃપાપૂર્વક સ્વયં અપના સ્વરૂપનો અનુભવ કરાવીને, હવે હું શ્રીમદાચાર્યચરણોને શરણે આવેલ હોવા છતાં હે નાથ ! આપ મારો શા માટે ત્યાગ કરો છો ?".
(૯). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૫)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"આપે મને આપનો ક્યો છે, તેવું ચોક્કસ માનતો હોવાથી આપ મને દંડ કરશો તોપણ હું તો રાજી જ છું, આમ છતાં કાલ ફોગટ પસાર થઈ રહ્યો છે એ વિચારે, હે દયાનિધાન પ્રભુ ! મને ચિંતા થાય છે." (૧૦). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૬)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

" હે પ્રભુ ! આવા પ્રકારનો ઉત્તમ અવતાર પણ ફરી ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય, શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુનો આશરો પણ ફરી ક્યાં મળે, આ અત્યારે મળેલા સાધન અને મુશ્કેલીથી મળે તેવી સામગ્રી પણ ફરીથી ક્યાંથી મલવાની ? (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૭)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

" હે દયાલુ, હે અમારા જેવા દીન પ્રત્યે પણ ભલમનસાઈવાલા, હે પરાત્પર પ્રભુ ! આપની સેવામાં જેનું ચિત્ નથી તેવા આ 'દાસ' ને હંમેશા આપની સેવામાં ઓતપ્રોત બની રહે તેવી કૃપા કરો." (૧૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની).

'ઇતિ શ્રી હરિદાસ વિરચિત સ્વપ્રભુવિજ્ઞપ્તિ સમાપ્ત:'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૮)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ"

"વ્રજભૂમિ ના અલંકાર રુપ, જેણે વ્રજભૂમિના દોષ સદાને માટે દૂર કર્યા છે, તેવા અને નવીન મેઘ સમા સુંદર શ્રીગોવિંદ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીનો હું આશ્રય કરું છું." (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૨૯)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ"

"શ્રીયશોદાજીની કીર્તિના ધારક, શ્રીવ્રજાંગનાઓના મનનું હરણ કરનારા, દેવોના શત્રુઓનું સારી રી તે નિકંદન કરનારા, શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને હું નમન કરું છું." (૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૦)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ"

"ચંચલ ઘૂઘરી ધારણ કરનારા, સુવર્ણ ના સુંદર ઝાંઝરવાલા, વ્રજભૂમિમાં खेलનારા અને માંખણ ચોરનારા પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને હું નમન કરું છું." (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૧)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ"

"શિંગી અને છડી ધારણ કરનારા, ગોપબાલકોની સાથે બાલક્રીડા કરતા, પીતાંબરધારી ગોપાલકૃષ્ણ ને હું નમન કરું છું." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૨)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ"

.....

"કપોલ પ્રદેશ ઉપર આવી જેમના કુંડલ શોભી રહ્યા છે, જેમના મસ્તકે મયુર-પિચ્છવાલો મુકુટ શોભા આપી રહ્યો છે, તેવા, તથા કુમારિકાઓને રમાડનારા અને કદંબના વૃક્ષોમાં ફરનારા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને હું નમન કરું છું." (૫). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૩)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ્"

.....

"મંદ મધ્યમ અને તાર એમ ત્રણેય પ્રકારે બંસી પર સારી રીતે ગાન કરનારા, સારો તાન વાલો તાલ દેનારા, શ્રીગોપાંગનાઓને ખેલાવનાર અને રાસમાં સ્થિતિ કરનારા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને હું નમન કરું છું" (૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૪)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ્"

.....

"શ્રીયમુનાજીના કાંઠા ઉપર વટવૃક્ષ નીચે કુંજ અને નિકુંજોમાં યથેચ્છ સ્વેચ્છાઓ પૂરી પાડતા અને ગાયો ચરાવતા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને હું નમન કરું છું". (૭). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૫)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ્"

.....

"ઈંદ્રે જેનું માપ કાઢવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો (!) તેવા ગિરિરાજ પર્વત માં, વનમાં અને જલમાં વિહાર કરતાં, અને જેમણે બ્રહ્માજીનો પરાભવ કર્યો હતો તેવા શ્રીરાધિકાજી ના સ્વામી શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ને હું નમન કરું છું". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૬)

"પ્રમાણિકાષ્ટકમ્"

"આ 'પ્રમાણિકાષ્ટકમ્' નો જેઓ હંમેશા જ પાઠ કરે છે, તેમના અહિંજ 'કૃષ્ણ સેવા' વડે બધાં અશુભ નષ્ટ થઈ જાય છે". (૧).

"इति श्री हरिदासोक्तं प्रमाणिकाष्टकम् सम्पूर्णम्" (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૭)

"શ્રી વલ્લભ ચરણ વિજ્ઞપ્તિ"

* આજે જ્યારે સંપ્રદાય વિપરિત દોરમાં થી ગુજરી રહ્યો છે જ્યાં શ્રીમદાચાર્યચરણ ના દિવ્ય સિદ્ધાંતો નો ઉચ્છેદ કરી સિદ્ધાંત ના નામે અર્થવાદને પ્રોત્સાહન આપવા માં આવી રહ્યું છે, ત્યારે શ્રીહરિરાય ચરણ રચિત આ વિજ્ઞપ્તિ જ કદાચ સાચોં રાહ ચીંધી શકે !!!

*"પોતાના આચાર્ય શ્રીમહાપ્રભુજીના બંને ચરણકમલ સર્વ સુખ આપનારા છે તેનું મારા મસ્તક ઉ પર હું વહન કરું છું, જેથી મારું બધું નક્કી સફલ જ છે." * (૧). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૮)

"શ્રી વલ્લભ ચરણ વિજ્ઞપ્તિ"

"યવનોથી ઉત્પન્ન થયેલ ભયથી દીન માં દીન એવો હું દુઃખી થાઉં છું. હે પીડિતોની પીડાનો નાશ કરનાર પ્રભુ! એ દુઃખથી અમોને મુક્ત કરો. (૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૩૯)

"શ્રી વલ્લભ ચરણ વિજ્ઞપ્તિ"

"खेद थी हृदयने जेणे भेदी नांख्युं छे,
जेमां सुखनो भेद रहो ज नथी, पोतानाओनो भेद पण जेणे रहेवा दीधो नथी तेवा समयमां हे प्रभो !
आप ज अमारी गति रुप छो." (३) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (१४०)

"श्री वल्लभ चरण विज्ञप्ति"

"हे करुणासागर ! हे गोकुलेश्वर ! अमारी गति माछलाओ नां समान
थई गई छे के स्थिरता पण करी शकाती नथी के जई पण शकातु नथी." (४). (डॉ. जयेन्द्र
सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (१४१)

"श्री वल्लभ चरण विज्ञप्ति"

"हे नाथ ! धैर्यादि सहित होवाथी पोतानाओ नां भयथी प्राप्त थतुं दुःख सही शकातुं नथी. हे प्रभु
! आप ए दुःख दूर करो." (५). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (१४२)

"श्री वल्लभ चरण विज्ञप्ति"

"हेनाथ! आपना स्मरण रुपी उपाय सर्व पापने दूर करनारुं छे. परंतु पोतानाओना भयना कारणे
आ स्मरण पण बराबर थई शकतुं नथी, माटे हे प्रभो ! मारी अहीं शी गति ?". (६) (डॉ. जयेन्द्र
सोनी)

'इति श्रीहरिदासोक्तं श्रीवल्लभचरणविज्ञप्ति संपूर्णम्'

"श्रीहरिराय मुक्तक". (१४३)

"श्रीयमुना विज्ञप्ति"

"પ્રભુમાં હૃદયવાલા, પ્રભુ પોતાના હૃદયમાં બિરાજે એવી ઈચ્છાવાલા, પ્રભુમાં અત્યંત પ્રીતિવાલા, શ્રીસ્વામીનીજીને વહાલા, અને પ્રભુના સ્થાયીભાવરતિમાંથી ઉદ્ભવેલા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું". (૩)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૪)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

"પ્રભુ ને મલવાના સ્થાનરૂપ, પ્રભુના સુખની ઇચ્છાવાલા, પ્રભુના ગોપીજનોના સહચરી, અને પ્રભુના માનને વધારનારા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું." (૪).
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૫)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

"પ્રભુનું સર્વકાર્ય કરવામાં પરાયણ, પ્રભુની લીલા માટેના સ્થલને શુદ્ધ કરનારાં, પ્રભુની ક્રીડાના કુંકુમ-કેશર આદિ યુક્ત, અને પ્રભુ સંબંધી રસ માટે આતુર એવાં શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું." (૫).
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૬)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

"પ્રભુના ગોપીજનોનાં પૂજ્યદેવી, પ્રભુ સંબંધી વ્રતનું ફલ આપનારા, પ્રભુની લીલા માટે ભૂતલ પર પધારેલા અને પ્રભુરૂપી મહાસાગરને પ્રાપ્ત થયેલા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું". (૬).
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૭)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

"શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના ચરણનો સ્પર્શ કરવાની ઈચ્છાવાલા, પ્રભુના ચિત્તના આશ્રયવાલા, પ્રભુમાં આસક્તિ વાલા, પ્રભુના ભક્ત અને પ્રભુમાં પ્રીતિ થાય એવું કરનારા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૮)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

"પ્રભુના ચરણકમલની પુષ્કલ રજવાલા, પ્રભુના ભક્તો તરફ સહાનુભૂતિ વાલા, અને પ્રભુવિષયક ભાવથી વિરુદ્ધ એવી સ્વભક્તોની પ્રકૃતિનો નાશ કરનારા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું". (૮). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૪૯)

"શ્રીયમુના વિજ્ઞપ્તિ"

આ શ્રીયમુનાવિજ્ઞપ્તિ ના અંતમાં શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુ કહે છે "શ્રીકૃષ્ણના ચતુર્થપ્રિયા શ્રીયમુનાજીને હું નમન કરું છું. શ્રીમદાચાર્યચરણકમલના દાસ એવા આ હરિદાસને શ્રીયમુનાજી પ્રભુ-સંબંધી ભાવ અર્પો !" (૯)

"इति श्री हरिदासोक्तम् श्रीयमुनाविज्ञप्तिः समाप्ता"

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૦)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"હૃદયમાં :પ્રિય શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ના સ્વરૂપની જ ભાવના કરતાં, સંતોષથી પ્રફુલ્લ મુખ અને લોચન વાલા અને લીલામાં આરોપિત ચિત્તવાલા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણ-રજ સેવક થાઉં ? (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૧)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"આંબાના પાંદડામાં અને કમલના પાંદડામાં કસ્તૂરી વડે એકાંતે પ્રિય શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીનું સ્વરૂપ આલેખતાં અને પ્રિયના વિરહથી વ્યાકુલ થવાથી આંસુ આવી ગયા છે તેવા નેત્રવાલાં આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ-સેવક થાઉં ?" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૨)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"સુંદર પુષ્પોથી શય્યા વગેરે તૈયાર કરી હૃદયથી અને આંસુવાલા નેત્રોથી સર્વભાવે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના માર્ગને નિહાલતાં એવા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણ રજ-સેવક થાઉં ?" (૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૩)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"શ્રીવ્રજાધીશ્વર આપને વશ છે, એ જાણવાને માટે અપના દેહમાં રહેલા ગુણોથી યુક્ત એવા અને બીજા સર્વથી અધિક એવા આપ શ્રીરાધિકાજી નો હું ક્યારે ચરણ-રજ સેવક થાઉં ?" (૪). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૪)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"સખીઓ વડે હંમેશાં જેમની પરિચર્યા કરવામાં આવી છે, તેવા શોભતાં ચરણકમલમાં નખના અગ્ર ભાગ વડે ભૂમિ યોતરતાં જેમનો આત્મા કેવલ વિપ્રયોગના ભાવમાં મગ્ન થયો છે તેવાં આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણ રજ-સેવક થાઉં ?". (૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૫)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"પ્રતિક્ષણે પ્રભુની પ્રાપ્તિ માટે સદૈવ આર્ત ચિત્તવાલા, પોતાના પ્રાણનાથ પ્રગટ થાય એવા પ્રકારના વ્રતવાલા, અને સતત પ્રભુના ગુણગાન નું રટણ કરતાં આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ-સેવક થાઉં?". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૬)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"ગોપીજનવલ્લભ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી જેને સ્વાધિન છે, તથા જેઓ નિઃસાધન ભક્તોં ઉપર કૃપા કરાવવામાં કારણરૂપ રહેલાં છે, અને જેમણે પોતાના દ્વાર ઉપર મારા પ્રભુને ઉભા રાખી દીધા છે, તેવા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ-સેવક થાઉં?". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૭)

"શ્રી સ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ્"

"હે શ્રીસ્વામિનીજી ! મારૂં ચિત્ત શ્રી મુરારી મા રમી રહ્યું છે, અને આપના કૃપાપાત્ર શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ના ચરણમા હું શરણવાલો છું , એ જોડે અત્યંત દીન, તથા ખૂબ પરાધિન તેમજ હમેશાં ભજન વિષયક સર્વ દોષોથી ભરપૂર છું, છતાં પણ એવા મારા પર કૃપા કરો અને સદા અપના હૃદય મા સ્થાન આપો." (૮)

"इति श्री हरिदासोदितं श्रीस्वामिनी प्रार्थनाष्टकं सम्पूर्णं"

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૫૮)

"સ્વપ્રભુ વિજૃપ્ત"

.....
"हे श्रीविठ्ठालेश प्रभु ! संसारना तापथी तपेला, सर्वजनोए असाधू छे एवी
रीते त्रणय प्रकारे निन्देला, उत्तम साधानो थी अतिविमुख, दुःखो नो अनुभव करनार आ
दासनी, निस्साधन जीवोना अधिपति एवा आप उपेक्षा केम करो छो ?". (१) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (१५९)

"स्वप्रभु विज्ञप्ति"

.....

"हे मुरारी ! आपे मारा दोष तरफ नक्की दुर्लक्ष करवु जोड़ए,
कारणके आप निर्दोषस्वरूप तेमज स्वजनों ऊपर करुणा करवामा जीवन-जल ना निधि-समुद्र छो,
हुँ भले दोषोथी दबाएल, विषय-सुखथी विभ्रान्त हृदयवालो छु, छता आप समस्त जीवोना उद्धारकर्ता
छो, माटे आप संपूर्ण करुणाथी मारा तरफ कृपया दृष्टि करो " (२) (डॉ. जयेन्द्र
सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (१६०)

"स्वप्रभु विज्ञप्ति"

.....

"समस्त देवताओए मलिने जेनो उद्धार न कर्यो ते समग्र विज्ञान थी
रहित पशु एवो गजेंद्र आपना द्वारा दयाथी, पहेलाना आपना 'हरि' अवतार
थी उद्धार पाम्यो छे, तयारे मारा जेवाने आपना थी शाथी ए रीते मूक्त नथी करातो ?" (३) (डॉ.
जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (१६१)

"स्वप्रभु विज्ञप्ति"

.....

"हे वृजपति ! हे प्रभु ! ज्यां सुधी आपना चरणकमल मा भक्ति होय छे त्यां सुधी वेद
विहित नित्य-नैमित्तिक कर्म इत्यादि बंधु जो आप निहालो तोज थाय छे, तेथी हुं चोक्कस मानु
छु के नक्की फल आपने ज आधीन छे." (४) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૨)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"ગૌર અને શ્યામ જેમના શ્રીઅંગ છે, મણિમય અલંકાર ની શોભા ને ધારણ કરનાર, પરસ્પર અત્યન્ત પ્રિય, શ્રીવૃન્દાવન મા મલીને ક્રીડા કરતા, શ્યામ અને સુવર્ણવત પીલા વસ્ત્રને ધારણ કરનાર, ઉદય પામતા ભાવવાલુ જેમનું સ્વરૂપ છે, તે મારા માલિક શ્રીરાધા અને શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર બન્નેના ચરણો ની સેવા કરુ છું". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૩)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ"

"હજારો ગોપીજનોના ગણ થી સારી રીતે આવૃત થયેલા, નિરંતર પોતાની રાસક્રીડા ના ઉત્પન્ન થયેલા ભાવના ભાવથી ભરપૂર, મદોન્મત્ત કેશરૂપી ભ્રમર ના સમૂહ થી સુંદર મુખપદ્મની શોભાને ધારણ કરનાર ષડ-ऐश्वर्य સંપન્ન આપ બન્ને શ્યામા અને શ્યામ નો હું દાસ થાઉં". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૪)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ:"

"સુંદર સુંદર મૂર્તિવાલા, ભક્તોના ભાવથી ઇષ્ટ ફલને પૂર્ણ કરનારા, મુર્લીનાદ કરનાર, જગતના સમસ્ત વાદોને અટકાવનાર, બહુ નૃત્ય કરનાર, અનેક દાસજનો ને આનંદ આપનાર, એવા શ્રીકૃષ્ણદેવ મા ફલની તૃષ્ણા વગર નુ મારુ મન થાઓ." (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૫)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ:"

"નવિન મેઘતુલ્ય આકારવાલા, જેમની સેવા કરવી એ સુખના સમુહરૂપ છે, સમસ્ત મણિયોથી વિભુષિત, ખુશબોદાર ચંદનથી ઘરડાયેલા જેમના અધાર મા મુરલિકા ફરકી રહેલ છે, સ્વજનોને મોહ કરનાર જેનો એક અધર છે, તેવા કામદેવ કરતા સુંદર શ્રીવૃજના પુરંદર-ઈન્દ્ર એવા શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ નુ સદા સ્મરણ કરો." (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૬)

"સ્વપ્રભુ વિજ્ઞપ્તિ:"

"પોતાના શ્રીહસ્તમા ગિરીરાજને ધારણ કરનાર, વૃજભૂમિમા વિચરનાર, ગાયો વગેરેના સુખકર્તા, સ્વજનોં નો શોકમાથી ઉદ્ધાર કરનાર, અસુરોં ના કુલનો સંહાર કરનાર, એવા શ્રીકૃષ્ણના ચરણકમલ નુ હું ચિંતન કરુ છુ". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૭)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"પિગલેલા સુવર્ણ ના જેવી અત્યન્ત પિતવર્ણી અને ઘેરા મેઘના જેવી અત્યન્ત શ્યામવર્ણી છબિથી અખિલ વૃંદાવન ને પ્રકાશિત કરતા અને સુકોમલ નવીન રેશમી શ્યામ અને પિલા વસ્ત્ર ધારણ કરતા અને એકાંતે કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીનો આશ્રય કર". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૬૮)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"નવીન કુંપલોની તૈયાર કરેલી શૈય્યામા વિચિત્ર એવી સૂરત-યુદ્ધની ક્રીડા કરતા , ઉન્મત્ત અનંગના સંગી, સુંદર કંકણ - કટિમેખલા -જાંઝર ના ધ્વનિ થી રમ્ય લાગતાં, એકાંત કુંજભવનમાં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૬૯)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"અત્યન્ત સુન્દર લીલા થી સારી રીતે ચપલ એવા અંગોની શોભા થી શોભતા, સુન્દર એવા લલિતાજી વગેરે સખીયો મટકૂ માર્યા વિના નિકુંજ ની જાલિઓમાં થી નિહાળતા નેત્રો દ્વારા હૃદયને આકર્ષતા અને પૂર્ણ સુખના મહાસાગરરૂપ એવા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૦)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"પ્રતિપદે એકબીજાને અનુકૂલ થઈ રહેલા, આગ્રહવાલા અને વ્યગ્રતા વિનાના સ્વરૂપવાલા, તેમજ અનેક ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના સુન્દર અને અદ્ભુત નવીન સૂરત ના વિલાસ મા ની ઉત્સુકતા ના ગુપ્ત પ્રકાશવાલા એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૧)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"સતત સૂરતની તૃષ્ણા થી વ્યાકુલ થવાના કારણે ઉન્મત્ત બનવાના સ્વભાવવાલા અને વ્યગ્રતા વિનાના સ્વરૂપવાલા, વિપુલ રોમાંચથી શોભી રહેલા ગૌર અને શ્યામ ઉજ્જ્વલ અંગવાલા અને પરસ્પર આશ્લેષ થી એકદેહરૂપ થયેલા એકાંત કુંજભાવનમાં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૨)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

.....

"કમર સુધી લટકતી વેણીવાળા, તથા મસ્તકે પ્રકાશિત મયુર્પિચ્છ ના મુકુટવાલા, એવા બન્ને, પરસ્પર ના શ્રીહસ્ત માં એકે સુન્દર કનકની ચુડિયો અને બીજાએ સુન્દર કનકના કડા ધારણ કર્યા છે તેવા, તેમજ શોભી રહેલ લાલ કાન્તિવાલી સાડી અને રેશમી પીતામ્બર અનુક્રમે ધારણ કર્યા છે, જેનાથી રમણીય લાગતાં, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૩)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

.....

"પ્રિયતમ પ્રભુ દ્વારા ગાઢ આશ્લેષ ના કારણે દબાયેલા, કામાતુર એવા શ્રીરાધિકાજી, જે પ્રિય પ્રભુ સાથે પરસ્પર એકાત્મ થવાની ઇચ્છા ધરાવનારા, હાર ઇત્યાદિના નીરસ આવાજ થી ક્ષુબ્ધ થયેલા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૪)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

.....

"સુન્દર અને નવલકિશોર, લાસ્ય તેમજ લાવણ્ય ના ભંડાર રૂપ, તથા બધા રસિકજનોં માં શ્રેષ્ઠ અને મુગ્ધ વેશ ધારણ કરેલા, અત્યન્ત મધુરી મૂર્તિવાલા, અનુક્રમે વીજલી અને મેઘના જેવી કાંતિવાલા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૫)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

.....

"સમગ્ર વેદ શાસ્ત્ર પળ જેમના સ્વરૂપને જાણી શક્યા નથી, અન્યોન્ય ગાઢ આલિંગનમાં લીન થયેલા, કામદેવની ચેષ્ટાવાલા, સુરત ના રસને લીધે તલ્લીન એવા, પરસ્પર

ના અંગમાં જેમણે આત્મા અર્પણ કરી દીધો છે તેવા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૬)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"પ્રિય ના શ્રીહસ્ત દ્વારા સ્પર્શ પામેલા કોમલ શ્રીઅંગો માં પ્રદીપ્ત થયેલા કામદેવને લીધે ચપલ બનેલા, પરસ્પર આનંદિત થયેલા, એકાંત કુંજભવનમાં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૭)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"અત્યન્ત પુલકિત શોભાયમાન ભુજલતાઓ થી પરસ્પર આલિંગન કરતાં, સામસામે જેમના મુખકમલ સંક્રાંત થયેલા છે તેવા, ઘુઘરિયો થી ખનકતા ચરણવાલા, નવિન રતિરણ खेलથી શ્રમિત થયેલા, અને તંદ્રાયુક્ત નેત્રોવાલા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર." (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૭૮)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"કામદેવના રસસાગર ના અદ્ભુત આનંદથી આવૃત શ્રીઅંગ અને મનવાલા, વિવિધ ક્રીડાઓથી જેમણે સખીઓને આશ્ચર્યચકિત કરી દીધી છે તેવા, અને પરસ્પર અનેક પ્રકાર ના અંગસ્પર્શથી પુલકિત થઈ હાસ્ય કરતાં, એકાંત નિકુંજમાં બીરાજતા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૭૯)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"સુરતરસ ના અપાર સાગરમાં સંપૂર્ણ પળે નિમગ્ન થયેલા, અલૌકિક રમણ માં સમગ્ર રાત્રિ જાણે પલક માં બીતી ગઈ હોય, તેમ છતાં પ્રત્યેક ક્ષણ અનંગકી પ્યાસ જેમની વધી રહી હોય તેવા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૦)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"સમ્પૂર્ણપણે ચુંથાઈ ગયેલી ઉત્તમ વેણી, હાર, માલા તેમજ કર્ણ ના આભરણ વાલા, સુકોમલ મધુર હાસ્યોલ્લાસ કરતાં મુખચંદ્રવાલા, અત્યન્ત રાતિરસ ના મદ થી ચપલ અને વિચિત્ર ક્રીડા કરતાં, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૧)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

" અનેક કારણો થી જેમણે પરસ્પર -શ્રીઅંગોનો સ્પર્શ કર્યો છે તેવાં, અનેક પ્રકારના વાર્તાલાપ દ્વારા જેમણે પરસ્પર ની વાણી શ્રવણ કરી છે તેવા, અપલક જેમણે એકબીજા ના નેત્રો નિહાળ્યા છે તથા અધરામૃત નો આસ્વાદ લીધો છે તેવાં, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતાં શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રનો આશ્રય કર". (૧૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૧૮૨)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"સૂરત-રસરૂપી સાગરમા સતત વિહાર કરતાં, તુટેલા કટિમેખલા અને મુક્તમાલાઓ, મણિમાલાઓ, સુવર્ણ અલંકારો ની ફેલાતી કાન્તિ થી પ્રફુલ્લિત થતાં અને એકાંત કુંજભવનમાં બિરાજતા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર." (૧૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૩)

"શ્રીનાગરીનાગર સ્તોત્રમ"

"નૂતન લાલિત્ય યુક્ત ઝંમર જેમની છે, તથા લાવણ્યમય સ્વરૂપ વાળા, નવીન રસ થી ચલિત ચિત્ર વાળા અને નવિન પ્રેમ જેમના માં ઝંમરાઈ રહ્યો છે તેવાં, નવિન આલ્હાદમય ક્રીડાના કૌતુક થી ચપલ બનેલા, એકાંત કુંજભવન માં બિરાજતા શ્રીરાધિકાજી અને શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નો આશ્રય કર". (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૪)

"ભગવાચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય:"

"હે પ્રભુ ! વિવિધ પ્રકાર ની લીલા કારવા માટે આપે સર્જેલો હું જીવ છું. 'હું દેહ છું' એવી મારી દેહના સંબંધ થી બુદ્ધિ થયેલી છે. આપ તો સર્વ ના સ્વામી, આનંદમય, સાકારરૂપવાળા, સર્વ વસ્તુઓને સિદ્ધ કરનારા છો. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૫)

"ભગવાચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"ભક્તો ના રક્ષણહાર, અખંડ લીલાના કર્તા, અજ્ઞાનરૂપી અંધકારનો નાશ કરનાર, તત્ત્વરૂપ, નર સમાન આકૃતિવાળા, અનંત જેમના રૂપ છે, જે આનંદમાત્ર છે, સર્વ દુઃખ હર્તા છે, એવા આપનો હું આશ્રય કરું છું" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૬)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"હે પ્રભો ! અખંડ વેદ સ્વરૂપાત્મક અને વ્યાપક, સર્વ અર્થો નુ દાન કરનાર, પોતાના મુખારવિંદ રૂપ અર્થવાલા, સંસાર રૂપી વનને બાઢવા માટે ધુમયોનિ-અગ્નિસ્વરૂપ, શ્રીકૃષ્ણ ના નામથી આત્મા ના અંધકાર-આજ્ઞાને હું તરી જઈશ". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૭)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"હે પ્રભો ! ગાયોને ચારનાર, અદ્ભુત સંગીત ગાનાર, પોતાના વેણુનાદ થી સર્વને મોહિત કરનાર, અનેક લીલાના રસ નું દાન કરનાર, એ વ્રજનાયક ને મારા નમસ્કાર હો". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૮)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"વિચિત્ર લલાટ ધરાવનાર, કમલ ની માલા ને ધારણ કરનાર, વિશાલ વક્ષસ્થલ ધરાવનાર, વૃજરમણિયો ને રસ નું દાન કરનાર, કંસાદિ દૈત્યો ના કાલ, વ્રજ ની ગાયો નું પાલન કરનારા, શ્રીનંદરાજકુંવરસિવાય અન્ય કોઈને હું જાણતો નથી". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૮૯)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"રસાત્મક, અતિમનોહર આકૃતિ ધરાવનાર, વિશાલ નેત્રવાલા, અલ્પ વય જેમનું છે તેવાં, ચૌર્યાલીલામાં ચપલ, એવા શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ નો હું જન્મોજન્મ દાસ છું" (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૦)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"જેમણે મારી ભોગ ની તૃષ્ણા દૂર કરી છે, સ્વરૂપ દાન રૂપી ભોગ થી મને જેમણે વશીભૂત કરેલ છે, લીલાઓ માટે ભક્તો ના પક્ષનો સ્વીકાર કરનાર, પોતાના ભક્તો ની રક્ષા કરનાર, શ્રોકૃષ્ણ પ્રભુને મારા નમન હો". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૧)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"હે મત્સ્ય ભગવાન ! હે કૂર્માવતાર ! હે વરાહ ! હે નૃસિંહ ! હે વામન ! હે પરશુરામ ! હે રામચંદ્રજી ! હે સંકર્ષણ એવા બલરામ ! હે શ્રીકૃષ્ણ ! હે બુદ્ધ ! હે કલ્કિ ભગવાન ! પ્રભુના અવતાર હોવાથી આપનું અમે સ્તવન કરીએ છીએ" (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૨)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"હે કૃષ્ણ પ્રભુ ! હું દીન છું, તેથી દયાર્દ્ર દૃષ્ટીથી મને આપની સેવા માટે શાસ્ત્રવિહિત બીજા ધર્મો કરવામાં થી આપ મને નિવૃત્ત કરો (શાસ્ત્ર માં બતાવેલા અન્ય ધર્મો હું પાલી ન શકુ તો ચલાવી લો). હે કૃપાલુ ! માત્ર આપનો જ છું, એવા મારા માટે બીજી કોઈ ગતિ નથી. માટે મારા ઉપર આપ સારી રીતે પ્રસન્ન થાઓ". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૩)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"વસ્તુતઃ 'નિર્ગુણ બ્રહ્મ'ને મૂઢ લોકો જુદા પ્રકારનું નિર્ગુણ જાણે છે, પણ 'સગુણ' એટલે અપ્રાકૃત તત્ત્વ પોતાના આનંદાદિ ગુણો થી પરિપૂર્ણ છે અને 'નિર્ગુણ' એટલે પ્રાકૃત એવા અન્ય ગુણો થી રહિત છે" (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૪)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"તે પ્રમાણે ભગવાનને બન્ને રુપે એટલે કે 'સગુણ' તથા 'નિર્ગુણ' રુપે નિરૂપિત કરતી શ્રુતિ નો આશય એકદમ સ્પષ્ટ હોવા છતાં, તેઓ માત્ર 'નિર્ગુણ' છે તેવી વ્યાખ્યા કરવાવાળા ક્લિષ્ટ કલ્પના કરતા માયાવાદીઓ મુંઝાય છે. (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૫)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"સર્વભવનસામાર્થ્ય વાલી માયા (કર્તુમ-અકર્તુમ-અન્યથા કર્તુમ) ભગવાન શ્રીહરિ ની શક્તિ જ છે. શ્રીહરિને સર્વરૂપ થવામાં એનોજ ઉપયોગ કરવો પડે છે." (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૬)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"વિદ્યા અને અવિદ્યા પળ ભગવાન શ્રીહરિ ની શક્તિઓ છે અને તે બન્ને નું નિર્માણ માયા શક્તિએ કરેલૂ છે. આ બન્ને શક્તિઓ જગત માં કારણ રૂપ શ્રીહરિ ની ઇચ્છા થી બંધ અને મોક્ષ કરનારી માનવામાં આવે છે." (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૭)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"પોતાની ગુણમયી માયાથી સત્ય 'પ્રપંચ' - એટલે જગત નું સર્જન ભગવાન શ્રીહરિએ કર્યું છે. તેમાં વિહાર માટે પોતાના અંશ રૂપ જીવોને ભગવાને પોતાની ઇચ્છા થી સર્જ્યા છે". (૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૮)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"નિત્ય, દેહધારી એવા એ જીવોને સદાનંદ પ્રભુની પ્રાપ્તિ થવી, તેનેજ મુક્તિ જાણવી. પ્રતિમા તુલ્ય આ જગત-સ્વરૂપ ભગવાન શ્રીહરિ પોતેજ છે. (૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૧૯૯)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"ભિન્ન ભિન્ન રુપે રહ્યા હોવા છતાં ભગવાન દૃષ્ટા હોવાથી આપના રસાત્મકપણા માં ખામી આવતી નથી. જેમ સિંધાલુણ ના કટકા માં લાલ- શ્વેત પણુ વગેરે ગુણો સહજ છે, તેમ જાણવું. (૧૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૦)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"તે મુજબ શ્રીહરિ ના સ્વરૂપ માં અનેક સ્વાભાવિક રૂપો છે, પરંતુ જ્યારે તેમનું પ્રાકટ્ય થાય છે ત્યારે તે તે રૂપો માં આનંદાકાર પ્રભુ ભાસે છે. (૧૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૧)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"પ્રભુના સ્વરૂપો પ્રતિક - મૂર્તિઓ માં બ્હે, એમ નિશ્ચય કરી જાણવો. આમ શ્રુતિસિદ્ધ બ્રહ્મવાદ વિદ્યમાન હોવા છતાં કુબુદ્ધિ વાળાઓ અજ્ઞાનનો આશ્રય કરીને જુદી રીતે શાસ્ત્રો નો અર્થ કરે છે. માત્ર સન્માર્ગ તરફ તેઓ નો દ્વેષ હોવાથી આ પ્રમાણે નિરૂપણ કરે છે. (૧૮ - ૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૨)

"ભગવચ્છાસ્ત્ર નિર્ણય"

"ઉપરોક્ત ભગવત શાસ્ત્ર માં વર્ણવેલી બાબતો ને આસ્તિક પુરુષે સમજવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ, જેનું નિરૂપણ આ સ્તોત્ર માં કરવામાં આવ્યું છે, જેનો ઉપસંહાર કરવામાં આવે છે." (૨૦).

इति श्रीहरिदासोदितो भगवाच्छास्त्र निर्णयःसंपूर्णः

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૩)

"સિદ્ધાન્ત-સંક્ષેપ-નિરૂપણમ"

"હમેશાં નિજસ્વામી - શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના સુન્દર ચરણકમલોમા ચિત્ત ને સ્થાપવું, માત્ર ભગવદ્વિમુખ ના સંગમાં ન જવા દેવું, અને સત્સંગ માટે નિરન્તર ચિત્ત ને પોષણ આપવું". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૪)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ"

"આત્મા આદિ નુ સર્વસ્વ સમર્પણ કરીને સર્વ રીતે ભગવાન ને શરણે ગયેલા વૈષ્ણવોએ પ્રભુને દેહાદિ નો વિનિયોગ કરી સદા શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ની સેવા કરવી જોઈએ" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૫)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ"

"હમેશા સત્પુરુષોનો સંગ કરવો, કદાપિ દુષ્ટ પૂરુષો નો સંગ નહીં કરવો જોઈએ. પ્રભુ સિવાય અન્ય નો આશ્રય કરવામાં આવે તો એ પોતાના સ્વામી શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ની પ્રસન્નતા નો નાશ કરે છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૦૬)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ"

"जो श्रीमदाचार्यजी ना चरणकमलों मा दृढ निष्ठां राखवामा आवे, अने तेमणे निरूपित करेला विषय मां विश्वास रखाय तो फल नी सिद्धिमां संशय नथी ज". (४) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (२०७)

"सिद्धान्त संक्षेप निरूपणम"

"श्रीकृष्ण प्रभुजी नी सेवा करनाराओ ने प्रायः फल नी प्राप्ति थई गयेली होय छे, कारणके शरीर लौकिक होवा छतां भागवद सेवा रूपी प्रथम कक्षा नुं कार्य ए करी रहयु छे." (५) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (२०८)

"सिद्धान्त संक्षेप निरूपणम"

"श्रीहरि भगवान नु सेवन करवुं, श्रीहरिने ओलखवा, निरंतर श्रीहरिनुं ध्यान करवुं, श्रीहरिनुं श्रवण करवुं, श्रीहरिनुं गान करवुं. भक्तो जो आम करतां रहे तो श्रीहरिने ज प्राप्त थाय !" (६) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (२०९)

"सिद्धान्त संक्षेप निरूपणम"

"निजाचार्य श्रीमहाप्रभुजीए प्रस्तुत - प्रवर्तित करेल मार्ग अनुसार श्रीहरि मां सदा चित्तने जोडवुं. तो एज श्रीमहाप्रभुजी पोतांना सेवको ना हृदय मा रहेल मनोरथो ने अवश्य पूर्ण करशे." (७) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक". (२१०)

"सिद्धान्त संक्षेप निरूपणम" (२)

"भले ते सर्व साधन थी हीन होय, पण जो पभुना नाम मात्र नुं उच्चारण सतत करतो रहे, तो ए एकलो पण भगवदीय श्रीराधाप्रिय श्रीकृष्णचंद्रजी ना महानंद ने प्राप्त करे छे". (१) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક". (૨૧૧)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"પાંચ જન્મોં સુધી પ્રભુ ના બીજા અવતારોની સેવા કરવાથી એ સેવક ને શ્રી હયગ્રીવ ભગવાન મા પ્રેમ થાય છે. (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૨)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"દશ જન્મ સુધી એ હયગ્રીવ ભગવાન માં નિશ્ચલ મન રાખી સેવા કરવાથી પ્રહલાદ ની રક્ષા કરનાર શ્રીનૃસિંહ ભગવાન માં પ્રેમ થાય છે. (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૩)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"હજારો જન્મ પર્યન્ત એ શ્રીનૃસિંહ ભગવાન માં નિશ્ચલ મન રાખી સેવા કરવાથી એ મનુષ્ય નું મન નારાયણ-પારાયણ થાય, આજ ફલ છે". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૪)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"કરોડો જન્મોં સુધી શ્રીનારાયણભગવાન માં નિશ્ચલ મન રાખે તો શ્રીરામચંદ્રજીમાં શાશ્વત ભક્તિ ને પામે છે. (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૫)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"જો સીતાપતિ શ્રીરામચંદ્રજીમાં અનંત જન્મોં સુધી લીન રહે તો એવો ભક્ત શ્રીવૃંદાવન ના મધ્ય માં વિરાજમાન શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ની ભક્તિ પામે છે (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૬)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"કોઇપણ પ્રકાર ની ચિંતા કરવી નહીં. પ્રભુ બધુ કરશે જ, એવો વિશ્વાસ રાખવો અને સર્વદા સર્વ ભાવ થી શ્રીપુરુષોત્તમ ની સેવા કરવી" (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૭)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"જ્યાંસુધી ભોગ અને મોક્ષ ની પિશાચળી તુલ્ય, ચિંતા હૃદયમા વર્તે છે, ત્યાં સુધી ભક્તિમાર્ગ રૂપી સુખસાગર માં આબાદી કેવી રીતે થાય" ? (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૮)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણમ" (૨)

"મારા ઘર મા ધન નથી, કોણ મને આપશે ?, કેમ બધુ થશે ?, કેવી રીતે હું શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ની સેવા કરી શકું?, આવી બધી ચિંતા નો ત્યાગ કરવો જોઈએ !". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક " (૨૧૯)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"પાંચ પ્રકાર ના કાંટા સમાન અવરોધો રહિત મનુષ્યો ભક્તિમાર્ગ ના અધિકારી છે. અન્ય દેવ ની સાથે શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુને સમાન ગણવા તે પ્રથમ 'શલ્ય' (અવરોધ) છે". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૦)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના ભક્તોને અન્ય દેવ-દેવીના ભક્તોની સમાન ગણાવા, તથા શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના વ્રતમાં અન્ય ના વ્રત તુલ્ય નજર રાખવી તે બીજુ અને ત્રિજુ શલ્ય (કાંટા તુલ્ય અવરોધ) છે. (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૧)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના તીર્થો (શ્રીયમુનાજી, શ્રીગિરિરાજજી, શ્રીગોકુલ આદિ) સમાન બીજા તીર્થો સમાજવા એ ચોથુ શલ્ય (કાંટા વત અવરોધ) છે". (૧૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૨)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુના શાસ્ત્રો (ગીતા, શ્રીભાગવતાદિ) સાથે બીજા શાસ્ત્રો ની તુલના કરવી એ પાંચમુ શલ્ય (કાંટા સમાન અવરોધ) છે. આ પાંચેય શલ્યો ને કાઢીને સદા ભક્તિ પરાયણ થવું. ભક્તિમાર્ગ સિવાય અન્ય પ્રવર્ત્તાકોને આસુરાવેશી જાણવા". (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૩)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"(અંતઃકરણપ્રબોધ ગ્રન્થ અનુસાર શ્રીહરિરાયજી આજ્ઞા કરેછે) સર્વ જીવસમુહ સમર્પણ કર્યા પૂર્વે શું ઉત્તમ હતો ? (અર્થાત ન હતો). ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ સત્યસંકલ્પવાળા છે, તેથી જીવની અન્યથા ગતિ ન જ કરે !". (૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૪)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"આ સદભાગી જીવ ભક્તિપૂર્વક બધુ પોતાનુ સર્વસ્વ પ્રભૂને સમર્પણ કરીને કૃપામાર્ગ મા રહેલ છે, માટે ગુરુની આજ્ઞાનુ પાલન કરી પ્રભુની સેવા કરવી અને શ્રીકૃષ્ણચન્દ્ર પ્રભુના દર્શન કરવા".(૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૫)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૨)

"પ્રમાણમાર્ગ - મર્યાદામાર્ગ થી પ્રેમમાર્ગ જુદો છે. માટેજ આ બન્ને પુષ્ટિમાર્ગ અને મર્યાદામાર્ગ અંત સુધી ભિન્ન જ છે, કારણકે મર્યાદામાર્ગીય જીવ મોક્ષમાં પ્રવેશ કરનાર છે, (ત્યારે પુષ્ટિમાર્ગીય જીવને મોક્ષ મીઠા ના જલ સામાન છે) (૧૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૬)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નીરૂપણ" (૩)

"ભગવાન માં 'ભક્તિભાવ' રસરૂપ પળાથી બે પ્રકાર નો બતાવવામાં આવ્યો છે, તેથી તેના બે ભેદ કહયા છે - મર્યાદામાર્ગીય અને પુષ્ટિમાર્ગીય". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૭)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પ્રભુ પતિ ઇટલેકે સ્વામી અને પોતે સેવક એ ભાવ થી સેવવા એ 'મર્યાદા ભક્તિ', અને પ્રભુ -પતિ અને પોતે તેમની પ્રિયા એ ભાવથી સેવવા તે 'પુષ્ટિભક્તિ' છે, કારણકે ભાવ (સ્નેહ) એ જ ભક્તિ છે. આ પ્રમાણે ભક્તિના લક્ષણ નું નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે." (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૮)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"નારદ પંચરાત્ર મા કહ્યુ છે કે 'માહાત્મ્યજ્ઞાન પૂર્વક સુદૃઢ અને સર્વતોષિક સ્નેહ તે ભક્તિ કહેવાય છે, એનાથી મુક્તિ થાય છે અન્યથા નહીં'. જે ભેદ પ્રાપ્ત થાય છે તે સોપાધિક અને નીરૂપાધિકપના થી છે તેમ જાણવું". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૨૯)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"જેમ લક્ષ્મીજી તથા વ્રજભક્તોએ કરેલ ભજન ભાવાત્મક હોવાથી ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારનું છે, તેમ વરણ ના તારતમ્ય થી ભક્તિમાર્ગ માં સર્વત્ર ભિન્ન પળું જાણવું". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૦)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"એ ભક્તિરૂપ જ પ્રભુ ના બે ચરણ છે અને એ જ ભક્તિ નું દાન કરનારા છે. એ ચરણકમલોં માં પાંચ પાંચ નખ છે, કારણ કે તે પાંચ સ્વરૂપ વાળો આનંદ રહેલો છે". (૫) (પાંચ આનંદ નો ખુલાસો આગળ આવશે) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૧)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પ્રભુના બન્ને ચરણકમલોંનું ભજન કરવું જોડે કારણકે એ ચરણાંબુજ ના નખ પળ ચંદ્ર સ્વરૂપ છે. તેમાં અનુરાગ - પ્રેમયુક્ત આનંદ સમાહિત છે, જેના કારણે નખો માં લાલાશ રહેલી છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૨)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

''પ્રભુના નખચંદ્ર નો સદાય ઉદય છે એમ જણાવવા માટે નખો ની સમાનતા ચંદ્ર સાથે બતાવવા માં આવી છે. પાંચ આંગલિઓ ભક્તિ સહિત પાંચ પુરુષાર્થો ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ રૂપ છે. એ રીતે પ્રભુના ચરણકમલ માં સર્વે પુરુષાર્થો ની આનુષંગિક સિદ્ધિ છે એમ દર્શાવ્યું છે''. (૭ - ૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૩૩)

"સિદ્ધસન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પ્રભુની આંગલિયોની સંલગ્નતા એકબીજી સાથે છે અને આંગલિઓ નો આગલો ભાગ વિશાલ છે, એ ભક્ત ના આરોહણ માટે જાણે વહાણ જ હોય એમ છે". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૪)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પાંચ પૂરુષાર્થો ને ઓલંગ્યા પછી પ્રભુ પ્રતિ આરોહણ કરી શકાય છે. આ બાબત સમજાવવા માટે પાંચ આંગલિઓ ઉગેલી છે તેમ જાણાવ્યું છે". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૫)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પ્રભુની આંગલીયો ભક્તોને આપના ચરણકમલ માં આરોહણ કરવા માટે નિસરણી સમાન છે, તેમ સદા ભક્તિના આશ્રયવાલા ગુરુદેવ, જેઓ પ્રભુના ગુણગાન માં પરાયણ છે, તેઓ ભક્તિમાર્ગના ભૂષણ રૂપ પ્રેમસૂત્રો થી પરોવાયેલા છે, સદા પ્રસન્ન છે અને મહદ ભાગવદ ભક્તિને સમજાવનાર છે". (૧૧-૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૬)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણ" (૩)

"પ્રભુની "નૃત્યાદિ લીલા મા પ્રભુના ભૂષણ રુપ ગુરુ જોડાય છે, અને વિયોગ સમયે મૌન રહે છે. શ્રીકૃષ્ણને અધીન રહી ભક્તિથી બંધાયેલ ગુરુ ભક્તિમાર્ગ ની મર્યાદાઓ નુ ઉત્તમ રીતે દર્શન કારાવનાર /સમજાવનાર છે, તેમજ પ્રભુ પ્રત્યે ગતિ અને જ્ઞાન ઉત્પન્ન કારાવનાર ગુરુ નું એવુ સ્વરુપ છે". (૧૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૭)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરુવણ" (૩)

"ભક્તિ માં ગુરુ નુ અવલંબન હોય છે. આવા ગુણવાલા ગુરુ હોવાથી પ્રભુના બે ચરણ માં નૂપુર રુપ આભૂષણ ધારણ કરેલા છે" (૧૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૮)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરુપણ" (૩)

"ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ની ભક્તિ નું અવલંબન (માર્ગદર્શક) ગુરુદેવ છે, તેનું પ્રતિક (તે સમજાવવા માટે) પ્રભુના નૂપુર પર મૂક હંસ હોય છે". (૧૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૩૯)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરુપણ" (૩)

"પ્રભુ પ્રત્યે ભક્તો ના હૃદયમા રતિભાવ ના ઉદગમ ને દર્શાવવા ભગવાન ના કટીભાગ નું નિરુપણ કરવા મા આવ્યું છે. માધુર્યભાવ થી રતિભાવ ઉત્પન્ન થાય છે તે સમજાવવા ભગવાન ના વક્ષસ્થલમાં લક્ષ્મીજી નુ નિરુપણ કરવામા આવ્યું છે". (૧૬ ૧/૨, ૧૭ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૦)

"સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરુપણ" (૩)

"તેથી પળ ઉત્તમ સિદ્ધિ માટે અધરામૃત ની પ્રાપ્તિ ને બાહ્ય અને આંતર રમણ ના ભેદ થી પરમ ફલ રૂપ બતાવી છે. લીલારૂપ રમણ અને ગુણગાન બન્ને પોષક છે, તે સૂચવવા મુખારવિન્દ નુ નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે. એ રીતે શ્રીહરિનું રૂપ ત્રણ પ્રકારે (કટી, વક્ષસ્થલ, મુખારવિન્દ) ભક્તિ દ્વારા હૃદયમા ધારણ કરવા ની આજ્ઞા શ્રીહરિરાયજી કરતા ઉપસંહાર માં કહે છે કે શ્રીનિજાચાર્યજી ના ચરણકમલ ના પ્રસાદ થી જે સ્ફુર્યુ તે નિરૂપણ કર્યું છે. એનાથી કુલના અધિપતિ શ્રીનાથજી પ્રસન્ન થાઓ" (૧૮-૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસોદિતં સિદ્ધાન્ત સંક્ષેપ નિરૂપણં (૧-૨-૩) સમ્પૂર્ણમ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૧)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વં"

"પ્રભુના ઐશ્વર્ય નો વિચાર કરવામાં આવે તો તેઓ કોઈને આધીન ન જ થાય", એવા શ્રીપ્રભુચરણ ના વચન અને "ભક્તો ને માટે દૈન્ય જ એક સાધન છે", એવા શ્રીઆચાર્યચરણ ના વચનામૃત થી "દીનતા રાખવી" માત્ર એ જ શ્રીહરિના સંતોષ નું, તેમને પ્રસન્ન કરવાનું કારણરૂપ થાય છે. (૧ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૨)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વં"

"દીનતા નિત્ય પ્રભુસેવન થી, સત્સંગ થી અને ભગવદ કથા શ્રવણ થી થાય છે. તેમજ શ્રીહરિની પ્રાપ્તિ માત્ર નિઃસાધનપણા થી થાય છે. એ કારણ થી સાધનો નુ નિષ્ફલપણુ જણાવવા માટે દીનતા ની આવશ્યકતા બતાવી છે". (૨-૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૩)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વં"

"સર્વ પ્રકાર ના સાધનો પ્રભુ ને પ્રાપ્ત કરાવી શકતા નથી, જ્યારે આ રીતે નિશ્ચય થતાં પ્રભુને કેમ પામી શકાય એવી હૃદયમા ચિંતા ઉત્પન્ન થાય અને સાધનો કરવા છતાં પ્રભુ પ્રકટ થયા નથી તેવો વિચાર કરવાથી ભક્ત ના ચિત્ત માં દીનતા ઉદય પામે છે. એજ ક્ષણે કૃપાલુ, પૂર્ણાનંદ, પોતાના ભક્તના દુઃખ ને સહન ન કરી શકનાર પ્રભુ પ્રકટ થાય છે." (૪ - ૫ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૪)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વ"

"નિ:સાધનપણા ની સિદ્ધિ માટે આ માર્ગ મા મુખ્ય સમર્પણ - આત્માદિ નું નિવેદન કારાવવા મા આવે છે. (તાત્પર્ય એ છે કે પોતાની પાસે કાંઈ હોય તો સાધનપણા નુ અભિમાન આવે, પણ કાંઈ છે જ નહીં એવુ ભાન થતાં નિસ્સાધનપણુ સિદ્ધ થાય). તેમ સર્વ રીતે 'હું પ્રભુનો દાસ છું', જેવો ભાવ સિદ્ધ થાય ત્યાં સાધન નો સંભવ રહે જ નહીં. તે માટે જ આ માર્ગ મા વિશેષ કરી 'આશ્રય' પણ કહેવામાં આવ્યો છે." (૬-૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૫)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વ"

"તે માટેજ શ્રીમહાપ્રભુજીએ 'કૃષ્ણાશ્રય સ્તોત્ર' મા 'મલેચ્છાક્રાન્તેષુ દેશેષુ' વગેરે પદોં થી સાધનો નુ વારણ કહ્યુ છે (અર્થાત કલિકાલ માં બધા સાધનો નષ્ટપ્રાય: થઈ ગયા છે એમ કહ્યુ છે). તેથી આવા નિ:સાધન જીવો ના ઉદ્ધાર માં માત્ર પ્રભુ નું સામર્થ્ય જ કારણરૂપ છે." (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૬)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વ"

"અતઃ જીવ નો ઉદ્ધાર કરનાર શ્રીમદાચાર્યચારણ નો આશ્રિત ભક્તિયુક્ત જન સાધનો ની નિષ્ફલતા અને પોતાની પણ અસમર્થતા, પોતાના દોષ અને પ્રભુનું સામર્થ્ય જાણીને, ચાતક ની માફક અન્યની આશા છોડીને એક ભગવાન પર જ ભરોસો રાખીને રહે તો શરણમાર્ગ મા રહેલો ભક્ત સર્વ રીતે દીનતા પ્રાપ્ત કરે છે, પરંતુ ફલાત્મક સાધન તો પ્રભુ આપે ત્યારેજ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે." (૯-૧૦-૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૭)

"સ્વમાર્ગ સર્વસ્વ"

"ભાગ્યવાન ભગવાદિયો આ પ્રમાણે પોતાના માર્ગ નું સર્વ રહસ્ય જાણવું જોઈએ અને એ ભગવન્માર્ગ માં ઉપયોગી પોતાના ધર્મો માં સ્થિરતા કરવી જોઈએ એવો અમારો નિશ્ચય છે." (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસ વિરચિતં સવંસર્ગ સર્વસ્વં સમ્પૂર્ણમ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૮)

"ગર્વાપહારાષ્ટકમ"

"હે મૂઢ બુદ્ધિવાલા ! સ્થુલ એવા શારીર ને, સંતાનોના સમૂહ ને, સ્ત્રીને અને ફરી થી કુમાર્ગ માં પડેલા ધન ને જોઈ ને મન થી શું તું સંતુષ્ટ છે ? તારુ પુણ્ય સમાપ્ત થતાં તારુ બધુ ફોગાટ જશે !" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૪૯)

"ગર્વાપહારાષ્ટકમ"

"હે અંધ ! પ્રભુને ભજ, એમની સેવા મા ધન નો વિનિયોગ કર, સાધુજનોં ની સેવા કર, વિદ્વાન બ્રાહ્મણો નો આદર કર, હમેંશા દીન મનુષ્યો પર દયાની નજર થી દેખ, આ તારી દશા કાઈ રાવણ થી ચડિયાતી નથી !" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૦)

"ગર્વાપહારાષ્ટક"

"ધન નો સંગ્રહ કરીને, રસ ને મેલવીને, લોકને પોતાના કબજા મા કરીને, મોહને પકડીં ને, અને આ દેહ ને ફોગટ પુષ્ટ કરીને, હે મૂઢ ! સાધૂ પૂરુષો નો સત્કાર તેં શા માટે નથી કર્યો ?" (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૧)

"ગર્વાપહારાષ્ટકમ"

"ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ના ભક્ત - એવા ભગવદિય જનો પ્રત્યે તૂ નમ્ર નથી અને અતિ કઠોર ધનીકો આગલ નમે છે, જેઓ સદા નમેલા હોય છે તેવાં દીન લોકો પ્રત્યે દયા નથી, માત્ર કુટુંબ ના પોષણ માજ જેની મતિ સ્થિર થયેલી છે, તેવાં હે માનવ, જરા બુદ્ધિપૂર્વક વિચાર તો કર !" (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૫૨)"

"ગર્વાપહારાષ્ટકમ"

"હે માનવ ! દેહ ને ત્યજીને કાલધર્મ ને પ્રાપ્ત થનારા આ ઘોડા, હાથી, ઊંટ, રથો તેમજ અન્ય વાહનો તારા નથી, હકીકત મા તો આ બાધા તારા અધઃપતન ના સાધન છે, એમ સમજ." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૫૩)"

"ગર્વપહારાષ્ટકં"

"હે જીવ ! ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ની માયા ને જાણી ને અને હૃદયને માયા ના પ્રભાવ થી દૂર કરી ને પ્રભૂને માટે જ તારુ બધુ લૌકિક અને વૈદિક કર્મ તૂ કર". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૪)"

"ગર્વાપહારાષ્ટકમ"

"હે મનુષ્ય ! આયુષ્ય ચાલ્યુ જાય છે અને દેહ પળ ટકતો નથી તેમ પુત્રાદિ પળ શું નથી જવાના ? સમગ્ર સમ્પત્તિઓ પળ મૃત દેહ નો ત્યાગ કરી ને ચાલી જાય છે. આ હકીકત નો વિચાર કરી ને , વિષ્યોમાંથી આસક્તિ છોડીને, કરુણાસાગર ભગવાન શ્રીહરિ ની શ્રેષ્ઠ ભક્તિ કર .". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૫)"

"ગર્વાપહારાષ્ટકં"

"હે દુર્મતિ માનવ ! મહાપુરુષો નો આશ્રય કરીને, સંસાર ની આસક્તિ છોડીને, અને શ્રીહરિના ચરણકમલ ધારણ કરીને બેસ. સમ્પત્તિઓ ને જોઈને તું મન ને શા માટે ચંચલ કરે છે ? ચપલ એવી એ સમ્પત્તિઓ સુખ આપવાને માટે સમર્થ નથી." (૮) . (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"ઇતિ શ્રી હરિદાસ વિરચિતં ગર્વાપહારાષ્ટકં સમ્પૂર્ણમ"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૬)

"પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"હે સ્વામી ! મારા અવિનય ને દૂર કરો; આ દાસ ના દોષ ને આપ આપના હૃદય મા ન લો. હે કરુણા ના ભંડાર ! મને આપ આપની સેવા મા તત્પર જલ્દી બનાવી દો". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૭)

"પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"દુર્જનોએ ઉત્પન્ન કરેલા ઉદ્વેગજનક કાર્યોથી હું દરેક રીતે દુઃખી થઈ રહેલ છું. અમારા પ્રતિબંધો ને ચારે બાજુથી હરી લેવામાં અમારુ શરણ આપ જ છો. (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૮)

"પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"હે પ્રભુ ! આપ અમારા કયા દોષો ને કારણે અમારા તરફ બેદારકાર થયા છો ? કોણ જાણે ! દુર્જનો થી પીડાયેલા અમે આપના દાસો ક્યાં જઈશું ?". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૫૯)

"પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"અમે દોષો થી ભરેલા હોવા છતાં પણ, હે પ્રભુ ! આપે અમોને પોતાના કર્યા છે; આથી અમારા દોષો વિશે આપ આપના ચિત્તમા વિચાર કરશો નહીં ". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२६०)

"प्रार्थनाष्टकम्"

"हे दयानिधान प्रभु ! आपना वड़े जो अमारु विघ्न दूर काराववा मां न आवे तो दुःखी थयेला अमोने आपनुं दर्शन न थाय तो अमे केवी रीते टकी शकिए ? (५) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२६१)

"प्रार्थनाष्टकम्"

"दुष्टो ए अमारा ऊपर जुल्मो करेला होवा छातां, आपना दर्शन थी प्राप्त थयेल आनंद ना कारणे ते अमे सहन करी लीधेला, परंतु हवे (आपना दर्शन ना अभावे) दुर्बल एवा अमे दुष्टो तरफनी पीड़ा ने केवीरीते सहन करी शकीशु ?" (६) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२६२)

"प्रार्थनाष्टकम्"

"हे सर्वज्ञ, हे सर्व सामर्थ्य वान प्रभु ! दुष्ट जीवोए उपजावेल, आ दास ना भारे दुखने आप शा माटे निभावी लो छो ?" (७) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२६३)

"प्रार्थनाष्टकम्"

"हे नाथ, हे वृजना स्वामी ! अनन्याश्रयवाळा मनुष्यो ना आश्रय रूप हे श्रीहरि ! आपनां दर्शन थवामां जे कांई विघ्न होय तेने आप कृपया जल्दी दूर करो". (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

'इति श्रीहरिदासोक्तं प्रार्थनाष्टकम् सम्पूर्णम्'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬૪)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકં"

"નવીન આષાઢી મેઘ ના યૂથ જેવા મનોહર, ખિલેલા કમલ ના જેવા નેત્રવાળા અને બંસી ના નિનાદથી જેમણે ગોકુલ ને આનંદિત કર્યું છે તેવાં શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને નમન હો" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬૫)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકં"

"મુકુટ અને બાજુબન્ધ થી શણગારેલા, કંઠમાં રહેલી માલામાં ના મણિ થી શોભા પામેલા, પ્રકાશતા અને આમતેમ હાલતાં સુવર્ણ-કુંડલોંવાળા શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને નમન હો". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૬૬)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકં"

"દેવાંગનાઓ ના ટોળાઓ દ્વારા જેમની સેવા થઈ રહી છે તેવા, હાસ્ય ની કાંતિ થી સુંદર મુખકમલવાળા, ત્રણેય લોકને મોહ પમાડનાર સુંદર શ્રીગોપીજનવલ્લભ: શ્રીકૃષ્ણચંદ્રસજીને નમન હો". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬૭)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકમ"

"રત્ન વગેરે ના મૂલ સ્થાનરૂપ મહાસાગરનો આશ્રય કરી રહેલા, કલ્પદ્રુમ ની છાયા માં આશ્રય વાળા અને સુવર્ણ જેવી પ્રકાશતી ગોપાંગનાઓના મંડલના। મધ્ય ભાગ માં રહેલા શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને નમન હો" (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬૮)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટક"

"શ્રીવત્સની રોમાવલીથી શોભા પામેલા, વક્ષઃસ્થલ પર કૌસ્તુભ મણિ થી શનગારેલા અને કમલ ના પરાગ જેવા પીતામ્બરવાળા શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીને નમન હો." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૬૯)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકમ"

"દિવ્ય વીંટી વાળી આંગળીઓ થી શોભા પામેલા, સ્વચ્છ મોર- પિચ્છની શોભાથી શોભિતા અને વનમાલા થી શણગારેલા દેહવાળા શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ને નમન હો". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૭૦)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકં"

"મુનીન્દ્રો ના સમૂહોથી સ્તુતિ કરાયેલા, ઝરતા દૂધવાળા ગાયો ના પુષ્કલ ઘણો થી વીંટલાળા અને ધર્મ અર્થ કામ તથા મોક્ષ ને સિદ્ધ કરાવનારા શ્રીગોપીજનવલ્લભ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ને નમન હો". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક (૨૭૧)

"શ્રીગોપીજનવલ્લભાષ્ટકં"

"પાપરૂપી અંધકાર ના સમૂહ સામે સૂર્ય જેવા, ભક્ત ચિન્તામણિની સિદ્ધિ કારાવનારા અને સમગ્ર દુઃખ રૂપી રોગો ના ઔષધ રૂપ શ્રીગોપીજનાવલ્લભ શ્રી કૃષ્ણચંદ્રજીને નમન હો" (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિદાસોદિતં શ્રીગોપિજનવલ્લભાષ્ટકં સમાપ્તમ"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૨)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"હૃદય માં પ્રિય શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના સ્વરૂપ ની જ ભાવના કરતાં, સંતોષ થી પ્રફુલ્લ મુખ અને લોચનવાળા અને લીલા માં આરોપિત ચિત્તવાળા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ - સેવક થાઉં ?" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૩)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"આમ્બા ના પાનમાં તેમજ કમલ નાં પાંદલા માં કસ્તૂરી વડે એકાંત માં પોતાના પ્રિય શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નું સ્વરૂપ આલેખતાં અને પ્રિયતમના વિરહ ના કારણે હૃદય વ્યાકુલ થવાથી જેમના નેત્રોમાં અશ્રુ આવી ગયા છે તેવા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ - સેવક થાઉં ?" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૪)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ "

"સુન્દર પુષ્પોથી શય્યા વગેરે તૈયાર કરી હૃદય થી અને અશ્રુયુક્ત નેત્રોથી સર્વભાવે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના માર્ગને નિહાળતા એવા આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ક્યારે ચરણરજ - સેવક થાઉં ?". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૫)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

"શ્રીવ્રજાધીશ્વર આપને વશ છે, એ જાણવાને માટે આપના દેહ માં રહેલા ગુણો થી યુક્ત એવા અને બીજા સર્વ થી અધિક એવાં આપ શ્રીરાધિકાજી જી નો હું ક્યારે ચરણરજ - સેવક થાઉં ?" (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૬)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

~~~~~

"સખીઓ દ્વારા હમેશા જેમની પરિચર્યા કરવા માં આવી છે તેવાં શોભાતાં ચરણકમલ ના નખના અગ્ર (અંગુષ્ઠ) વડે પૃથ્વીને ધ્રુણતા જેમનો આત્મા કેવલ વિપ્રયોગ ના ભાવ માં મગ્ન થયો છે તેવાં આપ શ્રીસ્વામિનીજીનો હું ચરણરજ - સેવક ક્યારે થાઉં ?". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૭)

*****

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

~~~~~

"પ્રતિક્ષણે પ્રભુની પ્રાપ્તિ માટે આર્ત ચિત્તવાલા, પોતાના પ્રાણનાથ પ્રગટ થાય એવા પ્રકાર ના વ્રતવાલા અને સતત પ્રભુના ગુણગાન નું રટણ કરતાં આપ શ્રીસ્વામિનીજી નો હું ક્યારે ચરણરજ - સેવક થાઉં ?" (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૮)

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

~~~~~

"ગોપીજનવલ્લભ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી જેને સ્વાધીન છે, વળી જેઓ નિઃસાધન ભક્તો ઉપર કૃપા કરવામાં કારણ રૂપ રહેલા છે, અને જેમણે પોતાના દ્વાર પર મારા પ્રભુને ઝુભા રાખી દીધા છે તેવાં આપ શ્રીસ્વામિનીજી નો હું ક્યારે ચરણરજ થાઉં ?". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૭૯)

*****

"શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકમ"

~~~~~

"હે શ્રીસ્વામિનીજી ! મારું ચિત્ત શ્રીમુરારિ માં રહેલું છે અને આપના કૃપાપાત્ર શ્રીવલ્લભાચર્યજી ના ચરણ મા હું (હરિરાય) શરણ વાલો છું, તેમજ અત્યન્ત દીન, તથા પરાધીન અને હમેશા સર્વ દોષો થી ભરેલો છું, છતાં પણ

મારા પર આપને કરવા કરવા અને એ કૃપા ને આપના હૃદય માં સદા સ્થાન આપવા વિનન્તિ કરુ છું" (૮)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસોદિતં શ્રીસ્વામિની પ્રાર્થનાષ્ટકં સમ્પૂર્ણમ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૦)

"ચતુઃશ્લોકી"

"આપણા આચાર્ય શ્રીવલ્લભાચાર્ય મહાપ્રભુજી માં તેમજ તેમના પ્રિય આત્મજ શ્રીવિઠ્ઠલેશ્વર મહોદય માં સતત ચિત્ત નું સ્થાપન કરવું. તેમના સમાન અન્ય કોઈ છે એવું બુદ્ધિપૂર્વક વિચારી કદીપણ બીજાઓ માં ચિત્તનું સ્થાપન કરવું નહીં". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૧)

"ચતુઃશ્લોકી"

"પોતાના આ પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ માં રહી પોતાના પૂર્ણ ભાવથી શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીની સેવા જ કરવી, અન્ય કોઈપણ દેવનો આશ્રય છોડી દેવો તેમજ પ્રભૂને ધર્યા વિનાના પદાર્થ નો આહાર ન કરવો". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૨)

"ચતુઃશ્લોકી"

"આપણા આ ભક્તિમાર્ગ માં રહેલા સત્પુરુષો નો નિત્ય સત્સંગ કરવો, મન થી પળ અસત્પુરુષો ની સોબત ન કરવી કેમકે અસત્પુરુષની સોબત બલાત્કારે બાધા કરનારી હોય છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૩)

"ચતુઃશ્લોકી"

"आपणा देहादिक दुनियांना अन्य पदार्थोना संबंधमां आवतां जे ऊलटा प्रकार नो भाव उत्पन्न थाय छे, अने तेना लीधे जे बाधा उत्पन्न थाय ते बन्ने न थाय तेने माटे हमेशां आत्मनिवेदन नुं अनुसन्धान कर्या करवुं". (४) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"इति श्रीहरिदासोक्ता चतुःश्लोकी समाप्ता"

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२८४)

"भगवदीय परिशिक्षण" - १

"निजाचार्य श्रीमहाप्रभुजीना चरणकमल मां हमेशां मनने स्थापवुं. तेनाथी ज तदीय भगवादीय नुं सर्व कार्य सिद्ध थशे". (१) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२८५)

"भगवदीय परिशिक्षणम" - १

"हमेंशा सत्पुरुषों नो संग करवो, कोई दिवस असत्पुरुषो नो संग न करवो, कारणके सत्संग करवाथी श्रीहरिमां बुद्धि थाय छे अने असत्संग करवाथी। घर वगैरे मां बुद्धि थाय छे". (२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२८६)

"भगवदीय परिशिक्षण" - १

"भले पोतानी बुद्धि धरावनार होय, तो पण असत्पुरुषोने ओलखी लेवा जोड़ए. भगवान नो आश्रय करनारा, संसारमां उदासीन होय तेवां, श्रीहरिमां प्रेम राखनारा ने सत्पुरुष जाणवा". (३) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (२८७)

"भगवदीय परिशिक्षणम" - १

"ફલરૂપ જાણી ને મન - કાયા - વચન થી સદા શ્રીકૃષ્ણ ની સેવા કરવી. એજ સ્વમાર્ગીય સર્વોત્તમ ધર્મ છે." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૮)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" - ૧

"હમેશાં સત્પુરુષો (તાદૃશી વૈષ્ણવો) સાથે નિવેદન મન્ત્ર નું સ્મરણ કરતાં રહેવું ; તેથી શ્રીકૃષ્ણ ક્ષણ માત્ર માં એવા હૃદય માં પ્રવેશ કરે " (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૮૯)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" - ૧

બહિર્મુખતા ની નિવૃત્ત માટે શ્રીભાગવત ના ભાવાર્થ નું શ્રવણ, કીર્તન, તેમજ સ્મરણ સદા કર્યા કરવું". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯૦)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" - ૨

"જીવ પોતાના સામર્થ્ય થી પ્રભુની કૃતિને જાણી શકતો નથી, પ્રભુ તો પોતાના ભક્તો નું પોતેજ હિત કરે છે" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯૧)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણમ" - ૨

"મૂઢ લોકોને પોતાની બુદ્ધિથી દુઃખ ભાસે છે, કારણકે તેઓ લૌકિકમા આસક્તિવાળા હોય છે, અલૌકિક હિત કરવાવાળા પ્રભુ જ બધું નક્કી કરે છે" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૨)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણમ" -૨

"જેમની નજર અલૌકિક સુખ માં છે અથવા શાસ્ત્રીય નજર પળ તેવીજ છે, તેવા જીવો ને સ્વામી - પ્રભુની કૃતિ માં લેશ માત્ર પળ દુઃખ ભાસતુ નથી". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૩)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

"ભગવાન શ્રીહરિ જીવ ના હિત માટે પિતા ની માફક શિક્ષા કરે છે, પરંતુ જીવ પોતાના અજ્ઞાન ના કારણે પ્રભુની કૃતિ ને ઉત્તમ માનતો નથી." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૪)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

"તો પળ કરુણાનિધિ શ્રીપ્રભુ સહજ સ્નેહથી (સ્વકીય જીવનું હિત કરવા માં) ઉદાસીનતા રાખતા નથી, પરંતુ એ જીવ સમજાતો હોતો નથી. તેમ છતાં પ્રભુ પોતાના ભક્ત માટે પોતાને યોગ્ય લાગે તેવીરીત નું કાર્ય કરે છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૫)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

"ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ જેનો અંગીકાર કરે છે તે કદાપિ દોષ યુક્ત હોય તો પળ પોતાના એ જીવ નો કોઈપણ સ્થલે ત્યાગ કરતા નથી, કારણકે આપે એ જીવ નો સદા માટે સ્વીકાર કર્યો છે, અને આપ કૃપા થી ભરપૂર છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૧૬)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

.....
"એવા (પુષ્ટિ પુરુષોત્તમ) પ્રભૂને છોડીને જે મનુષ્યો બીજાને પ્રભુ પળા થી માને છે (અન્ય નો આશ્રય કરે છે) તેઓ મહા મૂઢ છે અને તેઓ ખુબજ અજ્ઞાન નો આશ્રય કરનારા છે" (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯૭)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

.....

"અતઃ નંદરાયજી ના આંગણાંમા વિહાર કરનાર, શ્રીયશોદાજી ના યોગ મા લાલિત, ગોપ બાલકોથી વીંટલાયેલા સદાનંદ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ ની સેવા કરાવી" (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯૮)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

.....

"વૃજાંગનાઓ ના ભાવ ની સારી રીતે સિદ્ધિ કરવા માટે સર્વ લીલા ઓ ના વિલાસ થી યુક્ત સર્વોદ્ધાર કરવામાં પ્રીતિ વાળા શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ વૃજભક્તો માટે જ પ્રકટ થયા છે". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૨૯૯)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

.....

"જેમના દ્વારા ભક્તિમાર્ગીય જ્ઞાન નો ઉદય થયો છે એવા પોતાના મુખાર્વિન્દ સ્વરૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી ને પ્રકટ કર્યા છે, તે શ્રીમહાપ્રભુજી નો દાસભાવ જ સર્વ સિદ્ધિ કરનાર છે". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૦)

"ભગવદીય પરિશિક્ષણ" -૨

.....

"એ શ્રીમહાપ્રભુજી ના પુત્ર શ્રીપ્રભુચરણ-શ્રીગુસાઈજીના ચરણકમલ ની રજ નું માત્ર અવલંબન કરનારા, આ સિવાય બધા માં જેમની બુદ્ધિ દૂર થઈ ગયી છે તેવાં, સત્સંગને યોજનારા, શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના પરમ ઉત્કર્ષને

સમજાવનારા, દુષ્ટના સંસર્ગથી ડરનારા, શ્રીહરિના સેવકોમાં વિનય-ભાવવાળા, નિશ્ચિન્ત મનવાળા હે વૈષ્ણવજનો ! શ્રીહરિ - ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ નું નિરંતર ભજન કરો. આમ કરવા થી સર્વ પ્રકારના ફલની પ્રાપ્તિ થશે તેમાં સંશય નથી". (૧૧-૧૨-૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'ઇતિ શ્રીહરિદાસ વિરચિતં ભગવદિય પરિશિક્ષણં સમ્પૂર્ણમ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૧)

"તદીયાનાં શિક્ષણં"

"પોતાના આચાર્ય શ્રીમહાપ્રભુજીએ બતાવેલા ભક્તિમાર્ગથી કૃપાનિધિ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ માં ચિત્ત સ્થાપવું, તેથી સર્વ ભગવાદિયો નું આલોક અને પરલોક સંબંધી કાર્ય સિદ્ધ થશે". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૨)

"તદિયાનાં શિક્ષણં"

"ભાગ્યને લીધે ભગવત્સમ્બન્ધવાળું જે જોવામાં આવે, જે કાંઈ સાંભળવામાં આવે, અથવા તો જે હૃદય માં સ્ફુરે, તેનો પ્રયત્નપૂર્વક વિચાર કરતાં રહેવું જોઈએ". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૩)

"તદિયાનાં શિક્ષણં"

"જો કામદેવ કરતાં પણ સુન્દર શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી માં મન હમેશા પ્રીતિયુક્ત હોય તો એ પ્રભુના મુખાર્વિન્દ રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી ના દાસોં ને ફલ પ્રાપ્તિ માં બાકી શું રહે ?" (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૪)

"તદિયાનાં શિક્ષણં"

"પોતાના આચાર્યચરણ શ્રીમહાપ્રભુજી માં સ્નેહથી ઢિંજાયેલા ચિત્તવાલા જે ભગવદિય હોય તેનો જ સદા સંગ કરવો જોડે ; ક્યાંય પળ બીજાઓ નો સંગ કરવો જોડે નહીં". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)
"ઈતિ શ્રીહરિદાસોક્તા તદિયાનાં શિક્ષણં સમાપ્તા"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૫)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

ભગવાને લીલા કરવા માટે નક્કી આ જગતને પ્રકટ કર્યું છે, અને શ્રીહરિના પોતાના અંશરૂપ જીવો માં બંધ અને મોક્ષ થી એમ લીલા બે પ્રકારે છે. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૬)

*****

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

"બંધ માટે ભગવાને વિષયો (શબ્દ-સ્પર્શ-રૂપ-રસ-ગંધ) ઉત્પન્ન કર્યા છે, મોક્ષ માટે શ્રુતિ - વેદ ને પ્રકટ કર્યા છે, કારણકે સર્વ રીતે વિષયો ભોગ ના સાધક છે" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૭)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

"ભગવાને ઇન્દ્રિયોને પળ પોતપોતાના। દેવ સહિત ઉત્પન્ન કરી છે ; એ ઇન્દ્રિયો વિષયો માં સપડાતા જીવને નિશ્ચિત બંધ થાય છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૮)

*****

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

જીવ ને બંધપણુ સિદ્ધ થાય તે હેતુ થી ઇન્દ્રિયોને (ભગવાને) વિમુક્ષ જ સર્જેલી છે, જેથી પ્રથમ એ ઇન્દ્રિયોનો એના વિષયો મા પ્રવેશ થાય છે " (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૦૯)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"પરમાત્માએ ઇન્દ્રિયોને બહારની બાજૂ જોનારી કરી છે એમ શ્રુતિ કહે છે. એ બહિર્મુખતા માંથી નિકળવાનો ઉપાય જ્ઞાન અને ભક્તિ છે". ((૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૦)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"જ્ઞાન નો હેતુ મોક્ષ છે એમ શ્રુતિ માં જ્ઞાનમાર્ગ નું નિરૂપણ કરવા મા આવ્યું છે, પરંતુ જ્ઞાનને પણ જેઓ (માયાવાદીઓ) મિથ્યા માને છે તેમને જ્ઞાનમાં પણ વિફલપણુ છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૧)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"અક્ષરબ્રહ્મ નું ધ્યાન કરવું, એ પણ વસ્તુતઃ સાકાર છે, પરંતુ આશ્રય કરવા યોગ્ય પુરુષોત્તમ ના ભક્તિયોગ ના અભાવથી એ દિવા ની માફક પ્રકટ થતું નથી". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૨)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"પ્રભુ ભક્તિ વિના અક્ષરબ્રહ્મ માં શ્રી હરિનો આવિર્ભાવ નથી જ થતો, તેથી અક્ષરબ્રહ્મ માં પ્રભુની ભાવના કરવા ની ચિત્ત ને આવશ્યકતા છે. (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૩)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"વૈરાગ્ય અને શમ આદિ થી વિષયોનો ત્યાગ કરીને જેમ વિષયો માં ન આકર્ષે તેમ એ
ઇન્દ્રિયોને શુદ્ધ કરી પ્રભુ તરફ લઇ જવી જોઇએ". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૪)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરુપણં"

"એ ઇન્દ્રિયો, જેમ ઘાસ વગર ની ભૂમિ માં રહેલા અગ્નિ ની માફક પોતાની મેલે શાંત થઈ જાય છે, તેમ
ભગવત્સમ્બન્ધી આનંદ ની પ્રાપ્તિ વિના વ્યર્થ જાય છે." (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૫)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરુપણં"

"ભક્તિમાર્ગ માં તો માત્ર સાકાર શ્રીહરિનું જ ભજન કરવામાં આવે છે, તેથી ત્યાં પ્રભુના સાકાર સ્વરૂપ
માં સર્વ ઇન્દ્રિયો નું સાર્થકપણુ થાય છે એ માં સંશય નથી". (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૬)

"વાકચક્ષુર્મુખ્ય નિરુપણં"

"ત્યારે આનંદની સંપૂર્ણ પૂર્તિ થવાથી પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયો સફળ થાય છે. (પરંતુ) એ (જ્ઞાનમાર્ગ અને
ભક્તિમાર્ગ) બન્ને માર્ગ ના અભાવ માં (ઇન્દ્રિયો) વિષયમાં પ્રવેશ કરે છે". (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર
સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૭)

"વાકચક્ષુર્મુખ્ય નિરુપણં"

"સર્વ ઇન્દ્રિયો માં મન આદિ છે, કારણકે ઇન્દ્રિયોમા મન ની મુખ્યતા છે. મન જે બોલાવે છે તે વચન
(ઇન્દ્રિય) બોલે છે". (૧૩). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૮)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યતા નિરૂપણં"

"વચન જે કહે છે તે કર્મ ઇન્દ્રિયો કરે છે", આમ વેદ માં કહેવામા આવ્યૂ છે ; બીજી શ્રુતિયો પણ કહે છે
" બધુ મન ને વશ છે" (૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૧૯)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યતા નિરૂપણં"

"સર્વ ઇન્દ્રિયો નું પ્રેરક હોવાથી 'ચિત્ત' ની મુખ્યતા છે, તેવીજ રીતે 'મન' ની પ્રથમ ઉત્પત્તિ હોવાથી તે પણ શ્રીકૃષ્ણ ની સેવા નુ એક સાધન હોવાથી તેની મુખ્યતા છે". (૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૦)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યતા નિરૂપણં"

"આમ છતાં એ મન કરતાં પણ વધુ બલવાળી રસના ઇન્દ્રિય છે, અને (તેથી પણ વધુ) સર્વ પ્રકારે વિક્ષિપ્ત કરવાવાળી ઇન્દ્રિય ચક્ષુ પણ બલવાળી છે". (૧૬). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૧)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યતા નિરૂપણં"

"એ જીભ પોતાના કાર્ય ને કર્યાજ કરે છે, અને એને કરેલા કાર્યને આંખ નિરંતર જોયા જ કરે છે. અન્તઃકરણસ્થ મન છે, પરંતુ જીભ અને આંખ તો પોતપોતાના કાર્ય કર્યા જ કરે છે" (૧૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૨)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યતા નિરૂપણં"

"અહીં સારીરીતે શાસ્ત્રો માં કહેવાલ માર્ગ થી વિચારતા - 'રસને છોડીને' (પ્રાણિયો ના વિષયો તો નિવૃત્ત થાય છે, પરંતુ એ વિષયો માં રસ ઇટલે કે વાસના દૂર થતી નથી - ગીતા ૨/૫૯), એ ભગવદ વાક્ય અનુસાર વિષયો માં રસ મુખ્ય છે". (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૩)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"નિરાહાર (ભોજન ન લેનાર) મનુષ્ય ના સર્વ વિષયો નિવૃત્ત થઈ જાય છે, પણ 'રસના' ઇન્દ્રિયની નિવૃત્તિ થતી નથી. તેથીજ (ભાગવત મા) શ્રીહરિ કહે છે 'જીતે સર્વ જીતે રસે' - 'રસના' ઇન્દ્રિય જિતાતાં બધું જિતાયી જાય છે". (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૪)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"(આમ રસના અને વાણી ની એકરૂપતા છે) તેથી વાણી તથા આંખ સર્વરીતે બઢવાન છે, માટે દૂર રહેલી વસ્તુઓ મા પણ તેઓ મન ને ઁંચી જાય છે. (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૫)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

"કામ થી ઉત્પન્ન થતાં ભાવમાં 'ચક્ષુરાગ' (આંખ દ્વારા પ્રગટ થતો સ્નેહ) સૌ પ્રથમ કહેવામાં આવે છે. આંખ નો ભાવ વાણી દ્વારા બહાર પ્રકટ થાય છે, જેના કારણે મન પોતાના માનેલા વિષય ને પાર પામી શકતુ નથી (પોતાનુ ધારેલૂ કરી શકતુ નથી)". (૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૬)

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

"આથી 'વેણુગીત' માં પક્ષી રૂપ ભગવાદીયો વિશે ગોપીજનોએ જેમ કહેલું છે (કે 'બીજી વાણી ને છોડીને તથા વીંચેલા નેત્રવાળાં પક્ષીરૂપ ભગવાદીયો વેણુગીત નું શ્રવણ કરે છે), તેમ અહીં મૌન અને નેત્રનું વીંચવું માનવા માં આવ્યું છે". (૨૨)

(આ સ્તોત્રમાં શ્રી હરિરાયજીએ વાણી અને નેત્રો એ બે ઇન્દ્રિયો જે મુખ્યતઃ મન ને વિષયો માં દોરી જવા માટે કારણભૂત છે, તેની ભૂમિકા સમજાવી છે. છેલ્લે 'વેણુગીત' ના કથન દ્વારા જ્યાં પક્ષીરૂપ મુનિઓ વેણુગીત ના શ્રવણ માટે મૌન ધારણ કરે છે, અને આંખોં વિંચી રાખે છે, તેમ કરવા નું સૂચવે છે) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૭)

*****

"વાકચક્ષુર્મુખ્યત્વ નિરૂપણં"

~~~~~

"આમ આ બન્ને (વાણી અને આંખ) જેને વશ છે તેવાં હૃદયવાળા હોય, તેઓ ને નિરોધવાળા જાણવા, અર્થાત જેમના કબ્જા માં એ બન્ને ઇન્દ્રિયો છે તેમને ઉત્તમ ભગવાદીયો સમજવા" (૨૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"इति श्रीहरिदासोक्तं वाकचक्षुर्मुख्यत्व निरूपणं सम्पूर्णम्"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૮)

"दास्याष्टकं"

~~~~~

"જેઓ શ્રીવલ્લભાધીશનાં ચરણોં નું ધ્યાન ધરે છે, જેઓ એમના ગુણગાન અને સેવનમાં તત્પર છે, જેઓ એમની સાનિધ્ય માં રહેનારા છે, વળી જેઓ હમેશા શ્રીમહાપ્રભુજીમાં રહેલ ભાવની ભાવનાવાળા મનના આનંદ થી યુક્ત છે, તે ભગવાદીયો નું દાસ્ય મને સદા પ્રાપ્ત થાઓ. તેના વિના જીવન નું બીજું શું ફલ હોઈ શકે !". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૨૯)

*****

"दास्याष्टकं"

~~~~~

"જેઓ શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ના મુખારવિંદાવતાર શ્રીમહાપ્રભુજી ની કૃપા થી યુક્ત છે, પ્રતિદિન એ શ્રીમહાપ્રભુજી ના માર્ગ નો વિચાર કરવામા તત્પર છે, અને જેઓ લૌકિક વૈદિક સઘળું એમણે કરેલું જ માની રહ્યા છે, અને જેઓના ચિત્તમાં બીજુ ઉપાસ્ય દેવત્વ આવતું જ નથી, જેઓનું પ્રભુએ સ્વક્રિયાપણા થી વરણ કર્યું છે, તેવા ભગવાદીયોજ ભૂતલ પર મારા રક્ષક છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૦)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ શ્રી વલ્લભધીશની કૃતિમાં તથા કથન માં વિશ્વાસવાળા છે, જેઓ એમના મુખારવિન્દ નાં દર્શનની ઇચ્છા થી સદા હૃદયમા તપ્યા કરે છે અને સંસારના સુખમાં વિરક્ત છે, તેવા ભગવાદીયોનું દાસ્ય પ્રતિજન્મ મને ફલીભૂત થાઓ ; બીજા સિદ્ધ થતાં ફલો ની અપેક્ષા નથી". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૧)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ શ્રીવલ્લભધીશ ના ચરણકમલ ના સેવન માટે દિનતાવાળા છે, પોતાના દેહાદિક ની ઉપેક્ષા કરનારા છે, એ શ્રીમહાપ્રભુજી માં પરાયણ બુદ્ધિવાળા, જેઓ આપશ્રીની આજ્ઞાનુસાર સર્વકાંઈ કરે છે અને જેમની બુદ્ધિ શ્રીમહાપ્રભુજી ને પ્રસન્ન કરવા માં અધિક આદરવાળી છે તેવા સત્પુરુષોના ચરણો મા રહેવું તેજ મારા માટે પરમ ફલ રૂપ છે". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૨)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ શ્રીમહાપ્રભુજી ના પ્રિય નન્દન (શ્રીગુસાઈજી) ના ચરણો માં આસક્ત છે, જેઓ શ્રીસ્વામિનીજી નું દાસ્ય એમના હૃદયના અભિપ્રાય ને જાણીને શુદ્ધ ભાવ થી કરે છે અને જેઓ એમ બુદ્ધિપૂર્વક માને છે કે "જીવવાનું બધું ફલ આ જ છે", તે ભગવાદીયો ના ચરણકમલ માં સેવાના ફલરૂપ રતિ અર્થાત પ્રેમ મને થાઓ". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૩)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ શ્રી મહાપ્રભુજી ની સમજાવવાની ચતુરાઈ ના વિચારથી સદા સંતુષ્ટ ચિત્તવાળા છે, અને જેઓ શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા નિર્દિષ્ટ કેવલ માનસી સેવા ને મુખ્ય માને છે, જેઓ આપશ્રીના પર ના અતૂટ વિશ્વાસને કારણે પોતાનો બધો દોષ નિવૃત્ત થયેલ માને છે, તેવાં ભગવદીયોના બન્ને ચરણકમલ ની હું રજ થાઉં". (૬)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૪)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ ગોપીપતિ શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ના ભજન માં શ્રીવલ્લભાધિશ ના આશ્રયવાલા છે, જે દાસ્યની પરંપરા ને પામ્યા છે - શ્રેષ્ઠ દીનતા ને પ્રાપ્ત થયા છે, જેઓ, "બધુએ પ્રભુનું છે" એમ હૃદયથી માને છે, તેવાઓ ની દાસ પદવીને મેં સદાય જન્મોમાં પ્રાપ્ત કરી છે". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૫)

"દાસ્યાષ્ટકં"

"જેઓ તાપાત્મક, સુન્દર, સાકાર સરસ, રાસાત્મકપણાથી પૃથ્વી પર પ્રકટ થયેલા અને પ્રસિદ્ધ એવા શ્રીમહાપ્રભુજી ના સ્વરૂપ નું રાત - દિવસ ચિંતન કરે છે અને આદરપૂર્વક હમેશા (તેમના ગુણાનુવાદ) ગાય છે, દિનતા પૂર્વક પ્રતિજન્મ તેવા ભગવદીયો નું દાસ્ય મને ફલરૂપ થાઓ". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"ઈતિ શ્રીહરિદાસોક્તં દાસ્યાષ્ટકં સંપૂર્ણમ"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૬)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"વૈષ્ણવ, ભગવદીય, તદિય, અને તાદૃશ ભક્તોને પુરુષાર્થો ના ભેદ દ્વારા ગુણો થી અલગ અલગ જાણવા". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૭)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"જેઓ દીક્ષા પામ્યા હોય, દીક્ષા વિનાના હોવા છતાં વ્રતો વેશ વગેરે ધારણ કરતાં હોય અને બધે માન્ય હોય તો એવાઓ ને વૈષ્ણવ તરીકે કહેવામાં આવ્યા છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૮)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"જેઓ દીક્ષા પામેલા હોય, ભગવાન ના ધર્મોનું જ્ઞાન ધરાવતાં હોય, સેવા માટે તત્પર હોય, અને ભગવત્પ્રેમ માં પરાયણ હોય તેવાઓને 'ભગવદીય' કહેવામાં આવ્યા છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૩૯)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"પ્રભુના ધર્મોથી સંયુક્ત, માત્ર ભક્તિ વિશે જ તત્પર, શ્રીકૃષ્ણ અને શ્રીસ્વામિનીજી ની સેવા માં તત્પર એવા મુખ્ય ભક્તો ને 'તદીય' કહેવામાં આવે છે". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૦)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"ભગવાન નો ભાવ કે સ્વરૂપ જેવા છે તેને સમજીને જે ઉત્સુક મનવાળો જાતે આસક્તિપૂર્વક પ્રભુની સેવા કરે છે તેને 'તાદૃશ' કહેવામાં આવે છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૧)

"ભક્તાનાં સ્વરૂપભેદ નિરૂપણં"

"પ્રભુના અંશરુપ હોવાના કારણે પ્રભુના રસ માં આસક્તિવાળા એકમાત્ર રસનું જ પોષણ કરનારા ભક્તો છે અને એ 'બાહ્ય' તેમજ 'આંતર' એ રીતે બે પ્રકારના છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૨)

"ભક્તાનાં સ્વરુપભેદ નિરુપણં"

"ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ અને પાંચમી ભક્તિ એમ પુરુષાર્થો ના પ્રકાર છે, જેના દ્વારા ફળ પ્રાપ્તિ પણ ભિન્ન ભિન્ન હોવાનું કહ્યું છે". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"ઇતિ શ્રીહરિરાય વિરચિતં ભક્તાનાં સ્વરુપભેદ નિરુપણં સંપૂર્ણમ"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૩)

"શ્રી ગુરુદેવાષ્ટકં"

"કૃપામાર્ગ ના સંપૂર્ણ રહસ્યના જાણકાર, કરુણા રસ થી ભરપૂર, સર્વોત્તમ, તથા ફળનું દાન કરનાર એવા શ્રીગુરુદેવને નમસ્કાર" (૧). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૪)

"શ્રી ગુરુદેવાષ્ટકં"

"દૈવીજીવો નો ઉદ્ધાર કરનાર, આનંદમય જેમનું શ્રીઅંગ છે તેવાં હે સ્વામી ! આપ સદા મારે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છો અને રસિક-ભગવદ્રસજ પૂરુષો મા એક શિરોમણિ છો". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૪૫)

"શ્રીગુરુદેવાષ્ટકં"

"(ભક્તિમાર્ગના) પ્રતિબંધોને દૂર કરનાર, અનુગ્રહ માર્ગના જ્ઞાન નો પ્રકાશ કરનાર, સર્વ સિદ્ધાન્ત ને કહેનાર, દીન જનોના દુઃખ ને ન સહી શકનાર, સમર્થ, સર્વ દોષો નો નાશ કરનાર, સર્વોપરિ સુખનું દાન કરનાર,

"પ્રભુ સિવાય જેમાં અન્ય કાંઈ નથી તેવાં શુદ્ધ ધર્મ નું દાન કરનાર, વ્યભિચાર નો વિનાશ કરનાર, શરણાગત જીવો ના સારી રીતે રાક્ષણહાર, કાલાદિ ના ભય નો નાશ કરનાર, શ્રીવિટ્ઠલનાથજી ના સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ કરાવનાર અને પોતાના દાસોને એક અવલમ્બન રૂપ આપ શ્રીગુરુદેવને નમન હો". (૮ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"इति श्रीनिजदास विरचितं गुरुदेवाष्टकं समाप्तम्"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૦)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"બીજા બધા માર્ગો થી જુદા પ્રકારનું જેનું લક્ષણ છે તેવો આપણો પુષ્ટિમાર્ગ-શુદ્ધાદ્વૈત ભક્તિમાર્ગ છે, એમ સર્વથા સમજવું. આ માર્ગ ના સ્વરૂપનું જ્ઞાન આપણા પોતાના સામર્થ્યથી મેળવવું સર્વથા મુશ્કેલ છે". (૧)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૧)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"(જીવ પોતાના સામર્થ્યથી માર્ગ-જ્ઞાન મેળવી શકે તેમ નથી) તેવી ચિંતા ના કારણે પરમકૃપાયુક્ત પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીએ આ ભૂતલ પર, સર્વ સામર્થ્ય ધારણ કરનાર, પોતાના મુખાર્વિન્દ ના અવતાર રૂપ મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી નું વિધિપૂર્વક પ્રાકટ્ય કર્યું છે". (૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૨)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"રસો વૈ સઃ" એ શ્રુતિ વચન મુજબ, પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી રસાત્મક - ભાવાત્મક છે, તે જ પ્રમાણે, શ્રીમહાપ્રભુજીના અનુયાયી વૈષ્ણવોએ શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુ ના મુખાર્વિન્દ સ્વરૂપ (શ્રીમદાચાર્યચરણ ને) પળ ભાવાત્મક સમજવા. (કારણકે) આપશ્રીના ભક્તો ને આચાર્યશ્રીના એવા ભાવાત્મક સ્વરૂપ નો અનુભવ થયેલો જ છે". (૩)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૩)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"શ્રીમહાપ્રભુજીએ આ સમગ્ર ભાવાત્મક મક્તિમાર્ગ ને પ્રકટ કર્યો છે. આ માર્ગમાં 'બ્રહ્મસંબંધ' ઇટલે સ્મૃતિ માં જેને 'પરમાત્મા', શ્રીમદ્ભાગવત માં જેને 'ભગવાન' અને શ્રુતિ-વેદ માં જેને 'બ્રહ્મ' કહેવામાં આવે છે, તે પરમ કૃપાલુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી સાથે જીવ નો સંબંધ, એ મુખ્ય છે, અને એ ભાવાત્મક જ છે". (૪)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૪)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"વિવાહ થતાં જેમ નારીને પુરુષ પોતાનો પતિ છે એવો ભાવ થાય છે, તે જ પ્રમાણે અહીં બ્રહ્મસંબંધને લીધે 'શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી મારા સ્વામી છે' - (હું એમનો દાસ છું) એવો ભાવ જાગે છે". (૫)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૫)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"જે પ્રમાણે વિવાહ થયા પછી પુરુષ સ્ત્રીને પત્ની તરીકે સ્વીકારતાં એમાં રહેલ એક પળ દોષ મનમા લાવતો નથી, તે પ્રમાણે બ્રહ્મસંબંધ થયા પછી એ જીવ ને પોતાના દાસ તરીકે સ્વીકારતાં એમાં રહેલાં દોષો પ્રભુ મનમા લાવતાં નથી." (૬).

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૬)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"ચાણ્ડાલી રાણી બની હોય અને રાજાએ તેને માનીતિ પણ કરી હોય છતાં ક્યારેક તેનું અપમાન કરે તો તેના રાણપણા માં ક્ષતિ થતી નથી" (તે શ્લોક થી શ્રીમહાપ્રભુજીએ ખુલાસો કર્યો છે) તેમ (જો પૂર્વ સ્થિતિ માં જીવમાં કોઈ દોષ હોય તો) પ્રભુ સાથે ના સમ્બન્ધ માં તે પૂર્વદોષ પ્રતિબન્ધ કરનાર થતો નથી". (૭)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૭)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"એક સ્ત્રીને જે પ્રમાણે અન્ય કોઈ સાથે સંબંધ બાંધતા, પતિના ઉચ્છિષ્ઠ સિવાય બીજું ખાતા, પોતાના સ્વામીને પોતાનું ખાધેલું આપીને અને પોતાના દેહ નો અન્ય પુરુષ સાથે અયોગ્ય યોગ થતાં મહાન દોષ લાગે છે, તેજ પ્રમાણે (બ્રહ્મસંબંધ થયા બાદ વૈષ્ણવને) અન્ય કોઈ દેવ સાથે સંબંધ રાખતાં, પ્રભુ-પ્રસાદી સિવાય બીજી વસ્તુ લેતાં, પ્રભૂને પોતાનું અર્ધું ખાધેલું-ભોગવેલું સમર્પિત કરતાં અને સ્વદેહથી અન્ય દેવની આરાધના કરતા મહાન દોષ ઉત્પન્ન થાય છે એમ્ ભગવાદિયોએ સમજવું". (૮ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૮)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"જે પ્રમાણે વચ્ચે રહેલી (દૂતી) ઓ દ્વારા સ્ત્રી પોતાના ઉત્તમ આત્મા નું પોતાના પતિને સમર્પણ કરે છે, તે જ પ્રમાણે ભગવત-સમ્બન્ધી જનો દ્વારા બધી વસ્તુઓનું પ્રભૂને સમર્પણ કરવું" (૯ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૫૯)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"પોતાના પ્રભુમાં જે અનન્યપણુ (હોવું જોઈએ) તે અનન્યપણાનું અનુસંધાન જો ન રહે તો એ (આત્મ સમર્પણ આદિમાં) પ્રતિબંધક થઈ પડે છે." (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૦)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"જે પ્રમાણે સગાવહાલાઓની મદદ થી સ્ત્રી પોતાના પતિવ્રતપણાનું રક્ષણ કરે છે, તે જ પ્રમાણે જીવે તાદૃશી જનોની સાથે રહીને બ્રહ્મસંબંધ નો વિચાર કરવો જોઈએ". (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૧)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય:"

"આથી એવા સ્થાને રહેવું કે જ્યાં એવા તાદૃશી ભગવાદિયો ના સંગની સંભાવના હોય, (પરંતુ) એવા ભગવદીયો કલિકાલમાં મળવા દુર્લભ છે. (તેથી તેઓની (વંચક અને ભાગવદીય માં ભેદ સમજી) બરાબર પરીક્ષા કર્યા પછી તેમનો સહવાસ કરવો." (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૨)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"(ભક્તિવર્ધિની ગ્રન્થ માં) 'આ પ્રમાણે ચિત્ત દૂષિત io ioન થાય..... એ રીતે હરિ ભગવાન ના સ્થાન માં રહેવું' એવા સ્પષ્ટ વચન છે, કારણકે દરેક રીતે ભાવનું સારી રીતે રક્ષણ કરવાનું છે અને તેને વધારતા જવાનું છે". (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૩)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"(ભક્તિવર્ધિની મા બીજભાવ દૃઢ કરવા ના ઉપાય મુજબ) રુચિરૂપ બીજ ભાવ દુન્યવી ધાંધલો ની જેમાં અસર નથી તેવાં વચનો થી ભજન ના ક્રમ થી (ઉત્તરોત્ત) પ્રેમ, આસક્તિ અને વ્યસન ની દશા પ્રાપ્ત કરે છે". (૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૪)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

"એ બીજભાવને દૃઢ કરવા માટે સેવાને સાધન કહેવામા આવેલ છે. આ સેવા પળ વઢી ભાવરૂપ જ છે. આ સેવાના ફલરૂપે પ્રાપ્ત થતાં પ્રભુ પળ ભાવાત્મક છે. એ પ્રભુની લીલા ને પળ રસિકજનોએ એવા જ પ્રકારની ભાવરૂપ જાણવી". (૧૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૫)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

~~~~~

"તે માટે આપણા આચાર્યચરણ શ્રીમહાપ્રભુજીએ જે કાંઈ પ્રકાશિત કર્યું છે તેને અહીં દરેક રીતે વિદ્વાનોએ ભાવરૂપ જ જાણવું, કારણકે જેનું મૂલ્ય હોય તેવું જ એ મૂલ્ય માંથી ઉત્પન્ન થયેલું કાર્ય પણ થાય". (૧૭).
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૬)

*****

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

~~~~~

"આપણા આચાર્યચરણ, એમણે વિસ્તારેલો માર્ગ, એ માર્ગથી મેલવાતા શ્રીપુરુષોત્તમ, એ બધું એ અતિ ઉત્કટ તાપાત્મક ભાવથી ભરેલું છે, એમ ઉત્તમ અધિકારીઓ એ જાણવું". (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૭)

"માર્ગસ્વરૂપ નિર્ણય"

~~~~~

"જેમને પોતાના આચાર્ય શ્રીમહાપ્રભુજી નું શરણ પ્રાપ્ત થયું છે, જેમનું ભગવન્માર્ગ માં વરણ થયું છે, તેવાં વિચક્ષણ ભગવાદિયોએ (અગાઉ જે કહ્યો તે) આટલો સિદ્ધાન્ત જાણી લેવાની જરૂર છે". (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

~~~~~

(ગત સ્તોત્ર માં "માર્ગ સ્વરૂપ" નો નિર્ણય કરી શ્રીહરિરાયજી) "હવે શ્રીમદ વલ્લભાચાર્યચરણ ની કૃપાથી એમના નિજજનોને આનંદ થાય તે હેતુથી જ શ્રીવલ્લભાચાર્યચરણ ના માર્ગ માં જેને નિષ્ઠા છે તેવા જીવો ના કર્તવ્યનું સર્વ રીતે (આ સ્તોત્રમાં) નિરૂપણ કરે છે" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૬૯)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"સદાનંદ સ્વરૂપ, માત્ર ભક્તનું જ હૃદય જેને આશ્રયસ્થાન છે તેવા, વઢી ભક્તો ના ભાવ સ્વરૂપ, ભાવાત્મક સકલ લીલાઓથી જોડાયેલા, એવા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નું હમેશાં સેવન કરવું". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૦)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"લોકમાં અનુરાગ ત્રણ પ્રકારે ઉત્પન્ન થાય છે - ૧. શ્રવણ, ૨. દર્શન, ૩. ધ્યાન થી. (આ અનુરાગ ગોપીજનોને સદાય સહજ છે)". (૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૧)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"શ્રીગોપીજનો નો જે સહજ અનુરાગ હતો તે અનુરાગ ના કારણે જ, અજન્મા ભગવાન ભૂતલ પર સુખનું દાન કરવા માટે નન્દ ના ભવનમાં પ્રકટ થયા. એ પ્રભુના યથાર્થ સ્વરૂપનું વર્ણન કરવા માટે વેદ પણ સમર્થ નથી, કેમકે મન સહિત વાણી એ સ્વરૂપને પહોંચી શકતી નથી એમ (સ્વયં વેદ માંજ) કહ્યું છે. તેથી અહીં જે નિરુપણ કર્યું છે, તે માત્ર શ્રીમદાચાર્યચરણ ની કૃપાથી જ (કરવામાં આવ્યું છે). (૩ -૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૨)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"ગોપીજનો નો ભાવ જ યશોદાજી ના યોલામાં યેલી રહેલો છે. શ્રીયશોદાજી પણ એ ગોપીજનોના ભાવ સ્વરૂપ જ છે, એમ્ સમજો. શ્રીનન્દરાયજી, એમના સગાવહાલા, એ વ્રજભૂમિ, એ નંદાલય, એ વન, એ નંદમહોત્સવ તેમજ ત્યાં રહેલું સમગ્ર તે ગોપીજનોના ભાવ સ્વરૂપ જ છે". (૭ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૩)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"એ ભાવ અતિ ગુપ્ત છે, બહાર રહી શકતો જ નથી ; એનો પૂર્વ રૂપ સાથે કોઈ પ્રકારે સંબંધ નથી એટલે જ અહીં ભાવનું પૃથકપણે નિરુપણ કરવા માં આવ્યું છે. ઉત્પત્તિ કેવળ ભાવાત્મક સ્વરૂપની જ છે. એ માટે જ એ ભાવોત્પત્તિ સ્પષ્ટપણે કહેવા માં નથી આવી." (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૪)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"એટલા માટે સર્વ સામગ્રી - પરિંકર થી યુક્ત એવા, આ ગોપીજનોના ભાવરૂપ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી એ પ્રકટ થઈને વ્રજભૂમિમાં પોતાના અલૌકિક આનંદરૂપની લીલા કરી છે". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૫)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"પૂતના ને મારી નાંખી, તેમજ બીજા અસુરાદિકને માર્યા, વગેરે જે અવતાર લીલા તે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીએ પોતેજ પ્રકટ થઈ ને કરી". (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૬)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરુપણ"

"દશમસ્કન્ધ ના ઉત્તમ 'તામસ ફલપ્રકારણ' મા -કોઈ પૂતના બની અને કૃષ્ણરૂપ બનેલી બીજી ગોપીને સ્તનપાન કરાવવા લાગી -એ વગેરે ગ્રન્થ સન્દર્ભ મા એ સમગ્ર 'અવતાર ચરિત' જ કહેવા મા આવ્યું છે" (અર્થાત અહીં જે ગોપીજનોએ વિરહદશા મા તન્મય બની કૃષ્ણલીલા કરી બતાવી તે ભાવાત્મક જ છે). (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૭)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"ઘટલા માટે જેટલી લીલાઓ છે તે બધી જ ભાવરૂપ હતી એમ માનવું જ યોગ્ય છે. વેદ માં એવા કેટલાયે પ્રસંગ છે કે પ્રભુ ગુણરહિત હોવા છતાં ગુણો દ્વારા શ્રુતિએ એમને વર્ણવ્યા છે, તેજ પ્રમાણે અહીં ભાગવતજી માં પણ અવતાર ચરિત દ્વારા ભાવરૂપ નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે, પરંતુ અવતારી કૃષ્ણ અને ભાવરૂપ કૃષ્ણ વચ્ચે ભેદ છે. (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૮)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"એ વાત (ગઈકાલ નો મેસેજ) પણ શ્રીમદાચાર્ય ચરણ ની કૃપાથી જ જાણી શકાય એમ છે, માટે એ ભાવ સ્વરૂપ ની જ સેવા કરવી. જે ભાવાત્મક શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ની સેવા છે તે માનસી નું સ્વરૂપ છે. (૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૭૯)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"એ ભાવાત્મક પ્રભુ તો દુર્લભ છે ; એમની સેવા આ લોકમાં કેવીરીતે થઈ શકે ? - એવી જો શંકા હોય તો ત્યાં આ સમાધાન હોઈ શકે : - ". (૧૬)

"સહજ એવો જે ભાવ તે તો માત્ર સ્વામિનિજીઓ માં જ સિદ્ધ છે. આમ (એ સ્વામિનિજીઓ માં) રહેલાં ભાવ નું બીજાઓ માં - આપણા જેવાઓ ના હૃદય માં આવવું ક્યાંથી સંભવે ?". (૧૭)

"એ સ્વામિનિજીઓ માં જેવા પ્રકાર ની યોગ્યતા છે તેવી યોગ્યતા બીજાઓ માં કોઈ પ્રકારે નથી. હા, માત્ર એ શ્રીસ્વામિનિજીઓ ની કૃપા થાય તો એ યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય ખરી." (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૦)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"પ્રભુ માટે પળ જે પ્રમાણે એ શ્રીસ્વામિનિઓ ની કૃપા મેલવવી મુશ્કેલ છે તે પ્રમાણે આપણે માનવીઓ માટે પળ તે કૃપા મેલવવી મુશ્કેલ છે. એ ખાતર જ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી એ પોતાના મુખાર્વિન્દ ના અવતાર રૂપ શ્રીવલ્લભાધિશ્વર પ્રભુને પ્રકટ કર્યા". (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૧)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"શ્રીસ્વામિનિજીઓ ના હૃદય માં રહેલાં ભાવરૂપ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી નું જે મુખ તે ભાવાત્મિક અગ્નિ રૂપ જાણવું, અને એ ભાવ વિરહરૂપ છે." (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૨)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"એ વિરહાત્મક ભાવ નું દાન કરવા ભાવાત્મક , વઢી પોતાના સાનિધ્ય થી ફલદાન કરનાર આપણા શ્રીમદાચાર્યચરણ સદા આપણા મસ્તક ઉપર બિરાજે છે." (૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૩)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા પ્રભુ ને આત્મનિવેદન કરાતાં એઓશ્રી ના સાનિધ્યથી મુખ્ય સેવાની સાધનતા માં રહેલો એક પ્રકારનો ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે". (૨૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૪)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"શ્રીગોકુલાધીશ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ને સર્વ વસ્તુઓં નું સમર્પણ કરવા માં આવે ત્યારે જ ભાવની સિદ્ધિ થાય. દરેકે દરેક રીતે આપણે આપણા સર્વસ્વનું પ્રભૂને નિવેદન કરી ચુકિયે ત્યારે જ એ સર્વ વસ્તુ નું સમર્પણ સિદ્ધ થાય છે". (૨૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૫)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"(એ રીતે સમર્પણ સિદ્ધ થાય) તે માટે જ (શ્રી આચાર્યચરણે) તનુજા અને વિત્તજા થી યુક્ત એવી શારીરિક ભગવત્સેવા બતાવી છે. (૨૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૬)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"એ પ્રમાણે પ્રભુમાં જ ચિત્ત રાખીને બધું કરનાર જીવે ચિંતા થી તદ્દન રહિત થઈ, સેવામાં તત્પર બની, હૃદયથી પ્રભુના વિરહનો અનુભવ કરવો જોઈએ". (૨૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૭)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"જે પ્રમાણે પ્રભુ ગોચારણમાં પધાર્યા હોય ત્યારે શ્રીગોપીજનોએ ભાવના કરી તેવી ભાવના સેવા ના અનવસર ના સમયમાં કરી પ્રભુના વિરહ નો અનુભવ કઢાવો. એ જ ફલ ની અંતિમ પરાકાષ્ઠા છે" (૨૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૮)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

"આ પ્રમાણે સારીરીતે સમજીને, વિધિપૂર્વક પ્રસાદી પદાર્થોથી પોતાનુ ભોજનાદિક કરી, હમેશાં પ્રભુ માં આદરયુક્ત રહી, બરાબર ધ્યાનપૂર્વક શ્રીમદાચાર્ય શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો આશ્રય કરી ને સ્થિતિ કરવી". (૨૭)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૮૯)

"સ્વમાર્ગીય કર્તવ્ય નિરૂપણ"

~~~~~

"આ પ્રમાણે શ્રીમદાચાર્યચરણ સબ્રીવલ્લભાચાર્યજીની કૃપા થી આ મેં લખયુ છે ; આને હમેશા સંતોષ તથા પયત્નપૂર્વક પોતાના હૃદય માં જીવોએ સ્થાપવું જોઈએ". (૨૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)
"ઇતિ સમાપ્તમ"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

~~~~~

"શ્રીમદાચાર્યવર્ય શ્રીવલ્લભાચાર્યજી નો માર્ગ ત્રણ પ્રકાર ના સાધન વિનાના જે જીવો તેમને માટે જ ફલરૂપ છે. શ્રીમહાપ્રભુજી ની જેમના ઊપર કૃપા છે, તેવા જીવો ને આ માર્ગ મા શ્રીમહાપ્રભુજીનું ભાવન જ ભાવના સાધન રૂપ છે. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૧)

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

~~~~~

" એ ભાવ સત્સંગ વિના કદાપિ થઈ શકશે નહીં. ગ્રહ - સ્ત્રી- પુત્ર - ધન વગેરે માં રહેલાં સર્વ પ્રકાર ના રાગ નો - આસક્તિ નો અભાવ સત્સંગ માં સાધન છે." (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

~~~~~

"જેના ઠપર શ્રીમહાપ્રભુજી ની કૃપા છે તેવાં ભગવાદિયો ની સતત સેવા વડે રાગ નો અભાવ થાય છે. ઇવા ભગવદીયોની કૃપા આ માર્ગ માં સાધન છે. ભગવદનુગ્રહ માં સાધન રૂપ ઇવી ઇ કૃપા, ઇ ભગવદીયોને તુષ્ટ કરવા થી સિદ્ધ થાય છે." (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૩)

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

"ઁમના પ્રત્યે ભક્તિભાવ વધાર્યા થી ઁમને સંતુષ્ટ કરી શકાય છે. 'ભાવ જ ભક્તિમાર્ગ નું સર્વસ્વ છે'. ઇ ભાવ નું રક્ષણ કરવું જોડે. ભાવનાત્મા સેવા પળ ચિત્તમાં સતત ત્યારે જ થઈ શકે છે" (૪ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૪)

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

"હમેશાં આત્મનિવેદન નું સ્મરણ કર્યા કરવું", ઁવું પરમ સાધન જે નવરત્ન ગ્રન્થ માં કહયુ છે, ત્યાં "ઁ તાદૃશી ભગવદીયો ની સાથે રહી કરવું" - ઁમ કહયુ છે, ઇ વાક્યથી આ ભક્તિમાર્ગ માં સત્સંગ ની આવશ્યકતા છે, તેમ સમઙી શકાય છે. શ્રીવૃત્તાસુર ચતુઃશ્લોકી માં ના "ઉત્તમશ્લોક પ્રભુના જનો માં સખ્ય - મિત્રતા થાઓ" - ઇ વાક્ય પ્રમાણે આ માર્ગ માં સત્સંગ સાધન રૂપ પળ છે અને મોક્ષરૂપ પળ છે. તેથી ભગવદીયો નો સંગ ન થયો તો બધુજ ફોગટ છે. (૬ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૫)

"સ્વમાર્ગીય સાધન રહસ્યમ્"

"તેથી સર્વનો ત્યાગ કરી સત્સંગ પૂર્વક સદૈવ અન્દરના અને બહારના બન્ને પ્રકાર ના ચિત્ત થી પ્રભુની સેવા કરવી. સત્સંગ પોતેજ ફલરૂપ છે, ઁમ સમઙી સદૈવ સત્સંગ કરવો". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

| સમાપ્તમ |

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૬)

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

"જ્યાં ફલ જાતે જ સાધન થઈ ને રહે, તે પુષ્ટિમાર્ગ. આ પુષ્ટિમાર્ગ સાક્ષાત ફલાત્મક અને પરોક્ષ ફલાત્મક એમ બે પ્રકાર નો કહેવામાં આવ્યો છે. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૭)

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

"પ્રભુ જ્યારે ભૂતલ ઉપર બિરાજતા હોય છે ત્યારે જે પુષ્ટિમાર્ગે સ્થિતિ છે તે 'સાક્ષાત-ફલાત્મક' છે, પરંતુ જ્યારે પ્રભુ ભૂતલ ઉપર નથી બિરાજતા હોતા ત્યારે જે પુષ્ટિમાર્ગ ની સ્થિતિ છે તે 'પરોક્ષ-ફલાત્મક' છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

મિત્રો શ્રીહરિરાયજી ના આ ગ્રંથો માં આપે શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા પ્રતિપાદિત પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ ની બારીકીઓ ને સમજાવી છે, તદર્થ તેને માત્ર વાંચવા ના મેસેજ ન સમજાતા તેનો મર્મ સમજાવા પ્રયત્ન કરવો જોડે.

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૮)

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

"આ માર્ગ પ્રમાણો થી પર છે, એજ વ્યવસ્થા છે " (૨ ૧/૨)

શ્રીહરિરાયજી અહીં એક શંકા પ્રસ્તુત કરે છે !.

કે - " ફલરૂપ કૃષ્ણનો જે વચ્ચે પ્રકટ દર્શનાદિનો અનુભવ થતો હોય, તે વચ્ચે તો એ કૃષ્ણ રસલીલાઓ માં દરેક પ્રકારે જાતે સાધનભૂત બને, પરંતુ, પરોક્ષ ભક્તિમાર્ગ માં એટલે કે જ્યારે પ્રભુ અપ્રકટ રહી સુખદાન કરવા માંગતા હોય ત્યારે પણ તેઓ સુખદાન માં સાધનભૂત કેવી રીતે બની શકે ?

કારણ કે એક તો પોતે અપ્રકટ છે, બીજુ તેઓ દેખાતા પણ નથી, અને જો પ્રભુ પોતે સાધનરૂપ ન બને તો એ ભક્તિમાર્ગ 'પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ' કઈ રીતે કહી શકાય ? " અર્થાત -

"જીવ સ્વયં સાધન કરી ફલ પ્રાપ્ત કરે તે તો 'મર્યાદામાર્ગ' છે, અને પ્રકટ પ્રભુ સ્વયં સાધન રૂપ બની જીવને ફલદાન કરે તે 'પુષ્ટિમાર્ગ' એવો સિદ્ધાન્ત છે", તેથી જીવના સાધનો દ્વારા ફલ મલતું હોય તો, એ મર્યાદામાર્ગ કહેવાશે, પુષ્ટિમાર્ગ નહીં !". (૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૩૯૯)

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

~~~~~

"સિદ્ધાન્ત એ છે કે શ્રુતિઓ એ જેને સમ્મતિ આપી છે તેવાં પ્રભુ સાક્ષાત રસાત્મક છે ; એ પણ શ્રૃંગાર-રસરૂપ. શ્રૃંગાર રસાત્મક પ્રભુ ના પણ બે પ્રકાર છે - ૧.સંયોગ અને ૨. વિપ્રયોગ. " (૬ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૦)

*****

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

~~~~~

"આમ હોવાથી જેનું નામ 'પુષ્ટિમાર્ગ' છે તેવાં ભક્તિમાર્ગ માં પ્રભુનો વિયોગ - વિપ્રયોગ એ જ સાધન છે, એટલે એ વિપ્રયોગ ને ભગવત્સ્વરૂપાત્મક કહ્યો છે." (૭ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૧)

"ભક્તિમાર્ગે પુષ્ટિમાર્ગત્વ નિશ્ચય:"

~~~~~

"આ વિપ્રયોગ નું જે સાધનપણ છે, તે જ સાક્ષાત પ્રભુ સાધનરૂપ બન્યા છે એમ સમાજવુ. આથી જ આ પુષ્ટિમાર્ગ નું પુષ્ટિપણ નિર્વિઘ્ન રહે છે એમ જાણવું". (૮ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

સમાપ્તમ

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૨)

*****

"ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂવણં"

~~~~~

"ભક્તિ ના પ્રકાર છે - એક 'ચરણારવિન્દ' ની ભક્તિ, અને બીજી 'મુખારવિન્દ' ની ભક્તિ. આ બે પ્રકારો માં ચરણારવિન્દ ની ભક્તિ શીતલ છે, (તાપાત્મક નથી). શીતલ હોવાનું કારણ એ છે કે એ ભક્તિ શ્રવણ અને કીર્તન દ્વારા થાય છે. આ ભક્તિ નો મુખ્ય સંબંધ શ્રવણ અને કીર્તન સાથે જ હોવાથી સુલભ છે, કારણ કે નારદજી જેવા અનેક ભક્તો દ્વારા એ પ્રાપ્ત થયેલી જોવા મળે છે". (૧ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૩)

"ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરુપણં"

"બીજા પ્રકાર ની ભક્તિ (મુખારવિન્દ ની) મહા દુર્લભ છે, કારણકે તે (અતિ દુર્લભ એવા) શ્રીપ્રભુના અધરામૃત ની પ્રાપ્તિ દ્વારા સિદ્ધ થાય છે. એ ભાવભાવના રુપ છે. ઉપરાન્ત એ વિરહાનુભવ રુપ છે. એ તો પ્રભુએ પોતે કેવલ શ્રીગોપીજનોને કૃપા કરી ને આપી છે". (અર્થાત - પ્રભુ મારા ઉપર કેટલી કૃપા કરી રહ્યા છે, પરંતુ મારાથી પ્રભુનું સુખ વિચારી સકાતું નથી, હું તો પ્રભૂને પરિશ્રમ આપી રહ્યો છું, એ પ્રકાર નો ભાવ સતત આ પ્રકારની ભક્તિ મા રહેલો છે) (૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૪)

"ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરુપણં"

"એ વિરહાત્મક મુખારવિન્દ ની ભક્તિ આપવા માટે જ પરમ કારુણિક ભાવાત્મા પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીએ કૃપા કરીને વિશ્વનો ઉદ્ધાર કરવા ખાતર, પોતાના ઉત્તમ મુખારવિન્દરુપ ભાવાત્મક અગ્નિસ્વરુપ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી નો આ જગત માં આવિર્ભાવ કર્યો, જેથી પોતાના મુખારવિન્દ નું દર્શન કરાવી, વચનરુપી અમૃતના બિંદુઓ દ્વારા , વેણુનાદની જેમ, સ્વકિયજનોને અધરામૃત નું પાન કરાવી, મુખારવિન્દ રુપા ભાવાત્મિકા ભક્તિ નું દાન કર્યું". (૪-૫-૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૫)

"ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરુપણં"

"એવા પ્રકારે પોતાના મુખારવિન્દ ના અવતાર શ્રીમહાપ્રભુજીની ભક્તિ ના દાન ના કારણે હરિ - ભગવાને અંતરંગ સકલ દૈવી જીવો ને કૃતાર્થ કર્યા છે". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૬)

"ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરુપણં"

"તેથી નિશ્ચય કરીને, આ લોક સમ્બન્ધી અને પરલોક સંબંધી દરેક કાર્યો માં આવા સ્વરૂપ વાળા કૃપા ના સાગર શ્રીવલ્લભાચાર્ય ચરણ નો મેં આશ્રય કર્યો છે". (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'સમાપ્તમ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૭)

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

"શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના વાદનાવતાર શ્રીમહાપ્રભુજી ને આશરે જેનું ચિત્ત છે એવો હું શ્રીમહાપ્રભુજી ના માર્ગ માં રહેલી અદ્ભુત એવી બે પ્રકાર ની ભક્તિ નું અહીં નિરુપણ કરું છું". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૮)

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

"સૃષ્ટિ ની ઉત્પત્તિ બતાવનારા વાક્યો અને તેને (ભગવાન થી) અભેદ બતાવનારા ઉચ્ચતમ ઉપનિષદ વાક્યો માં થી 'વેદસિદ્ધ' અને 'સ્વતન્ત્ર' એવી બે પ્રકાર ની ભક્તિ છે એમ માલુમ પડે છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૦૯)

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

"પહેલી વેદસિદ્ધ ભક્તિ પ્રભુના માહાત્મ્ય જ્ઞાન અને ભાવ એ બન્ને થી સિદ્ધ થાય છે . વેદ પૂરુષાર્થ નું પ્રતિપાદન કરનાર હોવાથી , આ ભક્તિ મોક્ષ નામના ચતુર્થ પૂરુષાર્થ ની સિદ્ધિ કરાવવામાં ઉપયોગી છે". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૦)

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

~~~~~

"આત્મા અને પરમાત્મામાં અભેદ છે તેમ શ્રુતિ વચન ના કારણે આપણ ને પ્રભુ પોતાની જાત જેવા વહાલા લાગે છે, અને પ્રભુ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી છે, એ પ્રમાણે કહ્યું છે માટે પ્રભુની મહત્તા નો ધ્યાન આવે છે". (૪)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

~~~~~

"'પ્રકૃતિ' અને 'પ્રત્યય' નો વિચાર કરીએ તો 'ભક્તિ' શબ્દ માં થી આ નો આ જ અર્થ નિકલે છે. 'ભક્તિ' શબ્દ માં 'ભજ' ધાતુ જેનો અર્થ સ્પષ્ટ પળે 'સેવા કરવી' એમ થાય છે. તે 'પ્રકૃતિ' છે અને એ ધાતુ પર થી સ્ત્રીલિંગ ક્રિયાવાચક નામ તેને 'તિ' પ્રત્યય લગાડવા થી થાય. (શબ્દ ના મૂલ સ્વરૂપ ને 'પ્રકૃતિ' અને બિભક્તિ નું રૂપ બનાવવા જે લાગે તેને 'પ્રત્યય' કહેવાય). 'તિ' - પ્રત્યય નો અર્થ 'પ્રેમ' છે, 'સ્ત્રિભાવ' એટલે 'પ્રેમ'. આ પ્રકાર ની ભક્તિ મોક્ષોપયોગી છે, (કારણ કે શ્રીમહાપ્રભુજીએ નિબંધ માં આજ્ઞા કરી છે કે 'મોક્ષ ની કામના હોય તો કૃષ્ણ ના મૂલ સ્વરૂપ ની ભક્તિ કરવી)". (૫-૬)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૨)

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

~~~~~

"શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ના પ્રકટ થવામાં પ્રેમ પળ કારણ રૂપ હોવાથી એ પ્રેમ સાધન છે. આમ જે ભક્તિ નું નિરૂપણ કર્યું તેવાજ લક્ષણો હોવા છતાં તેનાથી જુદા પ્રકાર ની બીજી સ્વતન્ત્ર ભક્તિ પળ છે. એવા લક્ષણવાળી ન હોય તો તે ભક્તિ જ ન હોય, તૈ માટે જ અહીં બીજી સ્વતન્ત્ર ભક્તિ નું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે. આ ભક્તિ નો પ્રકાર , જે શ્રુતિરૂપા ગોપીજનોએ કરી બતાવ્યો હતો તે વેદ મા જણાવવા માં આવ્યો છે." (૭-૮)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેકઃ"

*****

"જે પ્રમાણે વેદસિદ્ધ ભક્તિ માં સૃષ્ટિવાક્યો દ્વારા પ્રભુના માહાત્મ્ય નું વર્ણન કરવામા આવ્યું છે, તેમ રાસપંચાધ્યાયી ના પહેલા અધ્યાય માં, ગોપીજનોનાં 'મૈવં વિભોર્હતિ' વગેરે વાક્યો દ્વારા આ સ્વતન્ત્ર ભક્તિ માં પણ પ્રભુના માહાત્મ્ય નું વર્ણન છે. પ્રભુ કેવા સમર્થ છે, (એનું આ પ્રસંગ માં શ્રીગોપીજનોએ નિરુપણ કરેલું છે) કે બધું છોડીને ગોપીજનો પ્રભૂને ભજે છે. (પ્રભુ ગોપીજનોના મન ને અન્યત્ર જવા દેતા નથી). તદુપરાન્ત, 'ગતિસ્મિત' વગેરે વાક્યો દ્વારા ભગવાન અને ભક્ત એવા ગોપીજનો વચ્ચે અભેદ (એકતા) નું નિરુપણ કરવામાં આવ્યું છે. (આમ તેમના ભાવ - પ્રેમ નું નિરુપણ કર્યું છે)." (૯ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેક:"

*****

"જે પ્રમાણે વેદસિદ્ધ ભક્તિમાં અહંભાવ નષ્ટ થાય છે, તે પ્રમાણે આ સ્વતન્ત્ર ભક્તિમાં પણ એ ભાવ નષ્ટ થાય છે. પહેલાં પ્રકાર માં ભક્તિ શબ્દ ના અર્થ માં જે પ્રકારે 'સેવા' અને 'પ્રેમભાવ' સમાયેલા છે, તે પ્રમાણે આ બીજા પ્રકાર માં પણ એ શબ્દ ના અર્થ માં બન્ને ભાવો સમાયેલા છે". (૧૦ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેક:"

*****

"પરન્તુ એ બન્ને પ્રકાર માં (તફાવત એ છે કે) બીજા પ્રકાર ની સેવા 'માનસી' છે, અને પ્રેમભાવ નું સ્વરૂપ એ છે કે ભક્ત પોતાના મનમાં ભાવ એવો રાખે છે કે 'ભગવાન મારા પ્રિયતમ છે અને હું ભગવાન ની પ્રિયતમા છું'. પરંતુ વેદસિદ્ધ ભક્તિ માં એકજ પ્રકારે ભગવદ-ભજન છે, જ્યારે સ્વતન્ત્ર ભક્તિ માં સર્વ પ્રકારે ભગવદ-ભજન છે. એટલે અહીં સાયુજ્ય સદૃશ કામભોજન છે. વેદસિદ્ધ ભક્તિ જન્ય મોક્ષ માં જેમ સર્વેત્ર બ્રહ્મસ્વરૂપ નો અનુભવ થાય છે, તેમ આ સ્વતન્ત્ર ભક્તિજન્ય પરામાનંદાનુભવ માં સર્વ પ્રકાર ની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ થાય છે". (૧૧ - ૧૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેક:"

*****

"વેદોક્ત ભક્તિમાં જ્યારે બ્રહ્મ સાથે સર્વ પ્રકારે એકતા નો અનુભવ થાય છે ત્યારે ઊપર વર્ણવેલ સર્વ પ્રકારનો અનુભવ થતો હોતો નથી. આ બીજો પ્રકાર સ્વતન્ત્ર એટલા માટે છે કે વેદે એ નથી બતાવ્યો, ફલરૂપ જે પ્રભુ, તેમની ગેરહાજરીમા પણ એ થઈ શકે છે, આ વિચક્ષણ વાત છે, જે બુદ્ધિશાલી જ સમજી શકે છે". (૧૩ ૧/૨)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય ભક્તિદ્ વૈવિધ્ય વિવેક:"

*****

"ભક્તિ ના જે બે પ્રકાર બધે શાસ્ત્રમાં વર્ણવ્યા છે તે ઊપર। નિરૂપણ કર્યું તે પ્રમાણે છે. એક ચરણારવિન્દ ની ભક્તિ અને બીજી મુખારવિન્દ ની ભક્તિ. પરંતુ, આ વાત શ્રીમહાપ્રભુજી ના સેવકો ના હૃદય માં જ સમજાય છે".
(૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"સમાપ્ત"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્"

*****

"જીવોનો શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી સાથે સમ્બન્ધ થાય તેનેજ ભક્તિમાર્ગમાં મોક્ષ કહે છે. એ મોક્ષ - 'ભક્તિમાર્ગીય મોક્ષ' બે પ્રકાર નો છે : ૧ જીવકૃતિથી સાધ્ય અને ૨ પ્રભુ કૃતિથી સાધ્ય" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૧૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણ"

*****

"માર્ગ માં નિષ્ઠા રાખી, ક્રમે કરી જીવને કૃષ્ણ સંબંધ થતાં પરમાનંદ માં જે પ્રવેશ થાય તે તે જ 'સાયુજ્ય છે'. (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્"

"પ્રભુ (કૃપા કરીને) જીવના હૃદય માં પધારે તૈનુ નામ 'સદ્યો મુક્તિ'. આ પ્રકારમાં ભક્તે કોઈ સાધન કરેલું હતું નથી. અત્યંત કૃપા કરીને સ્વપ્રમેયબલે એટલેકે પોતાના સ્વરૂપબલથી સ્વેચ્છાએ પ્રભુ જીવના હૃદય માં પધારે છે, અને તે જ ક્ષણે જીવ મુક્ત થાય છે. (૩-૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્"

"ઉપરોક્ત બન્ને પ્રકારની મુક્તિ ના દ્રષ્ટાંત નીચે મુજબ છે - (વેણુનાદ થતાં) જે ગોપીજનો પોતાના ઘરમાંથી બહાર ન જઈ શક્યા તેમના પુણ્ય અને પાપ નો ક્રમે કરી ક્ષય થયો, પરંતુ જેઓ શ્રીકૃષ્ણચંન્દ્રજી પાસે જઈ પહોંચ્યા તે રાસમાં રહેલા ગોપીજનોને પ્રભુના આવેશ માત્ર થી ક્ષણમાત્ર માં 'મુક્તપણું' પ્રાપ્ત થયું" (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્"

"બે પ્રકાર વચ્ચે નો ભેદ આ રીતે સમજવો જોઈએ - 'જીવ જઈને પ્રભુને મળે' એ એક પ્રકાર, અને 'પ્રભુ જઈને જીવ ને મળે' તે બીજો પ્રકાર" (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય મુક્તિદ્ વૈવિધ્ય નિરૂપણમ્"

"આથી જ આપણા આચાર્યચરણે સંન્યાસનિર્ણય ગ્રંથમાં 'બર્હિચત્પ્રકટ: સ્વાત્મા' - અર્થાત્ 'જો આત્મા બહાર પ્રકટ થાય અને એ અગ્નિ ની માફક જ્યારે પ્રવેશ કરે, ત્યારે સકલ બન્ધ નાશ પામે છે' એ વગેરે શ્લોકો દ્વારા મુક્તિ નું લક્ષણ આપ્યું છે. (એને જ સદ્યો મુક્તિ કહી છે)." (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"સમાપ્તા"

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય"

*****

આ ગ્રંથમાં શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુ પુષ્ટિમાર્ગ માં મહત્વ ના વિષય "સેવા-સાધન-ફલ વિશે સમજાવી રહ્યા છે.

" હવે શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના માર્ગમાં સર્વસ્વ- રૂપ એવી સેવા, સાધન સાથે અને દૃષ્ટાંત સાથે વિસ્તારપૂર્વક કહેવામાં આવે છે" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય"

*****

"પ્રભુમાં ચિત્તને પરીવી દેવું એનું નામ 'માનસી સેવા'. તે ફલરૂપ છે. નિરોધ રૂપે કહેવામાં આવેલી તે માનસી સેવા માત્ર વ્રજવાસીઓ માં જ દેખાય છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય"

*****

"પ્રમેય બલ થી ઉત્પન્ન થયેલો એવો જે નિરોધ તે પ્રભુએ વ્રજવાસીઓને કરાવ્યો હતો. એ નિરોધનું સ્વરૂપ એવું છે કે તેમના ભાવ ને કારણે જીવ પ્રભુનો બની જાય". (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય"

*****

"વિરહ ના કારણે તાપક્લેશથી (પ્રભુથી હું વિચુટો પડ્યો છું, પ્રભુ ક્યારે મળે, એવી તાલાવેલી થી પ્રભુ સંબંધી) વિચાર કરવામાં આવે એ ભાવ. આવી ભાવાત્મક સ્થિતિ જ્યારે થાય ત્યારે રસાત્મક પ્રભુનો ભક્ત ના હૃદયમાં આવિર્ભાવ થાય છે". (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રુપ નિર્ણય"

*****

"વિરહ ના કારણે બાહ્ય કોઈ પળ પદાર્થ ની સ્ફુરણા ન થતાં વિપ્રયોગ રસ હૃદય માં પ્રકટ થાય ત્યારે રસાત્મક પ્રભુ નો ત્યાં આપમેલે પ્રાદુર્ભાવ થાય છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૨૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રુપ નિર્ણય"

*****

"એજ પ્રભુ હૃદયમાં સકલ તીલા નો અનુભવ કરાવે છે, એટલે રસાત્મક રુપ પ્રભુ ની સ્થિતિ હૃદયમાં સર્વકાલ રહે છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રુપ નિર્ણય"

*****

"એવા જ પ્રકાર ની સ્થિતિ શ્રીસ્વામિનીજીઓ / વ્રજાંગનાઓ ના હૃદયમાં જાણવી. શ્રીમહાપ્રભુજીએ 'નમામિ હૃદયે શેષે ....' (સુ. કા ૧૦.૧.૧) - 'હૃદય રુપી શેષશૈયા પર લીલા રુપી ક્ષીરસાગર માં શયન કરતા અને હજારો લીલાઓ રુપી લક્ષ્મીથી સેવાતા કલાનિધિ પ્રભુને નમન કરું છું' - ત્યાં એ જ ભાવાત્મક સ્થિતિ કહી છે". (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રુપ નિર્ણય"

*****

"જેમનામાં આવા પ્રકાર ની સ્થિતિ હોય છે તેમને સ્વતંત્ર ભક્તો કહેવાય છે, એવી જ રીતે તેમની ભક્તિ પળ સ્વતંત્ર હોય છે, બીજી રીતે એ સ્વતંત્ર ન થઈ શકે કારણકે આ પ્રકાર ની ભક્તિમાં પ્રભુના બહાર પ્રાકટ્ય ની જરૂર નથી હોતી". (૮ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

"એવી સ્વતન્ત્ર ભક્તિ રાસલીલામાં રહેલ વ્રજાંગનાઓ માં જ દેખાય છે તેમ અન્ય સ્થાને પણ દેખી શકાય છે. એ સ્વતન્ત્ર ભક્તિને પ્રભુના મુખાર્વિન્દ ના વતાર શ્રીમહાપ્રભુજી માં પ્રભુ સ્થાપી છે. શ્રીમહાપ્રભુજીને આશ્રયે ગયેલા બગવદીયોને એ ભક્તિ શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપાથી પ્રાપ્ત થાય, કેમકે એવા શરણે આવેલા જીવો ને માટે જ પ્રભુ સમર્પણ ની આજ્ઞા કરી છે". (૧૦ ૧/૨). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

"શ્રીઠાકોરજીએ એ ભક્તિ નું દાન શ્રીમદાચાર્યચરણ શ્રીમહાપ્રભુજીને કર્યું છે, અને બીજાઓ ને એ દાન શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપા દ્વારા થવાનું છે. આ બન્ને વાત નિર્વિવાદ છે". (૧૧ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

"આપણા માર્ગ માં રૂચિ થાય ત્યારે સમજવું કે આપણી ઊપર (ભગવદ) કૃપા છે. હવે સૌથી પહેલા યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા માટે જે 'આત્મ સમર્પણ' - બ્રહ્મસમ્બન્ધ છે તે શ્રીઆચાર્યજી દ્વારા જ કરવું એમ કહેવામાં આવ્યું છે, માટે શ્રીમદાચાર્યચરણ દ્વારા જ એ થવું જોઈએ". (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

"માટે શ્રીઆચાર્યજી દ્વારા એ પ્રમાણે સમર્પણ કરી પ્રેમ પૂર્વક ની સેવા સિદ્ધ કરવી. એ સમર્પણ અધિકાર રૂપ છે, અર્થાત યોગ્યતા ઉત્પન્ન કરનાર છે, એટલે કે સમર્પણ પછી ની સેવા અધિકાર વાળી છે, સત્તાવાળી સમર્થ બને છે. એવી તનુ-વિત્તજા સેવા, તે વાસ્તવિક અર્થાત અંતઃકરણ પૂર્વક ની સમર્પણ ભાવના ને હૃદય માં જન્મ આપે છે". (૧૪ /૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"સર્વ વસ્તુઓનો (પ્રભૂને) વિનિયોગ કરાવવાથી સમર્પણ સાર્થક થાય છે, અને એ વિનિયોગ દ્વારા (પ્રભુમાં ઉત્તરોત્તર) પેમ, આસક્તિ વગેરે બધુ થાય છે. (પ્રભુની) વિશેષ કૃપા થતાં, પ્રપંચ અર્થાત જગતં નું વિસ્મરણ થતાં જ વ્યસન દશા પ્રાપ્ત થાય છે". (૧૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"આ જ 'નિરોધ' છે, એ જ 'માનસી સેવા'. વ્યસનાદિ અવસ્થા માં આસક્તિ કારણ રૂપ છે. (પ્રથમ માર્ગ રુચિ, પછી પ્રેમ અને પછી આસક્તિ, અને ત્યારપછી વ્યાસન દશા થાય છે, માટે આ શ્લોક માં આસક્તિ ને વ્યસન નું કારણ કહી છે)". (૧૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"પ્રભુમાં આસક્તિ થવાથી જ પ્રપંચ - જગત નું વિસ્મરણ થાય. શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી આ આસક્તિ દ્વારા જ પ્રથમ જગત નું વિસ્મરણ વૃજાંગનાઓ ને કરાવ્યું. એના દૃષ્ટાન્ત રૂપે જે ક્રમે તેમને ફલ પ્રાપ્ત થયું તે ક્રમે અહીં નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે." (૧૮ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૩૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"શ્રી નંદરાયજીના ઘરમા પ્રકટ થઈને, એ વ્રજાંગનાઓ ને સમર્પણ કરાવી, ત્યાં સ્વયં લીલા કરતા પ્રભુ શોભાવા લાગ્યા. શ્રીમદ ભાગવત (૧૦. ૫ .૯) માં 'આત્માનં ભુષયાંચક્રુઃ' કહ્યું છે, અર્થાત વ્રજાંગનાઓ

જન્મોત્સવ પ્રસંગે પોતાના આત્માને શણગાર્યો, તે તેમના સમર્પણ નું નિરૂપણ છે". (૨૦)
જયેન્દ્ર સોની)

(ડૉ.

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"પ્રભુ સુખદાન દેવા માટે પુનઃ સામર્થ્ય બતાવે ત્યાં સુધી સમર્પણ નું ફલ - વચ્ચે ના સમય માં, વ્રજાંગનાઓ ને (પ્રભુ અંતર્ધાન થતાં) થયેલ તાપ-ક્લેશ કહેવામાં આવ્યો છે." (૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"એ તાપ-ક્લેશને લીધે પોતાને ઇષ્ટ એવા રૂપ નો આવિર્ભાવ બાલ્યકાલ માં પણ થઈ શકે છે, અને એ જ તાપ-ક્લેશ થી ભાવિ માં થનારી સમગ્ર લીલાઓમાં સુખ નો અનુભવ છે." (૨૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"યદ્યર્ચના" - (ભા. ૧૦-૮-૨૪, તૃણાવર્ત વધ નો પ્રસંગ) વગેરે પ્રસંગો માં પણ એજ વાત સારીરીતે નિરૂપવામાં આવી છે. આગળ જતાં ક્રમશઃ સમગ્ર નિરોધ નું નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે". (૨૩)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"નિરોધ કરાવ્યા છતાં જેઓ ને રમણ કરાવવા ની પ્રભુની ઇચ્છા ન હતી, તે (અંતઃગૃહગતા) ગોપીજનો ને પ્રભુએ મોક્ષ આપ્યો તેમ કહેવામાં આવ્યું છે. વેણુનાદ શ્રવણ કરીને, પ્રભુ પાસે જવાની ઇચ્છા હોવા છતાં,

જેઓને ઘરમાં રોકાઈ જવું પડ્યું તે ગોપીજનોના દેહો ન રહ્યા; તેમાં કારણભૂત પ્રભુ ની ઇચ્છા હતી, જીવ ની નહીં.
આ વાત 'સ્થાપયિત્વા' શબ્દો થી કહી છે". (૨૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"પ્રભુ સ્વેચ્છાથી જીવ ને પોતાનામાં હર્મેશ ને માટે સમાવી દે તેનું નામ મોક્ષ. કોઈક વાર સંયોગ રસ નો અનુભવ કરાવવા પ્રભુ એ જીવ ને બહાર કાઢે છે પણ ખરા, પરંતુ એ લીલા નો અનુભવ કરાવી પાછા અંદર સમાવી દે છે." (૨૬) (સેવાફલ માં કહેલું 'સાયુજ્ય ફલ' આ પ્રકાર નું છે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૫)

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"ફલાત્મક ભક્તિ તો આ મુક્તિ કરતાં જુદા જ પ્રકાર ની છે. તેમાં પ્રભુ પોતે ભક્ત ના હૃદય માં સ્થિતિ કરી ને રહે છે ; વહી જેટલી લીલા- કૃતિઓ છે, તે બધી સદૈવ ભક્ત ના હૃદય માં બિરાજી ને છે, અને જીવ નું પૂર્વ રૂપ હર્મેશા કાયમ રાખે છે " (૨૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"આત્યંતિક વિપ્રયોગનું બંધે ઠેકાણે નિરૂપણ કરવા માં આવ્યું છે. આ ફલ મોટેભાગે સેવા માં પણ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ફલ (સાધન સાધ્ય નથી, પરંતુ કૃપા ના) દાન દ્વારા સાધ્ય છે. આ વાત (સેવાફલ ગ્રંથ મા) 'અલૌકિકસ્ય દાને હિ ચાદ્યઃ સિધ્યેન મનોરથઃ' વાક્ય થી સ્પષ્ટ રીતે વર્ણવી છે. આવું દાન કરવા માટે જ શ્રીમહાપ્રભુજીને પ્રકટ થવું પડ્યું છે". (૨૮-૨૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

""શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૭)

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"તેથી સર્વભાવથી દરેક રીતે એ શ્રીમહાપ્રભુજી નો સદૈવ આશ્રય કરવો. એ શ્રીમહાપ્રભુજી ના અનન્ય વિશ્વાસ વાળા મનુષ્યોને અવશ્ય ફલ સિદ્ધ થશે." (૩૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

. "શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"આથી સર્વ કાંઈ માત્ર કૃપાથી જ સાધી શકાય છે. હવે જો એવા પ્રકારની કૃપા ન થાય તો એવા મનુષ્ય ને સાયુજ્ય મુક્તિ એજ ફલ મળે એમ ચોક્કસ જાણવું." (૩૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૪૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"આ 'સાયુજ્ય' (જ્ઞાનમાર્ગીય સાયુજ્ય ની જેમ) અક્ષરબ્રહ્મ માં લીન થતું નથી, પરંતુ શ્રીપુરુષોત્તમ માં થાય છે. ભક્તિમાર્ગીય ત્રણ ફલ (સેવાફલ માં) આને મધ્યમ ફલ કહેવાય છે". (૩૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"તત્ત્વાર્થદીપનિબંધ (શા.પ્ર.૧૪)" માં 'આદિમૂર્તિ: કૃષ્ણ એવ સેવ્ય: સાયુજ્ય કામ્યયા:' વાક્યથી આ વાત કહેવામાં આવી છે. 'દુર્લભે ન સોચ્યતે' - એ ભક્તિ દુર્લભ છે, માટે એનું નિરૂપણ અહીં કારવામાં આવ્યું નથી, એમ શ્રીમદાચાર્યચરણ કહે છે. તે ઉપરથી આ વાત ની પ્રતીતિ થાય છે" (૩૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

*****

"તેથી અનુગ્રહ ના ભેદ થી અનેક પ્રકારના ફલ કહેવાય છે - સાયુજ્ય, સદ્યોમુક્તિ, અને ભક્તિમાર્ગની રીતે સેવા ના ત્રણ ફલો પૈકી પહેલા બે ફલોના અનુભવ માટે ભગવાન ની કૃપા ઉપરાંત અનુકૂળ કુટુંબ સ્થિતિ

વગેરે આવશ્યક છે, અને ત્રિજુ ફલ જે ભક્તિમાર્ગીય સેવા તે પ્રભુની સાધારણ કૃપા હોય તો પળ તે પ્રાપ્ત થાય છે. આ ત્રણે ફલો માં કાલાદિ કાંઈ કરી શકતા નથી". (૩૪ - ૩૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય સેવાફલ રૂપ નિર્ણય:"

.....

"આ પ્રમાણે ફલ વિશે વિશેષ પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવી ફલરૂપ સેવાને આચરી રહેલા જીવોએ એ ફલને દેવાવાળા શ્રીમદાચાર્યચરણ નો સદૈવ આશ્રય રાખવો જોઈએ". (૩૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

સમાપ્ત

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૩)

*****

"પુષ્ટિમાર્ગીય સ્વરૂપ નિરૂપણ"

.....

"શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ના ચરણકમલ ની કૃપા થી પુષ્ટિમાર્ગમાં જે સ્વરૂપ ની પ્રાપ્તિ આપણે કરવાની છે તેનો નિર્ણય અહીં કરવામાં આવ્યો છે". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૪)

*****

"પુષ્ટિમાર્ગીય સ્વરૂપ નિરૂપણ"

.....

"શ્રૃંગાર રૂપ ના આધાર રૂપ જે સ્થાયિભાવ હોય છે તે પ્રભુ છે. રસશાસ્ત્ર માં જેવા પ્રકાર ના રસ ની વાત કારાવવા માં આવી છે, તેવાં જ નૃત્ય - બંધ આદિ સ્વરૂપ થી પ્રભૂને જાણવા. એમાં ક્રિયા પળ કારણ રૂપ છે". (૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૫)

*****

"પુષ્ટિમાર્ગીય સ્વરૂપ નિર્ણય:"

.....

"નૃત્ય - બંધ વગેરે ક્રિયાઓ થી શાસ્ત્રોમાં કહ્યા પ્રમાણે ઝમઝકા પૂર્વક જે સ્વામીની ભાવનું ઉદ્બોધન (જાગ્રત) કરવા નું છે, તે જ આપણા મનમથ પ્રભુ છે, તેવો ગુદ્ભાવ છે, જે સ્ત્રીભાવ હૃદય માં રહેલો હોય છે, તે

કૃપારસ ની ખાણ જેવો હોય છે. આ ભાવ સુખરૂપ તો ત્યારે જ થાય કે જ્યારે ભક્તનો સમાગમ થવા એનું ફરી ફરી ને ચર્વણ થાય અને તેના દ્વારા એનો ફરી ફરી વાર અનુભવ થાય. એ રસ ના ભોક્તા પ્રભુ છે" (૩-૪-૫)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" - (૪૫૬)

*****

"પુષ્ટિમાર્ગિય સ્વરૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"કામાખ્યં સુખમુત્કૃષ્ટં કૃષ્ણો ભુંક્તે ન ચાપર:" (ભા. ૧૦-૩૦ સુબોધિની. કારિકા - ૫ ૧/૨) માં આ વાત (જે આગલ ના શ્લોક માં કહી) નું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. એ સુખ માત્ર ભાવ થી જ ભોગવી શકાય તેવું હોવાથી પ્રભુ એના ભોક્તા છે તે સમજી શકાય છે". (૬)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" - (૪૫૭)

"પુષ્ટિમાર્ગિય સ્વરૂપ નિર્ણય:"

~~~~~

"કૃપાબલથી એ પ્રભુને એવા અતિગૂઢ જાણવા અને જેમને એ પ્રભુ નો આશ્રય સદા સિદ્ધ છે તેવા આશ્રિતો એ, પ્રીતિરૂપ સેવા થી, સદા એ જ પ્રભુની સેવા કરવી". (૭)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)
સમાપ્ત

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૮)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિચિંતન પ્રકાર"

~~~~~

આ ગ્રંથમાં શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુ પુષ્ટિમાર્ગ માં પ્રભુનું ચિંતન કેવીરીતે કરવું જોઈએ તે સમજાવી રહ્યા છે.
"શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીના ચરણકમલોની કૃપા થી આપણા માર્ગમાં સેવ્ય- સ્વરૂપ પ્રભુના ચિંતન ની રીત હવે કહેવામાં આવે છે". (૧)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૫૯)

"શ્રીમત્પ્રભોશિચિંતન પ્રકાર"

~~~~~

"વનવનમાં, ખાસ કરીને વૃક્ષો અને લતા વગેરે માં પરીભ્રમણ કરતાં, વિરહ માં વિકલ બનેલા, જેમના વસ્ત્ર ખસી ગયા છે, જીભ સુકાઈ ગઈ છે, કેશ વિખરાઈ ગયા છે તેવા, દ્વેષવાલા, હે નાથ ! હે નાથ ! એમ બોલતા ગોપબાલિકા, (રસનાયિકા મારા પ્રભુના સ્વામિની) ની હર્મેશા ભાવના કરવી". (૨-૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૦)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિચંતન પ્રકાર"

*****

"જેમના ચરણો સતત ચાલતા જ રહે છે, દુઃખને લીધે વારંવાર જેમના નેત્રો બિડાઈ જાય છે, પ્રભુના ચરણકમલમાં શોભિત ચિન્હોની ધૂલમાં પડેલી છાપને જોઈ વ્યાકુલ થયાં છે એવા, જેમને દાવાગ્નિ ની જ્વાલાઓ દેખાઈ રહી છે, જેઓ નિસાસા મુકી રહ્યા છે અને પૃથ્વી પર પડીને અત્યંત વિરહ થી આકુલ-વ્યાકુલ ચિત્તવાલા થયા છે, તેવાં ગોપબાલિકા (રસનાયિકા મારા પ્રભુના સ્વામિની) ની હર્મેશા ભાવના કરવી" (૪-૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૧)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિચંતન પ્રકાર"

*****

"જેમને હૃદયમાં થતા ભાવો દ્વારા શ્રીગોકુલનાથજી ના દર્શન થઈ રહ્યા છે તેવા, 'હે નાથ , મને આપ ઉઠાવી લો' એમ વારંવાર વ્યાકુલતાથી બોલતાં, વિચારશૂન્ય, ચિત્તમાં ઉદ્ભવતી ચિંતાથી આકુલ વ્યાકુલ ચિત્તવાલા, મનમાં ઉત્પન્ન થયેલા ગૂઢ ભાવાત્મક પ્રિય પ્રભુના પ્રાકટ્યને ઝંખતા ગોપબાલિકા (રસનાયિકા મારા પ્રભુના સ્વામિની) ની હર્મેશા ભાવના કરવી". (૬-૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૨)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિચંતન પ્રકાર"

*****

"પ્રભુની સમગ્ર લીલા નું અનુકરણ કરી પ્રભુની ભાવના કરતાં, કરોડો કામદેવના જેવા લાવણ્યવાલા ભાવાત્મક પ્રિય પ્રભુનો જ જેમને આશ્રય છે તેવાં, નિત્યલલના આશ્રવાલા, નિત્ય રતિ કરવામાં તત્પર, અત્યંત

આર્દ્ર પ્રેમથી તરબોલ હૃદય રૂપી કમલ માટે જેમને માન છે તેવા ગોપબાલિકા રસનાયિકા મારા પ્રભુના સ્વામિની ની હંમેશાં ભાવના કરવી". (૮-૯ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૩)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિંતન પ્રકાર"

*****

"તે એક સ્વામિનીજી ના જ હૃદયમાં નિત્ય રહેનાર એમના ભાવાત્મક પ્રભુ તે જ શ્રીકૃષ્ણ છે, તે હજારો લીલાઓથી યુક્ત તેમજ તેમની લીલા સામગ્રી સહિત તે સદાનન્દ રૂપ, નન્દ વગેરે થી સદા લાલિત પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ની ભાવના કરવી". (૧૦-૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૪)

*****

"શ્રીમત્પ્રભોશિંતન પ્રકાર"

*****

"સિદ્ધાંતમુક્તાવલી માં આ જ વાતની 'આત્માનંદ સમુદ્રર્થ કૃષ્ણમેવ વિચિન્તયેત્' - અર્થાત્ આત્માનંદ રૂપી સમુદ્રમાં રહેલા શ્રીકૃષ્ણચંદ્રની કામના કરવી એવી શ્રીમદાચાર્યચરણે આગ્યા કરી છે. એ વાક્યો નો આશય પ્રભુ કૃપાથી લખ્યો છે. આને જાણી સર્વજનોએ સદૈવ શ્રીહરિ ભગવાન નું ચિંતન કરવું" (૧૨-૧૩)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

સમાપ્ત

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"(આગલ ના ગ્રંથમાં પ્રભુના ચિંતન નો પ્રકાર બતાવી હવે આ ગ્રંથમાં) જેમનો અંગીકાર પુષ્ટિભક્તિમાર્ગ માં થયેલો છે, તેવા નીજજનોને બોધ આપવા માટે, સુક્ષ્મ રીતે વિચાર કરીને સ્વમાર્ગનો સર્વ પ્રકાર સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે" (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"અષ્ટાક્ષર મંત્ર વડે નામ ગ્રહણ કરીને, શરણે જઈને, બ્રહ્મસંબંધ મંત્ર વડે શ્રીગુરુદેવ દ્વારા સર્વ સમર્પણ કરીને સેવા કરવી. બ્રહ્મસંબંધ થવાથી સેવા નો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે, માટે બ્રહ્મસંબંધ કર્યા પછી સેવા અવશ્ય કરવી જોઈએ". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"સેવાની સાર્થકતા સિદ્ધ કરવા માટે અને દેહાદિ નો પ્રભુની સેવા સિવાય અન્યત્ર વિનિયોગ ન થાય તે માટે (પોતાના) તનથી - ધનથી સેવા કરવી. એ પ્રકારે તન અને ધન થી સાધન રૂપ સેવા કરતાં, ફલ રૂપ માનસી સેવા સિદ્ધ થશે. એ માનસી સેવા આ માર્ગમાં ફલ રૂપ છે એમ સમજવું" (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"અલૌકિક સામર્થ્ય, સાયુજ્ય અને સેવોપયોગી દેહ, એ ત્રણેય પ્રકાર માનસી સેવાના ફલરૂપ છે, અર્થાત્ એ ત્રણેય ફલ માનસી સેવાથી સિદ્ધ થાય છે. માટે શ્રીમદાચાર્યચરણે 'સેવાફલ વિવરણ' ગ્રંથમાં 'સેવાયાં તુ ફલત્રયં' એમ સેવાના ફલ રૂપે નિરૂપ્યા છે." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૬૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"સેવા તો, માનસી, એક સરખી જ છે, માટે ફલરૂપ થયા પછી પણ એવી જ રહેવાની, વિલક્ષણ થશે નહીં. જે સેવા નિરંતર કરવામાં આવતી હોય તે જ સેવા પ્રભુની કૃપાથી ફલરૂપ બને છે, એટલે સેવામાં કોઈ તફાવત પડતો નથી. એટલા માટે સેવાના બધા પ્રકાર ફલ રૂપ છે, કેમકે આ પ્રકારો ફલરૂપ માનસી સિદ્ધ થયા પછી થાય છે". (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"પ્રભુએ જેવું વરણ કર્યું હોય તેવા પ્રકારે સેવા પ્રાપ્ત થાય છે. એટલે કે પ્રભુએ કૃપા કરીને જેવા ઉત્તમ, મધ્યમ અથવા કનિષ્ઠ અધિકારનું દાન કર્યું હોય તેવી જ સેવા એ જીવ કરી શકે છે. એ જ સેવા પછીથી ફલરૂપ માનસી થાય છે. માટે ફલરૂપ માનસી સેવા અને તે પહેલાની સેવા, એ બન્ને ના તફાવત સાથે કહું છું". (૬)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"સેવાના એ પ્રકારો 'સેવાફલ' નામના ગ્રંથમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ સમજાવ્યા છે. સેવાના ત્રણ ફલ છે - એક - અલૌકિક સામર્થ્ય, બીજું - શ્રીપુરુષોત્તમ માં સાયુજ્ય, અને ત્રીજું - સેવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય તેવું વૈકુંઠાદિ મા દિવ્ય દેહ ની પ્રાપ્તિ". આમ પુષ્ટિમાર્ગમાં સિદ્ધાંતોનો સુક્ષ્મ સંગ્રહ કરવામાં આવેલો છે. (૭ - ૮)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

* હવે આગલ શ્રીહરિરાયજી પુષ્ટિમાર્ગ ના વિવિધ સિદ્ધાંતો સમજાવે છે *

"શરણાગતિ"

*****

"જે જીવ પ્રભુને શરણે ગયેલો છે, તેણે શું કરવું જોઈએ તે કહેવામાં આવે છે. 'શરણે ગયેલો' તેને સમજવો, જે પુષ્ટિમાર્ગ ના ગુરુ શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા શરણાગત હોય. તેઓ આ માર્ગના આચાર્ય છે. (પરંપરાગત રીતે આપ નિજકુલમાં બિરાજી પરોક્ષમાં તેમના દ્વારા જે જીવો પ્રભુને શરણે જાય છે, તેઓને પણ શરણે ગયેલા સમજવા)". (૯)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૩)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

"(उपर कह्या प्रमाणे) शरणे गया पछी अने प्रभुए शरणे लीधा पछी, मारा स्वामी, मालिक, नाथ, सर्व दुःखहर्ता श्रीहरि ज छे अने हुं तेमनो सेवक छुं, दास छुं, एवी भावना करवी जोईए. भक्ति एटले सेवा. सेवा नी सिद्धि माटे लोकनां व्यवहारना कार्यो करवां, अने वेदमां कहेला वर्णाश्रम ना नैमित्तिक धर्मो पण आचरवा".
(१०) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४७४)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

"अन्यमार्गनो आश्रय न ज करवो. ज्यां प्रभु न बिराजतां होय ते देश नो आश्रय न करवो, अर्थात् ज्यां प्रभु प्रत्यक्ष दर्शन न आपतां होय त्यां रहेवुं न जोईए. भगवानने छोडीने तीर्थमां ज मारुं कल्याण थशे तेम मानी तीर्थनो आश्रय करवो नहीं. अभिमानथी हुं ज करुं छुं, अर्थात् हुं ज कर्ता छुं तेम न मानवुं". (११)
(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४७५)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

"वैदिक, तांत्रिक, यांत्रिक मंत्रो उपर पोतानो बधो आधार राखवो नहीं. मंत्रोथी प्रभू मने मलशे एम धारीने एवा मंत्रोनो आश्रय करवो नहीं. तेमज यग्य-यागादि कर्म करीश तो ज प्रभु मलशे एम मानीने बीजा कर्मो नो आश्रय न करवो". (११ १/२).
(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४७६)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

"बधा दोषोनी निवृत्ति थाय ते माटे प्रभुनी सेवा, प्रभुनुं स्मरण करवुं, प्रभुमां ज धर्मनी दृष्टि करवी. धर्मस्वरूप प्रभु श्रीहरि छे एम समजवुं. श्रीहरि विना बीजो कोई आश्रय के धर्म नथी एम समजवुं. बीजा धर्मो परथी आसक्ति उठी जाय त्यारे सर्व दोषो चाल्या जाय. मुख्य धर्म रूप प्रभु ज छे, तेम दृढ थई गया पछी

બીજાનો આશ્રય વગેરે છોડવાથી કોઈપણ દોષ લાગે નહીં. દોષની નિવૃત્તિ માટે શ્રીહરિને ધર્મ સ્વરૂપ જોવા." (૧૨)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુર્ગમ્"

*****

"પ્રભુ પોતાની ઈચ્છાથી જ સર્વ કરશે" એ સિદ્ધાંત દૃઢ કરવો એ 'વિવેક'. વિવેક ધૈર્ય અને આશ્રય એ પ્રાપ્ત ન થયા હોય તો દિનતાથી એમ સમજવું કે પ્રભુ અર્થ રૂપ છે. અર્થ નામનો બીજો પુરુષાર્થ પણ મારા પ્રભુ જ છે, એમ સમજવું. ભક્તો પાસે પ્રભુને પ્રસન્ન કરવાનું કોઈપણ સાધન હોય તો એ માત્ર દીનતા જ છે, એમ શ્રીમહાપ્રભુજી સુબોધિનીજીમાં આગ્યા કરે છે" (૧૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"દરેક જીવને સુખની અને આનંદની ઈચ્છા થાય છે. 'મને સુખ કેમ મળે, અને એ કાયમ કેમ રહે, એવા આનંદનો લ્હાવો કેવીરીતે લઈ શકાય?', એવી કામના દરેકના મનમાં થાય છે અને તેને માટે જીવ અનેક પ્રયત્નો કરે છે, પણ એ બધા નકામા છે. આપણી એ કામના સફલ કરવા માટે, પૂર્ણ આનંદ સ્વરૂપ શ્રીહરિ જ છે, એમ જાણવું જોઈએ. જે પોતે આનંદથી પરિપૂર્ણ હોય તે જ આનંદ માટે ની કામના પૂર્ણ કરી શકે. પ્રભુ વિના બીજુ કોઈ પૂર્ણાનંદ નથી, એમ જાણીને, એ જ બધી કામના પૂર્ણ કરશે તેમ નિશ્ચય કરીને "કામ" રૂપ પુરુષાર્થ પણ શ્રીહરિ જ તરફ તેમ સમજવું." (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૭૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"સાધનો કરવાથી મોક્ષ થતો નથી, કેમકે શ્રીહરિ જ મોક્ષરૂપ છે. એ શ્રીહરિના દાસ થઈ જઈએ તો મોક્ષ જ મળી ગયો એમ સમજી લેવું. જ્યારે એ દયાલુ કૃપા કરીને પોતાના દાસ તરીકે જીવનો અંગીકાર કરે ત્યારે ભગવદીયપણુ પ્રાપ્ત થઈ જાય. એ પ્રાપ્ત થતાં મોક્ષ મળી જ ગયો એમ સમજવું. સદાનંદ શ્રીકૃષ્ણના દાસાનુદાસ

सेवको मोक्ष नी आकांक्षा कदापि राखता नथी. अर्थात् प्रभुना दास थवुं ए ज मोक्ष छे अने मोक्षरूप पुरुषार्थ प्रभु छे एम जाणवुं ते खरुं ग्यान छे." (१४ १/२)

(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८०)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

*****

"कलिकाल महादोषयुक्त छे, अने एनो दोष सर्वने लागे छे, दोष उत्पन्न करनारा अन्यमार्ग करतां निर्दोष भक्तिमार्गमां रहेवुं विशेष कल्याणकारक छे, कारणके श्रीहरि ज कालरूप साधन थवाथी, तेमां काल बाधा करतो नथी. बीजा देशनो आश्रय न करवो केमके देशरूप पण प्रभु पोतेज छे. तीर्थनो आश्रय न करवो तेम कहेवानुं कारण पण द्रव्यरूप साधन प्रभु ज छे. तेवी ज रीते मंत्ररूप साधन तथा प्रभूनी सेवा ज कर्म होवाथी मंत्ररूप तथा कर्मरूप साधन पण श्रीकृष्ण ज छे.

आम देश, काल, द्रव्य, कर्ता, मंत्र अने कर्म ए छ साधन दोषयुक्त थया छे, परंतु भक्तिमार्ग निर्दोष प्रभुनो मार्ग होवाथी, तेनो आश्रय करवाथी सर्व साधन रूप श्रीकृष्ण ज छे, तेथी दोष लागतो नथी तेम निश्चय जाणवो". (१५ १/२)

(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८१)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

*****

"प्रभुनुं शरण ग्रहण कर्या पछी प्रायश्चित्त वगेरेमां मां बुद्धि राखवी नहीं. मतलब के प्रायश्चित्त करवाथी ज हुं पवित्र थईश एवी भावना शरणे गया पछी राखवी नहीं" (१६). (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८२)

*****

"स्वमार्गीय-शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

*****

"दूर न करी शकाय तेवा अनेक प्रकारना दोषो थयेला होय, तो पण 'मारुं शरण मात्र श्रीहरि ज छे' एम स्मरण करवुं जोईए. आथी एवो निश्चय करवो के प्रभुनुं शरण स्वीकार्या पछी नाना-मोटा दोष थई जाय तो

तेने दूर करवा कोई प्रायश्चित्त न करतां ' हुं प्रभुने शरणे छुं, सर्व दोष रहित मार्गमां प्रभुए मारो अंगीकार कर्य छे, एवं स्मरण करतां रहेवुं. माटेज श्रीमहाप्रभुजीए आग्या करी छे - ' अशक्य के सुशक्य मां सर्वथा प्रभु ज मारुं शरण छे". (१७) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८३)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"पोताना स्वामी प्रभु सिवाय बीजा कोईनो पण आश्रय ते 'अन्याश्रय' कहेवाय, जे कदापि न करवो, केमके ते बाधक छे तेम श्रीमहाप्रभुजी आग्या करे छे. श्रीगुसांईजी पण आग्या करे छे के अन्य देवोनी गंध पण गलु कपाववा बराबर छे. जेम स्त्री पोताना स्वामीनुं गृह छोडी अन्यत्र जती नथी तेम ज्यां पोताना स्वामी न बीराजतां होय त्यां जवुं नहीं. कोईपण मुश्कली आवे तो पण अन्यत्र के प्रभु पासे पण प्रार्थना करवी नहीं, केमके सर्वग्य-सर्व व्यापक होवाथी प्रभु बधुं जाणे छे. प्रभुए उत्तमोत्तम फल आपवानो संकल्प कर्यो होय, छातां दुःख आपीने परिक्षा करतां होय, माटे धीरज राखवी. प्रभु सर्व समर्थ छे, तेथी योग्य ज करशे तेम दृढ वश्वास राखवो." (१८) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८४)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"पोताना स्वामी प्रभुमां कदि अविश्वास लाववो नहीं. हनुमानजीने ईन्द्रजीते ब्रह्मास्त्रथी बांध्या हतां, परंतु तेमां रावणे अविश्वास लावी दोरडाओ थी बांध्या, जेथी ब्रह्मास्त्र नुं बल चाल्यु गयु. आ दृष्टांतथी समजवुं के गमे ते थाय तो पण प्रभु पर अविश्वास करवो नहीं. तेओ जे करे छे ते सारुं ज करे छे, एवो दृढ निश्चय राखवो. लौकिक अने वैदिक कार्योमां आसक्ति राखवी नहीं. लौकिक कार्यो यश के कीर्ति मेलववानी ईच्छा अथवा वैदिक कार्यो स्वर्गादि फलनी ईच्छा थी करवा नहीं." (१९) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (४८५)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"લૌકિક-વૈદિક કાર્યો તેમાં આસક્તિ રાખ્યા વિના ન છુટકે કરવાં, જેવીરીતે મજુર ગમે તેટલો કિંમતિ સામાન લઈ જતો હોય, પરંતુ એ માલ સાથે તેનો કોઈ સંબંધ હતો નથી, એતો માત્ર તેને ભાર રૂપ સમજે છે, તેમ એ કાર્યો બોજા રૂપ ગણવા. તેમાં મમતાનો ત્યાગ કરવો. જેમ મજુર ઉપાડેલા બોજામા મમતા રાખે તો દુઃખી થાય, તેમ લૌકિક-વૈદિક કાર્યોમાં મમતા રાખ્યા વિના સાધી લેવા. જેમ મજુરને બોજો ઠેકાણે પાડ્યા વિના ચૈન નથી પડતું તેમ કાર્ય રૂપ બોજો પોતે અલગ રહીને પાર પાડવો." (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૮૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"હૃદયમાં લોભ નહીં કરવો કારણકે દ્રવ્યનો લોભ થવાથી એની પ્રાપ્તિ માટે અને પ્રયત્નો કરવા પડે છે, અનેક પ્રવૃત્તિઓ માં જોડાવું પડે છે. તેને લીધે પ્રભુની સેવાથી વિમુક્ષ થવું પડે છે. જે આવી મતે તેમાં સંતોષ માનીને ધનનો પ્રભુની સેવામાં કરવો. પરાત્પર પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ઉત્તમ પદાર્થોના ભોક્તા છે, તેથી પ્રાપ્તિ હોય તેવા ઉત્તમ પદાર્થો પ્રભુને અંગીકાર કરાવવા, એમાં લોભ નહીં કરવો. પ્રભુની ઈચ્છાથી જે પ્રાપ્તિ થયું હોય તેનાથી પ્રભુની સેવા કરવી". (૨૦ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૮૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"શરણ ના જે ધર્મો હોય તે સિદ્ધ થતાં શરણે જવું. ઉપર જે ધર્મો બતાવ્યા તે શરણે ગયેલા જીવો ના ધર્મો છે. શરણે ગયા પછી જીવે શું કરવું જોઈએ તે તેમાં જણાવ્યું છે. શરણે ગયા પહેલા જીવે કેટલાક ધર્મો સિદ્ધ કરવાના હોય છે. નિઃસાધનતા, દીનતા આદિ અને તે સિદ્ધ થયા પછી શરણે જવું જોઈએ" (૨૧)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૮૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"શ્રીકૃષ્ણના આશ્રયનું પોષણ કરનાર 'વિવેક અને ધૈર્ય' છે. વિવેક એટલે 'શ્રીહરિ પોતાની ઈચ્છા મુજબ બધું કરશે' તથા ધૈર્ય એટલે 'બધા દુઃખો સહન કરવા'. એ બન્ને શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય દૃઢ થવામાં નિરંતર કારણ રૂપ છે. એ વિવેક, ધૈર્ય અને શ્રીકૃષ્ણ ના આશ્રય નું સ્વરૂપ શ્રીમદાચાર્યચરણના 'વિવેકધૈર્યાશ્રય' ગ્રંથ થી સમજીને વિવેક ધૈર્ય અને આશ્રયની ભાવના હૃદયમાં કરવી જોઈએ". (૨૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૮૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય કરીને આ (શરણાગતિનો) મુખ્ય ધર્મ છે તે કહ્યો. શ્રીમહાપ્રભુજી નો આશ્રય કરીને, શરણે જઈ ને , શરણ ગયેલાના ધર્મો જાણીને શ્રીકૃષ્ણનો આશ્રય કરવો". (૨૩) (અહીં સુધી 'શરણાગતિ' નો સિદ્ધાંત સમજાવી હવે 'સમર્પણ' નું તાત્પર્ય કહેશે). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"અગાઉ કહ્યું તેમ 'શરણ ધર્મ' સિદ્ધ થયા પછી જીવે 'સમર્પણ' કરવું જોઈએ. જીવને બ્રહ્મસંબંધ થાય અને એ સર્વસ્વ માંથી અહતા-મમતા છોડીને પ્રભુને તે પ્રભુને સમર્પે તેને 'સમર્પણ' કહેવાય. સમર્પણ કર્યા પછી તેને સાર્થક કરવા માટે શું કરવું જોઈએ એ હવે કહેવામાં આવે છે". (૨૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

*****

"જેમ બ્રાહ્મણના બાલકને ગાયત્રી મંત્રના ઉપદેશ દ્વારા યગ્યોપવિત સંસ્કાર થયા પછી વૈદિક કર્મો કરવાનો અધિકાર મળે છે, તેમ જ્યારે જીવને બ્રહ્મસંબંધ થાય છે ત્યારે તે સેવાનો અધિકારી બને છે. શ્રીવલ્લભ દ્વારા બ્રહ્મનો સંબંધ થવો એ અલૌકિક સંસ્કાર છે. ત્યાર પછી નિરંતર સેવા કરવી જોઈએ. જેમ યગ્યોપવિત થયા પછી જો બ્રાહ્મણ સંધ્યાદિક ન કરે તો બ્રાહ્મણપણુ નષ્ટ થઈ જાય તેમ બ્રહ્મસંબંધ થયા પછી સેવાદિક ન કરવાથી વૈષ્ણવપણુ ન રહે. કારણકે બ્રહ્મસંબંધ થયા પછી જીવ નો દેહ તથા દેહ સંબંધી બધી વસ્તુઓ

ભગવાન સાથે થઈ જાય છે. માટે તે સર્વનો વિનિયોગ નિરંતર ભગવાન ની સેવામાં કરવો જોઈએ" (૨૫)(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૨)A

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"શ્રીમહાપ્રભુજી 'સિદ્ધાંત રહસ્ય' ગ્રંથમાં આગ્યા કરે છે કે 'બ્રહ્મસંબંધ કરવાથી સર્વ દોષો દૂર થાય છે, સર્વ લોકોના જીવ અને દેહ ના સર્વ દોષો નાશ પામે છે તથા પૂનઃ લાગતા નથી'. તદનુસાર ભાવના કરવી કે પોતે સર્વ દોષોથી મુક્ત થઈ ગયેલો છે. જીવ સ્વભાવથી દુષ્ટ છે, પરંતુ પ્રભુ દોષ રહિત અને સમ હોવાથી, એમનો સંબંધ ભગવાન સાથે થવાથી જીવ પણ દોષ રહિત અને સમ થઈ જાય છે. માટે બ્રહ્મસંબંધ થયા પછી કોઈ પણ સમયે પ્રભુને સમર્પ્યા વિના ની વસ્તુ પોતાના ઉપયોગમાં લેવી જોઈએ નહીં". (૨૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૨)B

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"સેવકનો એ જ ધર્મ છે કે પોતાના સ્વામી ની આગ્યાથી તેમના ઉપયોગમાં આવી ગયા પછી જે કાંઈ મલી જાય તેજ ઉપયોગમાં લેવું જોઈએ. તેવી જ રીતે પ્રભુને સમર્પિને પછી પ્રસાદિ અન્ન જ લેવું. અસમર્પિત પદાર્થના ભક્ષણથી બ્રહ્મસંસંધની ભાવનાનો નાશ થાય કારણકે પ્રભુને ન સમર્પાયેલી વસ્તુ બ્રહ્મસંબંધ વિનાની ગણાય, તેથી તેના ઉપયોગથી 'હું દોષ રહિત થયો છું' એવી ભાવના નષ્ટ પામે. માટે સર્વથા કોઈપણ સમયે અસમર્પિત અન્ન લેવું નહીં". (૨૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"લોક વ્યવહારના વિવાહાદિ કાર્યોમાં પ્રથમ બધી વસ્તુઓ પ્રભુને સમર્પણ કરીને પછી તેનો ઉપયોગ કરવો. વૈદિક યગ્ય ઈત્યાદિ કાર્યો માં પણ પહેલા પ્રભુને સમર્પ્યાપછી જ જોયતી વસ્તુઓ ઉપયોગમાં લેવી. માટેજ સર્વ કાર્યોમાં પહેલા પ્રભુને સમર્પણ અવશ્ય કરવુંજોઈએ. શ્રાદ્ધાદિક વૈદિક કાર્યોમાં વિષ્ણુને નિવેદન

કરેલા અન્નથી બીજા દેવતાઓનું યજન કરવાનું પદ્મપુરાણમાં કહ્યું છે. શ્રીભાગવતમાં એ સિદ્ધાંત પ્રકટ છે".
(૨૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"જે વસ્તુ જેવીરીતે સમર્પી શકાતી હોય તે પ્રકારે સમર્પવી જોઈએ. યગ્યયાગાદિકમાં અને વિવાહાદિકમાં સર્વ પદાર્થો પ્રભુ સમક્ષ ધરવા અને પ્રભુની આગ્યા લીધા પછી જે તે કાર્યો સિદ્ધ કરવા. સેવકનો એ જ ધર્મ છે કે પોતાના સ્વામી ને દેખાડ્યા વિના અને આગ્યા લીધા વિના સ્વતંત્ર રીતે કાંઈજ કરી શકાય નહીં. તેથી પ્રભુને નિવેદન કરી, તેમની આગ્યા લઈને સર્વ કાર્ય કરવા એમ સેવક ધર્મ નભાવવો જોઈએ. (૨૯ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"શ્રીમહાપ્રભુજી આગ્યા કરે છે કે શ્રીઠાકોરજીને અર્ધભુક્ત સામગ્રી કદાપિ સમર્પવી ન જોઈએ. અર્ધભુક્ત એટલે આપણા ધરમાં જે પણ વસ્તુઓ લાવીએ તેમાંથી થોડો ભાગ વપરાશમાં લીધા પછી તે વધેલો ભાગ 'અર્ધભુક્ત' કહેવાય જે શ્રી ઠાકોરજીને સમર્પિ શકાય નહીં" (૩૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"જો દરેક પદાર્થ પ્રભુને નિવેદન કર્યા પછી જ લેવાતો હોય તો અર્ધભુક્ત પદાર્થ કેમ હોય, અને તેના નિષેધની આગ્યા કેમ કરી ?, તેના ખુલાસામાં કહે છે કે કોઈને ભ્રાંતિ થાય કે બ્રહ્મસંબંધ કરતી વખતે સર્વસ્વ સમર્પણ કરી દીધું છે, તેથી તેના પહેલા ના પદાર્થ નો પોતે ઉપયોગ કરે અને પછી બચેલો પદાર્થ જો પ્રભુને સમર્પે તો તે અર્ધભુક્ત કહેવાય તેથી તે પ્રભુ માટે વાપરવો નહીં જોઈએ. શ્રીમહાપ્રભુજીની આગ્યા નું આ રહસ્ય સમજાવ્યું છે. માટે જ 'અસમર્પિત' અને 'અર્ધભુક્ત' એમ બે ભેદ કરીને એનો નિષેધ કર્યો છે". (૩૨ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"મૂર્તિમાં ભગવાન હોવાનું ગ્યાન, સાકાર ભગવાન મૂર્તિમાં પ્રવેશ કરે છે, અર્થાત મૂર્તિમાં ભગવાન નો આવેશ આવે છે, એનાથી થાય છે, એવો એક મત છે. ભક્તિમાર્ગ ની દૃષ્ટિથી આમ માનવાનું નથી. ભક્તિમાર્ગ મૂજબ તો જે મૂર્તિ દેખાય છે તે 'સાક્ષાત્ ભગવદ્ સ્વરૂપ', પ્રભુ નું સ્વરૂપ જ છે, એમ માનવું જોઈએ.. મૂર્તિ જુદી છે, અને એમાં આવેશ આવવાથી તે ભગવાન કહેવાય છે, તેમ માનવું નહીં" (૪૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"સિદ્ધાંતરહસ્ય ગ્રંથમાં અસમર્પિત વસ્તુ વર્જવી એમ સામાન્ય રીતે આગ્યા કરી છે. માટે અર્ધભુક્ત પદાર્થ પ્રભુને ન સમર્પવો એમ બીજી વાર આગ્યા કરી. એમાં અર્ધ એટલે અડધી ભોગવેલી વસ્તુ, તે અર્ધભુક્ત કહેવાય છે. ભોગ કરવા લાયક વસ્તુ નો ભોગ પ્રભુને સમર્પ્યા વિના કરવો નહીં એવો આશય છે. ભોગ એટલે ઉપયોગ. મતલબ કે જે વસ્તુનો પોતે ઉપયોગ કર્યો હોય તે પ્રભુને ન સમર્પવી અને જે વસ્તુ પ્રભુને સમર્પેલી ન હોય તેનો ઉપયોગ પોતે ન કરવો, એ રીતનો ભેદ સમજવો જોઈએ". (૩૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૪૯૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"પ્રભુને નિવેદન કરેલા પદાર્થોને ગ્રહણ કરવા, કારણકે આ સેવામાર્ગ પૂજામાર્ગથી જુદો છે. સેવામાર્ગમાં પરાત્પર પૂર્ણ પૂરુષોત્તમની સેવા છે, માટે નિવેદન ટરેલા પદાર્થો પોતાના ઉપયોગમાં લઈ શકાય છે, પૂજામાર્ગમાં એ પૂરુષોત્તમના અંશની, અવતારોની, કલાઓની પછાડા કરવામાં આવે છે. માટે તેમાં નૈવેદ્ય લઈ શકાતું નથી. સેવામાર્ગ અને પૂજામાર્ગ એવીરીતે જુદા હોવાથી પૂજામાર્ગની રીત સેવામાર્ગમાં આવી શકે નહીં". (૩૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"જન્મપર્યંત (અગાઉ કહ્યું તે મુજબ) સમર્પણની ભાવના થવાથી મનુષ્યોને સર્વ સ્થલે બ્રહ્મસંબંધ થશે. જેમ ગંગાજી થી બીજા જલના દોષો દૂર થાય છે, અર્થાત્ એ જલ ગંગા રૂપ બને છે, એટલે નિર્દોષણુ પ્રાપ્ત થાય છે, સર્વ રીતે દોષરહિત બનશે." (૩૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"નવરત્ન ગ્રંથમાં જેવા પ્રકારની ચિંતાઓ શ્રીમહાપ્રભુજીએ નિરુપણ કરી છે, તે નવરત્ન ગ્રંથથી સમજીને વૈષ્ણવોએ કદાપિ એવી ચિંતાઓ કરવી જોઈએ નહીં એવો નિશ્ચય છે". (૩૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"એ પ્રમાણે બ્રહ્મસંબંધ રૂપ સંસ્કાર થયા પછી સર્વ ચિંતાઓથી રહિત થઈને સાક્ષીભાવ થી ભગવાનની કૃતિ ને જોતાં જોતાં સેવામાં તત્પર થવું જોઈએ". (૩૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

શરણ તેમજ સમર્પણ વિશે સમજાવી હવે શ્રીહરિરાયજી 'સેવા' વિશે નિરુપણ કર છે.

"સમગ્ર સેવા વિધિ પણ અનુક્રમે લખવામાં આવે છે. સેવા અંગે જે જે કરવાનું આવશ્યક છે તે સર્વે હવે લખાય છે. પહેલાં ઉત્તમ પ્રકારે મૂર્તિની સેવા કરવા સંબંધમાં કહેવામાં આવે છે. ભગવત્ સ્વરૂપની ઉત્તમ પ્રકારે સેવા કરવી જોઈએ એ તાત્પર્ય છે." (૩૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"મૂર્તિમાં ભગવાન હોવાનું ગ્યાન, સાકાર ભગવાન મૂર્તિમાં પ્રવેશ કરે છે, અર્થાત મૂર્તિમાં ભગવાન નો આવેશ આવે છે, એનાથી થાય છે, એવો એક મત છે. ભક્તિમાર્ગ ની દૃષ્ટિથી આમ માનવાનું નથી. ભક્તિમાર્ગ મૂજબ તો જે મૂર્તિ દેખાય છે તે 'સાક્ષાત્ ભગવદ્ સ્વરૂપ', પ્રભુ નું સ્વરૂપ જ છે, એમ માનવું જોઈએ.. મૂર્તિ જુદી છે, અને એમાં આવેશ આવવાથી તે ભગવાન કહેવાય છે, તેમ માનવું નહીં" (૪૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"પૂજામાર્ગમાં પૂજ્ય દેવતાઓનું મંત્રવિધીથી અર્ચન થાય છે. વેદમાં જે જે દેવતા માટે ના જે જે મંત્ર કહેલા છે, તે તે મંત્રોથી તે તે દેવતાનું પૂજન પૂજામાર્ગમાં કરવામાં આવે છે. પૂજામાર્ગ કરતાં ભક્તિમાર્ગમાં આ વિશેષતા છે કે - તેમાં મૂર્તિ સાક્ષાત્ પૂર્ણપુરુષોત્તમ-સ્વરૂપ થાય છે. જેમ પારસમણીના સંગથી તામ્ર વગેરે ધાતુ સુવર્ણરૂપ બની જાય છે, તેમ જ મૂર્તિ પણ સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપ થાય છે. તેથી ભક્તિમાર્ગમાં સેવા મુખ્યત્વે ભાવ દ્વારા જ થાય છે અને તે ભાવ વડે સ્વરૂપની જે સેવા કરવામાં આવે છે, તે શ્રીકૃષ્ણની જ સેવા થઈ તેમ જાણવું" (૪૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"હવે જો આધુનિક તીર્થરૂપ ગુરુઓ ઉપર જણાવેલા લક્ષણવાલા ગુરુ નથી તો પણ એઓ જે ઉપદેશ આપે તે તો પહેલા વર્ણવેલા સદ્ ગુરુ કરેલો ઉપદેશ જ આપે, માટે હાલના ગુરુઓ એવા ન હોવા છતાં, જો તેમની દુઃસંગ રૂપી દોષથી બુદ્ધિ ભ્રમિત થઈ નહીં હોય તો, પહેલા બતાવેલ મુખ્ય સદ્ ગુરુ ના ઉપદેશની પેઠે જ ફલદાયી થાય. જો ખરાબ પુરુષોના સંગથીથી બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થઈ હશે તો ઉપદેશ ફલિત થશે નહીં". (૫૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"ગૃહસ્થ તરીકે ની જવાબદારી નિભાવતાં પણ મનથી સર્વનો ત્યાગ કરવો એ ઉત્તમ છે. વ્યાવૃત્તિ છતાં પણ એમાં આસક્તિ ન રાખતાં પ્રભુમાં મન જોડી દેવું એ મનથી કરેલો ત્યાગ કહેવાય છે. સર્વનો ત્યાગ ન કર્યો હોય ત્યારે પણ ગૃહસ્થાશ્રમ માં સેવાદિક સાધનોમાં સ્ત્રી પુત્ર વગેરે અનુકુલ હોવા જોઈએ. ધરમાં રહીને સેવા કરવા માટે સ્વધર્મ વડે જ નિરંતર શ્રીકૃષ્ણનું ભજન કરવું. જો અધર્મ કરે તો હીનયોનીમાં એનો જન્મ થાય છે. માટે ધરમાં રહીને પોતાના ધર્મ વડે નિરંતર શ્રીકૃષ્ણ સેવા કરવી. (૪૪-૪૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"ઉદ્વેગ ન થાય એટલા માટે પ્રેમસહિત શ્રીકૃષ્ણના સ્વરૂપને અલંકારો ધરાવવા, વસ્ત્ર તથા આભરણ ધરાવવા, ભોગ-સામગ્રી ધરવી. વસ્ત્રાભરણો ની રચના એવી કરવી કે પ્રભુના સ્વરૂપની સુંદરતાને નિરખીને મન એમાં લાગી જાય, ત્યાંથી પાછા હટવાનું નામ ન લે." (૫૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૦૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય.શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"શ્રીહરિ ના લીલાયુક્ત સ્વરૂપમાં ચિત્તનું પરોવાવું, ચિત્તને લાગી જવું એજ સેવા છે. તેથી પ્રભુ ની સુંદરતાથી પોતાનું મન પ્રભુમાં રહે તેવીરીતે શૃંગાર કરવા. સેવાનો ઉદ્યમ તેને માટેજ છે. સેવા એવીરીતે કરવી કે મન પ્રભુમાં પરોવાયેલું રહે. એવી ફલરૂપ સેવાના સાધન તરીકે દેહ અને દ્રવ્ય થી કરવામાં આવતી સેવાને માનવામાં આવે છે. 'તનુ-વિત્તજા' સેવા 'માનસી' ફલરૂપ સેવાનું સાધન છે એમ શ્રીમહાપ્રભુજીએ 'સિદ્ધાંતમુક્તાવલી' ગ્રંથમાં કહ્યું છે." (૫૪-૫૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"ए प्रमाणे अन्न वगरे वस्तुओनो प्रभुमां विनियोग सिद्ध करी स्त्री वगरे जो सेवामां अनुकुल होय तो एओ पासेज सेवा कराववी. श्रीगुसांईजी श्रीनाथजीने प्रार्थना करे छे के - 'हे कमललोचन, अमारा धरावेला पदार्थो नो भोग आपे करवो ज जोईए, जो आप नहीं करो तो पुष्टिमार्गीय मर्यादा नष्ट थई जशे'. अन्न वगरे वस्तुनो ज्यारे प्रभुमां ज सिद्ध थयो तो स्त्री वगरे पण जो अनुकुल होय तो एमनी पासे पण प्रभुनी सेवा कराववी".

(५६) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५११)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"अन्नादि वस्तुओनो विनियोग थाय (मात्र तेनाथी ज कृतार्थता न समजवी), त्यारबाद पत्नी - पुत्र पासे पण (एमने सन्मुख करवा) सेवा कराववी. एमने सेवादि कार्योमां रस न पडतो होय तो सेवादि जाते करवां. (प्रभुनुं स्वरुप आनंद रुप होई क्लेश थाय तेम न करवुं)" (५८)

(अहीं वधुमां समजाव्यु छे के पत्नी - पुत्र उदासीन होय छतां तेमनुं पालन- पोषण अवश्य करवुं, जेथी लोकमां वैष्णवता निंदनीय न बने, तेओ सतावेतो आपणुं मन सेवामां न जोडाय, आपणे तेमने पण समर्पित करेला होई, तेओने भगवान ना समजी तेमनुं पोषण करवुं कर्तव्य बने छे. जेम मांदगीमां देहथी धार्यु कार्य न थवा छतां देहनुं पोषण करीए छीए, ते आशाथी के सारा थये ते कार्य करशे, तेम आगल सद् बुद्धि जागता पत्नी - पुत्र सेवादि कार्य करशे, एवी आशा राखी तेमनुं भरण-पोषण करवुं) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५१२)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"जो ए आसुर होय अने पोताने कृष्णसेवा न करवा दे तो एमनो परित्याग ज करवो एवो निश्चय छे. अर्थात् तेओ पोते सेवा न करे अने आपणने पण न करवा दे, तो एवा असुरनो त्याग ज करवो जोईए ए सिद्धांत छे."

(५९) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५१३)

*****

"स्वमार्गीय शरण-समर्पण-सेवादि निरुपणम्"

.....

"ભક્તિમાર્ગ નો નિયમ છે કે અભક્તો સાથે ભક્તોએ કદાપિ વસવું જોઈએ નહીં. ભક્તિમાર્ગીય જનોએ જો સ્મૃતિએ સ્વીકારેલ ધર્મ નો ત્યાગ કરવો પડે તો તે કરવો, કારણકે ધર્મશાસ્ત્રથી ભક્તિમાર્ગ બલવાન છે, અર્થાત્ મનુ આદિ દ્વારા પ્રતિપાદિત શાસ્ત્ર (સ્માર્ત ધર્મ) થી પણ બલવાન ભક્તિ શાસ્ત્ર છે". (૬૦ ૧/૨)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"ચિત્ત હરિ માં રાખીને વૃત્તિ મેલવવા (કમાવાનો) પ્રયત્ન કરવો. (યથા સંભવ) વેપારાદિક ના ઉદ્યમ નો પ્રયાસ સ્વયં ન કરતાં અન્ય પાસે કરાવવો અને પોતાનું ચિત્ત શ્રીહરિમાં રાખવું. યદિ કમાવાની (નિર્વાહ ની) કોઈ વ્યવસ્થા ન હોય તો એક પ્રહર સુધી સેવા પરાયણ રહી બીજા સમયમાં વૃત્તિ (રોજગાર) માટે પ્રયત્ન કરવો. જો વૃત્તિ સહજમાં સિદ્ધ થતી હોય તો માત્ર શ્રીકૃષ્ણમાં આસક્તિ રાખીને રહેવું. અર્થાત્ કાયાથી પ્રયત્નશીલ રહેવું, મનથી ઉપેક્ષા ન કરવી. મન નિર્વાહમાં ન રાખતાં ચિત્ત તો પ્રભુમાં જ રાખવું". (૬૧-૬૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"શ્રીહરિની સેવા માટે પ્રયાસ કરતાં, પણ જેટલો સમય શ્રીહરિથી વિમુખ થવાયું તેથી 'વૈમુખ્ય દોષ' ઉત્પન્ન થયો. તેના નિવારણ માટે નિયમપૂર્વક શ્રીમદ્ ભાગવત નો પાઠ કરવો". (૬૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"ચિત્ત વિક્ષિપ્ત થવાથી (ખલભલી ઉઠવાથી) શ્રીહરિથી વિમુખતા થઈ જાય છે. એનાથી પણ વિમુખતા દોષ લાગે છે. એનો નાશ કરવા માટે જ કાંઈ આપત્તિ આવી પડે તે સહન કરવી. કોઈ કઠોર વચન કહે , કોઈના તરફથી મારકૂટ વગેરે કરવામાં આવે તો તે પણ સહન કરવા". (૬૪)

(શ્રીહરિરાયજી સમજાવે છે કે કોઈ કઠોર વચન કહે તો કોઈ ના હૃદયમાં બિરાજી શ્રીઠાકોરજી જ તે કહે છે તેવી બુદ્ધિ રાખવી. શ્રીઠાકોરજી તેમાં રાજી થાય છે તેમ જાણી દાસધર્મ નભાવવો.)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"લોભ ન રહે માટે વૈરાગ્ય અને સંતોષની ભાવના કરવી, કારણ કે કામ અને લોભ પ્રભુ-પ્રાપ્તિની આડે આવનાર બે મહાન પહાડો છે જે દૂર કરવા જરૂરી છે. ઉપરાંત 'મારો આ છેલ્લો જન્મ છે તેમજ પ્રભુ મારે માથે બિરાજે છે, તેથી હું કૃતાર્થ છું' એમ સ્મરણ કરવું. બ્રહ્મસંબંધથી સર્વ દોષો નિવૃત્ત થઈ જાય છે." (૬૫)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૮)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ચિત્ત વડે નિશ્ચય કરીને આલોક અને પરલોક ની અપેક્ષા રાખ્યા વિના અંતઃકરણ સ્થિર કરીને શ્રીહરિમાં, જેમ માતાપિતામાં હોય તેમ દૃઢ વિશ્વાસ રાખવો કે તેઓ મારું સારુજ કરશે. બાલભાવથી તેમજ જેમ એક પતિવ્રતા સ્ત્રી પતિની સેવા કરે છે તેવી લૌકિક યુક્તિ થી પ્રભુની સેવા કરવી. જેવો સમય હોય, શીતકાલ / ઉષ્ણકાલ વગેરે, દેશકાલ તથા પ્રભુની અવસ્થા - બાલ્યાવસ્થા કે કિશોરાવસ્થા, તેનો વિચાર કરીને તદનુકૂલ સેવા કરવી". (૬૬ - ૬૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"સેવા માટે યથા વચન કહેવું નહીં. ટોટું બોલવું નહીં, એ મુશ્કેલીનો દોષ છે. એ દોષ મોટામાં મોટો છે. 'મારી કૃતિથી જ બધું બને છે' તેમ માનવું નહીં. જીવની કૃતિથી જે સિદ્ધ થતું હોય તેનો પરિત્યાગ કરવો, જેમકે 'સાધન સંપત્તિથી પ્રભુ ટદાપિ પ્રસન્ન થતાં નથી' એમ સુબોધિનીજી માં કહ્યું છે. (૬૭ ૧/૨).
(સેવામાં વિક્ષેપ કરનારા વ્યર્થ વચનો, વ્યર્થ કૃતિઓ, અને વ્યર્થ વિચારોથી દૂર રહેવું)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૦)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"બહુજ કલેશ કરીને પયત્નથી જે મેલવ્યુ હોય, જે મેલવવા સેવાથી વિમુખ થવું પડ્યુ હોય, તે પ્રભુને સમર્પવું જોઈએ નહીં. ભગવાન કહે છે -'ભક્તો પ્રેમથી થોડું પળ મને જે અર્પણ કરે છે, તે મને ધણું થઈ પડે છે, અભક્ત મને ધણું સમર્પે, અર્થાત્, ભક્તિ વિના મને કાંઈપણ સમર્પવામાં આવે, તેનાથી મને સંતોષ થતો નથી.'".

લોકમાં જે બહુ ઈષ્ટ હોય, લોકો જેને બહુ ઈચ્છતા હોય, પોતે ઘણા સમયથી ચિત્તમાં વિચારી રાખેલી હોય, જે સર્વથા સેવા સંબંધી હોય, તે વસ્તુ જ પ્રભુને ભક્તિપૂર્વક સમર્પવી, અન્ય નહીં" (૬૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૧)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"તેમજ જ્યારે ભીતરની સેવાનો સમય ન હોય ત્યારે બહારની સેવા પણ મુખ્ય સેવાની પેઠે જ કરવી. પ્રભુના શ્રીઅંગના અને બીજા બિછાવવાના વસ્ત્રોનું પ્રક્ષાલન કરવું, તેવી સર્વ સેવાને મુખ્ય રૂપ સેવા ગણીને જ કરવી. (૭૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૨)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

*****

"એક સમય, બે સમય કે ત્રણ સમય પ્રભુસેવા કરવી. જેટલી વાર પ્રભુની સેવા બને તેટલી વાર કરવી. સ્વધર્મ નું આચરણ કરવું. સંધ્યાવંદન આદિ નિત્ય-કર્મ અને જાતકર્મ આદિ સંસ્કારો નૈમિત્તિક કર્મ પણ સ્વધર્મનું અંગ હોવાથી કરવાં જોઈએ." (૭૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૩)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"જે કાર્યથી પોતાના ધર્મમાં બાધ નડે, તે ધર્મથી આગ્રહપૂર્વક નિવૃત્તિ રાખવી એવો નિશ્ચય છે. વૈષ્ણવોનો મુખ્ય ધર્મ 'ભગવત્સેવા' છે. સેવામાં જે પ્રતિબંધ કરનારો ધર્મ હોય તે 'વિધર્મ' કહેવાય, જેને આગ્રહપૂર્વક ત્યજી દેવો એમ સિદ્ધાંત છે. કદાચ એવા વિધર્મથી ધર્મની સિદ્ધિ થાય તો પણ મુખ્ય 'ભગવદ્ધર્મ' જ છે. તેથી ભગવદ્ધર્મનું સર્વ ધર્મથી વિશેષપણું છે. એ ભગવદ્ધર્મનું આચરણ કરવાથી સર્વ ધર્મો સિદ્ધ થઈ જાય છે. જેમ મૂલમાં સિંચન કરવાથી આખા વૃક્ષને પુષ્ટિ મળે છે, તેમ સર્વ ધર્મનું મૂલ ભગવદ્ધર્મ હોવાથી, તેનું આચરણ કરવાથી સર્વ ધર્મોની સિદ્ધિ થાય છે. માટે જ ભગવત્સેવા સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે." (૭૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૪)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"ઈન્દ્રિય રૂપી ઘોડા બલવાન હોવાથી તેનો નિગ્રહ કરવો, તેને વશ થવું નહીં. શ્રીમહાપ્રભુજી આગ્યા કરે છે કે જેમના ચિત્તમાં વિષયોનો આવેશ થયો હોય, તેમાં પ્રભુનો આવેશ થતો નથી. પ્રત્યેક વિષયો ના લોભથી મૃત્યુ પામનાર હરણ, પતંગીયુ, ભમરો, મીન, હાથી ના દ્રષ્ટાંત જગ પ્રસિદ્ધ છે. તો પાંચેય ઈન્દ્રિયોને ગફલતમાં આંખનાર મનુષ્યની કેવી દશા થાય ? પરોપકાર, સદાવ્રત આદિ ધર્મો નું ફલ સ્વર્ગાદિ સુખ છે જે પુણ્ય પરવારતાં પૂનઃ આ લોકમાં આવવું પડે છે, જે તેનાથી શ્રેષ્ઠતમ ફલ દેનારી ભગવત્સેવા પાસે દુર્બલ હોય તેમાં શું આશ્ચર્ય છે. (૭૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૫)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"ઉપર પ્રમાણે સ્વધર્માચરણ કરતાં કરતાં ભગવાનનો આવેશ થાય છે અને આવેશ થવાથી, પ્રભુના સાધનોમાં નિષ્ઠા થાય છે, માટે નિત્ય પ્રભુની સેવા કરવી, કારણકે સેવા કરવાથી જ ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે - વધે છે". (૭૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૬)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"સર્વ સ્વરૂપ શ્રીકૃષ્ણ જ છે એમ જાણીને હૃદયમાં દીનતા લાવવી અર્થાત્ એવી ભાવના કરવી કે હું સુક્ષ્મ અને સર્વદોષથી ભરેલો જીવ ક્યાં અને નિર્દોષપૂર્ણ ગુણવિગ્રહ એવા પ્રભુ ક્યાં ? 'હું કરું છું' એવા અહંકાર નો સદંતર ત્યાગ કરવો". (૭૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૭)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

~~~~~

"શ્રી હરિની સેવામાં સન્માન મેલવવાની ઈચ્છા ન રાખવી. શ્રીહરિના નામનું કીર્તન સભામાં ડાહ્યા રહીને કોઈની પળ શરમ રાખ્યા વિના કરવું. શ્રીહરિનું નામ કદાપિ છોડવું નહીં કારણકે અન્યથા આશૂરાવેશ આવે તેમ શ્રીગુસાંઈજીની, શ્રીમહાપ્રભુજીની અને ભાગવતજીની આગ્યા છે.". (૭૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૮)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

~~~~~

"કોઈનો પળ ભય કે કોઈની સ્પૃહા રાખ્યા વિના - પરવા / દરકાર કર્યા વિના નિરંતર શ્રીકૃષ્ણમાં ચિત્ત રાખીને શ્રીકૃષ્ણના નામનું - ભાગવતજીનું નિત્ય કીર્તન કરવું, એજ મુખ્ય સાધન છે. નિબંધમાં શ્રીમહાપ્રભુજી આગ્યા કરે છે કે 'કોઈપણ સ્વાર્થ કે દંભ / આડંબર / નિમિત્ત વિના, પોતાના પ્રયત્નથી (જાતે) શ્રીભાગવતજીનો પાઠ અવશ્ય કરવો". (૭૭ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૨૯)

*****

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

~~~~~

"સેવાના અંતર્ગત અને પૂજાના અંગરૂપ હોવાથી શંખ, ચક્ર, આદિ મુદ્રાઓ સવામાં અવશ્ય ધારણ કરવી, તેમજ તુલસી કાષ્ટની માલા તથા તિલક પળ ભગવદ્-ચિન્હ હોવાથી અવશ્ય ધારણ કરવા. જોઈએ, તેની શ્રીમહાપ્રભુજી 'નિબંધ' ગ્રંથમાં વિશેષ રૂપે વિસ્તારપૂર્વક આગ્યા કરી છે. તિલક - 'ભગવદ્ ચરણારવિંદ ના આકાર'નું લલાટમાં કરવું". (૭૮ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૦)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"एकादशी आदि व्रत वैष्णव मत प्रमाणे ज करवा. दशमीनो वेध न आवे ए रीते एकादशी व्रत करवुं. एक पल पण जो वधे तो ए एकादशी ने दिवस व्रत न करतां द्वादशीने दिवसे व्रत करवुं. जन्मष्टमीनु व्रत प्रभुना प्राकट्यनो उत्सव मानीने करवुं. सुर्यदय समये सातम होय तो व्रत बीजा दिवसे करवुं एज प्रमाणेनो क्रम रामनवमी, नृसिंह चौदश अने वामन जयंति नो राखवो. अन्य जन्मदिन ना उत्सवो पण तेज रीते मनाववा. ए सिवाय बीजा उत्सवो शरदपूर्णिमा आदिमां निर्णय जयंतव्रतवत न थाय. ते उत्सवोमां क्यांक नक्षत्र, समय के तिथि नी मुख्यता होय छे".
(७९- ८० १/२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५३१)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"उपर कह्या प्रमाणे (जप-पाठ, माला-तिलक, व्रत-जयंति आदि) नुं नियम - निष्ठा पूर्वक आचरण करनार गृहस्थ कृतार्थ थाय छे तेमां कशो संशय नधी" (८१) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५३२)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"गृहस्थाश्रम पूर्वे ब्रह्मचर्याश्रम अने पछी वानप्रस्थाश्रम छे. ते बन्नै आश्रमवालाओने साधनो उपलब्ध थतां होय तो उपर जणावेलो सेवामार्ग अनुसरवो जोईए. संन्यस्ताश्रममां रहनारा संन्यासीओनो मार्ग त्याग रुप छे. ए मागमां मुख्य त्यागरुप तीर्थाटन छे, अर्थात् सर्वनो त्याग करी तीर्थनी यात्रा करवी".
(८२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (५३३)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"સંન્યાસીએ કોઈને વશ ન થતાં, સંગ રહિત થઈને, સ્વેચ્છાથી સ્વતંત્ર રહેવું જોઈએ. કોઈના પ્રત્યે આસક્તિ રાખવી જોઈએ નહીં. એક સ્થાન પર ન રહેતાં નિત્ય પર્યટન કરવું. જે દિવસ જેટલું અન્ન આવશ્યક હોય, એક દિવસ ચાલે તેટલું જ ગ્રહણ કરવું. વધારે અન્ન સાથે રાખવું નહીં. કોઈની પળ લાજ-શરમ રાખ્યા વિના ભગવાનના ચરિત્ર નું કીર્તન કરવું". (૮૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૪)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

.....

"શ્રીહરિના રહસ્યમય ચરિત્ર સર્વત્ર જોવા, સર્વ ઈન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરી શાંત થઈને રહેવું. ક્રોધ વગેરે ન કરવાં. શ્રીકૃષ્ણમાંજ તત્પર થઈને રહેવું. ચિત્તને આકુલ વ્યાકુલ ન થવા દેવું. સ્વાર્થ પળ એ જ હોવો જોઈએ કે શ્રીકૃષ્ણનું પ્રાકટ્ય કેમ જલ્દી થાય ! એ જ મનમાં પ્રયોજન હોવું જોઈએ. પોતાનો સ્થુલદેહ પડે ત્યાં સુધી વિચક્ષણ યતિએ આ પ્રમાણે ધરવું." (૮૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૫)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

.....

"ચિત્ત સ્થિર ન રહેવાથી કોઈ દોષ લાગશે તેમ જણાય તો ઉપર સૌન્યાસી માટે તીર્થાટન કહ્યું તેમ બીજા પળ બ્રહ્મચારી, ગૃહસ્થ તથા વાનપ્રસ્થ જનો માટે પળ સમજવું". (૮૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૬)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

.....

"સેવાથી પ્રતિકુલ ભાર્યાદિ / ગૃહનો ત્યાગ કરીને ભગવદીયજનો રહેતા હોય તેવા હરિના સ્થાનમાં જઈને શ્રીકૃષ્ણની સેવા અને કથા જેને અત્યંત પ્રિય છે તેવા ભગવદીયો જ્યાં હોય તે સ્થાન માં જઈને, તેવા ભગવન્ મન્દિરમાં રહીને માત્ર શ્રીકૃષ્ણરૂપ અર્થની અભિલાષાવાલા થઈને રહવું". (૮૬-૮૭-૮૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૭)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"દુઃસંગ એટલે શ્રીહરિથી જે વિમુક્ત હોય તેવાનો સંગ, દુષિત વસ્ત્ર, કોઈના પહેરેલા કે અપરસ વનાના વસ્ત્રો, દુષિત અન્ન, અનપ્રસાદી અન્ન, આ બધાના સંબંધથી ભય રહે છે, એ હેતુથી સાધનો પણ સાથે રાખવા અને સાવધાનપણે શ્રીહરિમાં તત્પર થઈ ને રહેવું". (૮૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૩૯)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"એવીરીતે સેવા અને કથામાં નિરંતર પ્રેમ થવાથી ઉત્તમ પ્રાપ્ત થાય છે. જ.હૃદયના ભાવોનો બાધ થવાની સંભાવના હોય તો એકાંતમાં કદાપિ ન રહેવું. કાંતમાં રહેવાથી ચિત્તની અસ્થિરતા વગેરે થાય તો એકાંતમાં સ્થિતિ ન જ કરવી" (૯૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૦)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"શ્રીહરિ રક્ષણહાર છે, માટે એકાંતમાં ન રહેતાં બીજે સ્થલે જો જાય અને ત્યાં બીજાનો સંગ થાય તો પણ શ્રીહરિનું રક્ષણહારપણું તો રહેશે જ. એટલે કોઈ પણ પ્રકારનો ભય રાખવો નહીં અને ભગવત્સેવા પરાયણ થઈને રહેવું.

જો અગાઉ કહેલા ધર્મો ન બની શકે તો શ્રીભાગવતશાસ્ત્રનું આદરપૂર્વક ત્રણે કાલમાં સેવન કરવું. જેમ પ્રભુના સ્વરૂપની સેવા કરવામાં આવે છે તેમ ઘણાજ યત્નથી શ્રીભાગવતની સેવા કરવી. શ્રીભાગવતની સેવા બે પ્રકારની છે - એક સ્વરૂપસેવા, અને બીજી નામસેવા. સ્વરૂપસેવા ઉપરના શ્લોકમાં વર્ણવી છે, નામસેવાનું સ્વરૂપ આ શ્લોકમાં વર્ણવ્યું છે. એ પ્રમાણે સ્વરૂપસેવાની પેઠે ઘણા જ પ્રયાસથી નામસેવા ત્રણે કાલમાં કરવી. 'તવ કથામૃતં' એ 'ગોપીગીત' ના સુબોધિનીજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ એજ આગ્યા કરી છે કે શ્રીભાગવત ભગવાનના સ્વરૂપનો પરિચય કરાવે છે, માટે એની સેવા.ભગવદ્ સેવા જ સમજવી". (૯૧ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૧)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

"અગાઉ ત્રણ પ્રકારો કહયા - ૧. ધરમાં રહીને પ્રભુસેવા કરવી, ૨. કૃષ્ણસેવા / કથામાં તત્પર એવા ભગવદીયો સાથે રહીને પ્રભુની ટહેલ કરવી, ૩. શ્રીભાગવતજીનો પાઠ કરવો. જો આ ત્રણેયનો અભાવ હોય તો છેલ્લો પ્રકાર 'પ્રપતિ' નો - પ્રભુને શરણે જવાનો છે". (૯૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૧)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"મોટા સ્થાનોમાં જે ઠેકાણે પૂજામાર્ગનો પ્રવાહ છે તે સ્થળે એમાંજ પરાયણ થઈને સ્થિતિ કરવામાં આવે તો કૃતાર્થપણુ છે. શ્રીમહાપ્રભુજી 'નિબંધ' માં આગ્યા કરે છે કે 'જગન્નાથજીમાં, વિઠ્ઠલનાથજીમાં, શ્રીરંગજીમાં વ્યંકટેશબાલાજી આદિમાં જ્યાં પૂજાનો પ્રવાહ ચાલી રહ્યો હોય.ત્યાં પૂજામાં તત્પર થઈને રહેવું". (૯૩)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૨)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"ઉપર જણાવેલા માર્ગમાં, જે સ્થળે પૂજાનો પ્રવાહ ચાલી રહ્યો છે તે માર્ગમાં, જે ફલ છે તે ફલ ભક્તિમાર્ગ કરતાં જુદું નથી, કારણકે એ ઠેકાણે કૃષ્ણસેવામાં તત્પરતા એવીજ છે અને સર્વથા દેહનો યોગ કૃષ્ણસેવામાં થાય છે. તેથી ભક્તિમાર્ગના ફલથી એ માર્ગનું ફલ જુદું નથી". (૯૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૩)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"તો પણ એ માર્ગમાં (ગઈકાલનું અનુસંધાન) ભક્તિમાર્ગના જે ધર્મો છે તેનાથી ઊલટા ધર્મો છે, કારણકે એ ઠેકાણે (પૂજામાર્ગમાં) પ્રીતિની દૃઢતા નથી". (૯૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૪)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરુપણમ્"

.....

"પૂજામાર્ગમાં ઘણા કાલ પર્યંત એક મૂર્તિની સેવા કરી કોઈ વખતે ચિત્ત વ્યગ્ર થઈ જાય અને એ ચિત્ત સ્થિર ન રહેવારૂપ દોષ દેખાવાથી એ મુર્તિ સેવકને ત્યજી દે છે, કેમકે એનો આગ્રહ નથી. એમ થવાથી બીજા સ્થાનમાં પળ જાય તો કંઈ ફલ પ્રાપ્તિ નહીં થાય, કારણકે એક ઠેકાણે વિશ્વાસ ન રહ્યો તો બીજે ઠેકાણે ક્યાંથી રહેશે ? એમાં દૃષ્ટાંતરૂપ બ્રહ્માસ્ત્ર છે. એ દૃષ્ટાંતનું રહસ્ય પહેલા સમજાવ્યું છે". (૯૫ - ૯૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૫)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

"ઉપરોક્ત કારણોથી એ પૂજામાર્ગનો ઉત્કર્ષ સિદ્ધ થતો નથી. જો ભક્તિમાર્ગનો સંભવ હોય, ભક્તિમાર્ગમાં રહી શકાતું હોય, તો બુદ્ધિમાન પુરુષે પૂજામાર્ગમાં યત્ન ન કરવો જોઈએ. જો ભક્તિમાર્ગમાં રહી શકાય તેમ ન હોય તોજ પૂજામાર્ગ ઉત્તમ ગણાય". (૯૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૬)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

"(અદ્ય પર્યંતના ૯૭ શ્લોકો દ્વારા કહેવામાં આવ્યા) એવી રીતે આશ્રય સિદ્ધ થયા પછીના શરણે ગયેલાના ધર્મ, બ્રહ્મસંબંધ - આત્મનિવેદન થયા પછીના ધર્મ અને શ્રીકૃષ્ણ સેવા સંબંધી જે ધર્મો છે તે તે સંક્ષેપમાં આ ગ્રંથમાં નિરૂપિત કરવામાં આવ્યા છે". (૯૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૪૮)

"સ્વમાર્ગીય શરણ-સમર્પણ-સેવાદિ નિરૂપણમ્"

અંતમાં આ ગ્રંથનો ઉપસંહાર કરતાં શ્રીહરિરાયજી કહે છે - "સમુદાય રૂપે મારા સંગ્રહ કરેલા સ્વમાર્ગના બોધથી સંતુષ્ટ, શરણે આવેલા સર્વ જીવોના સમુહથી સેવાયેલા, તથા નિઃસ્વાર્થ કરુણારસથી જ પુષ્ટ એવા શ્રીવલ્લભ મારા ઉપર કૃપા કરો". (૧૦૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૦)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"(પુષ્ટિપથ નો) પ્રથમ મર્મ છે - સ્વકીય શ્રીમદાચાર્ય-ચરણકમલનો દૃઢાશ્રય કરવો. પુષ્ટિમાર્ગનું ફલ પ્રભુના આપ્યા વિના મલતું નથી; ભગવત્સ્વરૂપ માં રહેલા અમંદ આનંદનો સેવાદિથી અનુભવ કરવો. એ ફલ જ્યારે પ્રભુ દાન કરે ત્યારે જ મળે છે. એ ફલનું સર્વ દૈવીજીવોને દાન કરવા માટે જ પ્રભુએ શ્રીમહાપ્રભુજીને ભૂતલ ઉપર પ્રકટ કર્યા છે". (૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૨)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"(પુષ્ટિપથ નો) બીજો મર્મ છે - 'શ્રીકૃષ્ણસેવા'. 'તનુ-વિત્તજા' સેવા પછી 'માનસી સેવા' પ્રાપ્ત થાય છે. માનસી સેવા ફલરૂપ છે. પ્રેમ, આસક્તિ અને વ્યસન એ ત્રણ અવસ્થા છે. જ્યારે પ્રેમ અને આસક્તિ, તનુ-વિત્તજા થી સિદ્ધ થાય છે, ત્યારે એ ભગવદીયને કશી અપેક્ષા રહેતી નથી. પ્રભુ આવા નિર્પેક્ષને આપે તો શું આપે ? (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૪)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"ઉપરોક્ત નિર્પેક્ષ ભગવદીયને ફલરૂપ માનસી સેવા અને વ્યસનાવસ્થા જ્યારે પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે વ્રજરત્ના જેવા સર્વાત્મભાવથી માનસી સેવા કરતાં એ જ સેવા ભગવત્સ્વરૂપનું દાન કરે છે, પ્રભુસ્વરૂપ લાવણ્યનું પાન કરાવે છે. તેથીજ એવી માનસી સેવા અલૌકિક શ્રંગાર-રસાત્મા પ્રભુને હૃદયમાં રોકી રાખે છે". (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૫)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"ત્રીજો મર્મ છે - 'લૌકિક અને વૈદિકનો ત્યાગ કરીને પ્રભુને શરણે જવું એ જ છે'. 'સર્વધર્માન પરિત્યજ્ય....' એ શ્રીમુખની આગ્યાને અનુસરીને લૌકિકવૈદિકને તિલાંજલી આપીને એટલે એમાં નિષ્ઠા રાખ્યા

વિના પ્રભુને શરણે જવું, કેમકે પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણ પોતાના શરણમાં રહેનારાઓના ઉદ્ધારક છે, એમ શ્રીમહાપ્રભુજીએ 'શરણસ્થ સમુદ્ધારં કૃષ્ણં વિગ્યાપયામ્યહમ્' એમ 'કૃષ્ણાશ્રય સ્તોત્ર માં નિરુપણ કર્યું છે'. (૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૬)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"જ્યારે જીવ માત્ર પ્રભુનુંજ અથવા પ્રભુના શરણમાર્ગનું જ શરણ ગ્રહણ કરે છે, ત્યારે પ્રભુને ચિંતા થાય છે કે આ જીવને શું દાન કરવું. શરણાગત ભક્ત તો માત્ર પોતાનું જ શરણ પકડી રહ્યો છે, તેથી તેને બીજા કોઈ પદાર્થની ઈચ્છા નથી એમ સ્પષ્ટ જ થાય છે. એમાં પણ પ્રભુ અપાર કરુણાના સાગર છે. તેથી પોતાના સદાનંદમય કોટિકંદર્પ લાવણ્યમય અલૌકિક માધુર્યેકભાજન સ્વરૂપનું દાન કરે છે." (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૭)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"ચતુર્થ મર્મ દિનતા છે. જ્યારે સર્વ સાધનોથી હું રહિત છું, મેં એવું કોઈ સાધન નથી કર્યું જેને લઈને પ્રભુ મને ફલદાન કરે, એવી નિસ્સાધનતા મનમાં સ્ફુરે ત્યારે દિનતા પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યારે જીવને પ્રભુ પ્રાપ્તિ માટે અત્યંત આર્તિ પ્રકટ થાય ત્યારે પ્રભુ પોતાના સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ કરાવે છે." (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૮)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"(અગાઉના અનુસંધાનમાં) કેમકે આપનું અંતઃકરણ કોમલ સુકુમાર છે અને એમાં પણ ભક્તના દુઃખોને તો કદી સહી શકતા નથી. તેથી જ્યારે જ્યારે ભક્તોને આર્તિ થાય છે, ત્યારે પોતે સ્વરૂપાનંદનું દાન કરે છે, કેમકે પોતે અપાર કરુણાના સિન્ધુ-સાગર છે, માટે દુઃખિત ભક્તની ઉપેક્ષા પ્રભુ કદી કરતા જ નથી" (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૫૯)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"પંચમ મર્મ 'ભાવોદ્બોધન' છે. સદાનંદ પ્રભુની નૂતન લીલાની નિરંતર ભાવના કરવી તે પાંચમો મર્મ છે. એ લીલાની ભાવના કરવાથી પ્રભુપ્રાપ્તિ થાય છે. ભાવ હૃદયમાં ઉદ્ભવે ત્યારે એ ભાવસ્વરૂપ પણ હૃદયમાં પધારે જ. વલી પ્રભુનું સ્વરૂપ અને પ્રભુની લીલા જુદા નથી. તેથી લીલાની ભાવના કરવાથી એ લીલાત્મક અને લીલા ભાવાત્મક પ્રભુ હૃદયમાં બિરાજે છે". (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૦)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"જ્યારે લીલાના સ્વરૂપનો વિચાર કરીએ ત્યારે પ્રભુના સ્વરૂપ અને તેમની લીલાને જુદી પાડી શકાતી નથી. જો પ્રભુમાં ભેદ હોય તો તેમની લીલામાં ભેદ હો, જે બની શકે નહીં. પ્રભુતો એકજ છે, પરંતુ એમના ધર્મો ઘણાં છે, છતાં તે પણ ભગવદ્ સ્વરૂપથી જુદા નથી, પ્રભુ રૂપ જ છે. તેથી ભગવદ્ સ્વરૂપમાં ભેદની કલ્પના કરવી અયોગ્ય છે." (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૧)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"પરંતુ પ્રભુ પોતાના જુદા જુદા સ્વરૂપો પ્રકટ કરે છે, તેમાં ભેદ બુદ્ધિ પ્રભુની ઈચ્છાથી જ થાય છે, તેમાં દૃષ્ટાંત છે કે જેમ સૂર્ય વિશે ભેદ બુદ્ધિ લોકની દૃષ્ટિમાં થાય છે. સૂર્ય ઉગે છે ત્યારે એ જુદો અને એના કિરણો જુદા એમ લોકની દૃષ્ટિમાં દેખાય છે". (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૨)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"જ્યારે પ્રભુ પોતાનું સ્વરૂપ અને એ સ્વરૂપથી કરવાની લીલા પ્રકટ કરે છે, ત્યારે એ લીલારૂપ ધર્મો કને એ લીલા રૂપ ધર્મિસ્વરૂપ એમ ભેદ બુદ્ધિ થાય છે. જે શ્રીનવનિરતપ્રિયાજીના પ્રકટ સ્વરૂપમાં બાલલીલાની

સ્ફુર્તિ થાય છે અને શ્રીગોકુલેદુના સ્વરુપમાં મુખ્યત્વે રાસલીલાની સ્ફુર્તિ થાય છે અને તેથી બન્ને સ્વરુપમાં ભેદભાવ થાય છે." (૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૩)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"લીલાભેદે સ્વરુપભેદઃ" એ સિદ્ધાંત મુજબ જ્યારે સ્વરુપથી ભિન્નભિન્ન લીલાઓ પ્રકટ કરેલી હોય છે ત્યારેજ તેના આધારે ભેદ ભાવ દેખાય છે. જેમ સૂર્ય ઉદય પામે ત્યારેજ એમાં અને એના કિરણોમાં જુદાપણુ ભાસે છે, ઉદય પામેલો નથી હોતો ત્યારે તો સૂર્ય અને કિરણો જુદાછે તેવું ગ્યાન થતું જ નથી, તેવીજ રીતે જ્યારે સદાનંદ પ્રભુ - પોતાની સદાનંદમય લીલા અને પોતે પ્રકટ - થાય છે, ત્યારે એ લીલા અને એ સ્વરુપમાં ભેદભાવ ભાસે છે. જ્યારે પોતે આંતરમ્ભ કરે ત્યારે લીલા સ્વરુપાત્મક ગણાય છે એવો નિશ્ચય છે. જ્યારે લીલા સ્વરુપની ભીતર રહે છે, ત્યારે તો લીલા સ્વરુપથી અલગ જણાતી નથી. એ વખતે લીલા જ સ્વરુપ છે એમ નિશ્ચય ક્ષિદ્ધાંત થાય છે". (૧૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૪)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"શ્રીવેણુગીતના સુબોધિનીજીમાં 'તન્મયતા' શબ્દનો અર્થ બતાવ્યો છે - 'ક્રીડારુપ લીલા સ્વરુપ' થઈ ગયા. કીડો જેમ ભ્રમર રુપ થઈ જાય તેમ ગોપીજન જાગ્રત કે સ્વપ્ન અવસ્થામાં પ્રભુની લીલાના દર્શન કરતાં કરતાં પ્રભુલીલારુપ થઈ ગયાં. આમ પ્રભુની લીલા પ્રભુના સ્વરુપથી ભિન્ન નથી, તેમાં ભેદ નથી. દર્શન કરતી વેલા જ્યારે લીલા બહાર પ્રકટ થાય છે ત્યારે સ્વરુપ અને લીલામાં તારતમ્ય થણાય છે." (૧૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૫)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"વસ્તુતઃ ભગવાનનું સ્વરુપ જ લીલા અને લીલા જ પ્રભુનું સ્વરુપ છે. તેથી પ્રભુની લીલા હૃદયમાં સ્થાન મેલવે તો સદાનંદ ભગવાન પ્રસન્ન થઈને હૃદયમાં પ્રવેશે છે. જે લીલાની સ્ફુર્તિ ભક્ત-હૃદયમાં થઈ હોય તે

લીલામાં જેટલા પ્રભુના સ્વરૂપો હોય તે સર્વ સ્વરૂપો સાથે લીલાત્મક પ્રભુ ભક્તના હૃદયમાં પ્રવેશ કરે છે, એવો નિશ્ચય છે" (૧૭) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૬)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરૂપણમ્"

"છૂટો મર્મ (શ્રીહરિરાયજી) વિરહી વ્રજસુંદરીઓના ભાવને બતાવે છે. 'હા નાથ રમણપ્રેષ્ઠ ક્વાસિ ક્વાસિ મહાભુજ', એમ સતત ઉચ્ચારણ કરતાં વ્રજરત્નાના નિગદ્ધ ભાવનું સ્મરણ કરતાં, હૃદયમાં પ્રભુલીલાની નિરંતર ભાવના કરવાથી જ થશે. વિપ્રયોગથી જ સંયોગની પ્રાપ્તિ થશે" (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૭)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરૂપણમ્"

"વ્રજભક્તોની વિરહાવસ્થાનું, તેમના ક્લેશભાવનું ચિંતન - સ્મરણ કરવું. પ્રભુની લીલાથી સ્વરૂપ જુદું નથી, તેથી ત્યાં મનનો પ્રવેશ નથી. જ્યારે વ્રજસુંદરીના ભાવમાં કે પ્રભુની લીલામાં મનનો પ્રવેશ થાય છે ત્યારે તેનાથી સ્વરૂપનો ભેદ થતો નથી. માટેજ જેમના આ નંદનંદન બિરાજે છે તેવાં વ્રજભક્તોની નિરંતર ભાવના કરવી." (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૮)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરૂપણમ્"

"શ્રીહરિરાયજી પહેલા ભગવદ્લીલાની ભાવના કરવાની આગ્યા કરે છે, પછી વ્રજભક્તોની ભાવના નું સ્મરણ કરવાથી સર્વાત્મભાવ સિદ્ધ થશે, તેમ કહ્યું છે. જ્યારે મન લીલામાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે લીલા સ્વરૂપથી ભિન્ન ન હોવાથી સર્વાત્મ ભાવ અને પ્રભુની સમ્યક્ પ્રાપ્તિ પળ થાય છે. વ્રજભક્તો લીલાસ્વરૂપપણને પ્રાપ્ત થયેલા છે, કેમકે પ્રભુનું સ્વરૂપ એમનાથી જુદું નથી. માટે જેમાં સાક્ષાત પ્રભુ બિરાજે છે, તેવા વ્રજસુંદરીની ભાવના કરવી". (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૬૯)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"સાતમો મર્મ ગુણગાન છે. સર્વ દષના નિવારણાર્થ શ્રીહરિના ગુણો ગાવા જોઈએ. દોષ નિવારણ માટે અન્ય કોઈ સાધન નથી. ગુણોનું ગાન કરવાથી જીવ પર પ્રભુ પ્રસન્ન થાય છે. અને પ્રસન્ન થઈને આપ પોતેજ સ્વરૂપ પ્રકટ કરીને સ્વાનંદનું દાન કરે છે" (૨૧ - ૨૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૦)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"પહેલા વિરહાવસ્થામાં પ્રભુના સ્મરણથી જે આર્તિ થાય છે, અથવા તો ગુણોનું સ્મરણ કરાવીને વિરહાવસ્થામાં થતી અસહ્ય પીડાને શાંત કરે છે. ભગવાન પોતે આનંદમય છે, એમની લીલા આનંદમય છે અને ગુણધર્મો પણ આનંદમય છે. તેથી એ ગુણોનું ગાન કરવાથી, તેનું સ્વરૂપ જાણવાથી આનંદ પ્રાપ્ત થાય તેમાં કોઈ આશ્ચર્ય નથી" (૨૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૧)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"આઠમો મર્મ શ્રીહરિના નામોના માહાત્મ્યની સ્ફુર્તિ થવી એ છે. અજામિલાદિ મહાદુષ્ટોનો ઘોર પાતક-પંકમાંથી ઉદ્ધાર કરનાર ભગવન્નામ જ છે. નામ સિવાય બીજા સાધનોમાં અલ્પ બુદ્ધિ થાય, નામ જેવા ચિંતામણિ પાસે બીજા સાધનો તુચ્છ લાગે. નામ ભગવદ્રુપ જ છે. પ્રભુ નામ અને રૂપ એ બન્ને સ્વરૂપે પ્રગટે છે. નામ પણ સ્વરૂપાત્મક હોવાથી એની મહત્તા પ્રભુસ્વરૂપથી ઓછી નથી". (૨૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૨)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"નવમો મર્મ ભગવદ્-વાક્ય માત્રમાં નિષ્ઠા છે. કોઈપણ પ્રકારનો વિચાર કર્યા વિના પ્રભુની જે પણ આગ્યા થાય તેમાં તત્પર રહેવું. ગમેતેવી વિપરિતતા જણાતી હોય તો પણ 'પ્રભુ જે કરે છે તે મારા સારા માટેજ કરે છે' એવો દૃઢ વિશ્વાસ રાખી પ્રભુની આગ્યાને આધિન થઈ જવું. એમ પ્રભુની આગ્યાને અનુસરવાથી સાધનો બની

શકે, ન બને અથવા કાંઈ વિપરિત બની જાય કે માત્ર મૌન સ્થિતિ થાય તો પણ ભગવાન નિજજનોને કૃતાર્થ જ કરે છે" (૨૫-૨૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૩)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"અખિલના આત્મા અંતર્યામી ભગવાનમાં વિશ્વાસ રાખવો એ દશમો મર્મ છે. પ્રકટ ભગવત્સ્વરૂપમાં હોય તેવોજ વિશ્વાસ તદીય એવા ભગવદીયમાં રાખવો કેમકે પ્રભુએજ તેમનું રૂપ ધર્યું છે. જે સ્થલે જેવા કૃષ્ણ કહ્યા છે તેવાજ ભગવદીયો છે અથવા જેવા ભક્તો કહ્યા છે તે સ્થલે કૃષ્ણ તેવા જ છે એમ સમજવું. જો કોઈ વિપરિત જણાતા હોય તો પણ તેમને ભગવદ્સદૃશ જાણવા કેમકે તેમને ભગવદ્ સંબંધ થયેલ હોવાથી સ્વરૂપાત્મક સમજવા જોઈએ". (૨૭-૨૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૪)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"કૃપાપરાયણ સદાનંદ નંદનંદન પોતાના નિજજનો માટે જે કાંઈ કરે છે તે સારું જ કરે છે તેમ માનવું. જેમ માબાપનું પ્રત્યેક કાર્ય પોતાના જ હિતમાં હોય છે તેમ માનવાની તેમના પુત્રની ફરજ હોય છે તેમ જીવોએ પણ માનવું કે પ્રભુનો સંબંધ ધરાવનાર મહાનુભાવી ભગવદીયો જે કાંઈ કરે તે સારું જ કરે છે. ભગવદીયોમાં વિશ્વાસ રાખવો અને તેમનામાં ઉત્તમતા જ જોવી." (૨૯-૩૦-૩૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૫)

"પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણમ્"

"આ દશ મર્મનૈ જે જે જન સર્વાંશે સમજે છે, તે શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપાથી ભક્તિમાર્ગમાં મહાન બુદ્ધિમાન થાય છે. ભક્તિમાર્ગમાં એની બુદ્ધિ સારી પેઠે પ્રવર્તે છે. એને માર્ગના ઈશ્વર શ્રીકૃષ્ણ તત્કાલ વશ થાય છે. શ્રીમહાપ્રભુજીના કૃપાપાત્ર સેવકો અત્યંત વિચક્ષણ હોય છે. તેમના દ્વારા આ દશ મર્મો સમજીને, અનુભવીને, ભક્તિમાર્ગમાં સ્થિતિ કરવી." (૩૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

'પુષ્ટિપથમર્મ નિરુપણ સંપૂર્ણ'

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૬)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"બુદ્ધિશાલી પુરુષોએ દરેક રીતે ભક્તિમાર્ગની મર્યાદા બીજા માર્ગો કરતાં ઘાસ કરીને ઊલટી છે એમ જાણવું
કારણકે પૂર્વધર્મ એમાં જતા કરવાના હોય છે." (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૭)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"આ માર્ગમાં ધર્મ ત્યાગરૂપે રહેલો છે એમ જાણવું. એ ધર્મ જ્યારે નિવૃત્તીને બદલે પ્રવૃત્તિમાં કરવાનો
હોય ત્યારે એ પ્રભુના આશ્રયરૂપે રહેલો છે. આ માર્ગમાં સેવા માનસી જાણવી અને કર્મમાર્ગીય પૂજા કરતાં
એને જુદા પ્રકારની સમજવી". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૮)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"આ માર્ગમાં પ્રભુની આગ્યાનું બરાબર પાલન કરવું એ જ ધર્મ વગેરેનું અનુષ્ઠાન છે. અને પ્રભુએ
શ્રીમહાપ્રભુજી સમક્ષ પ્રકટ થઈને જે આગ્યા કરી તે જ પ્રમાણ છે" (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર
સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૭૯)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"આ માર્ગમાં પ્રમેય, વસ્તુ માત્ર પ્રભુ શ્રીહરિ જ છે, સ્વર્ગ વગેરે પ્રમેય નથી. એ પ્રમેયની પ્રાપ્તિ માટે નું
સાધન પ્રભુનો માર્ગ (પુષ્ટિમાર્ગ) જ છે. આ માર્ગમાં સાધન અને ફલ બન્ને એકજ છે. (સાધન અને ફલની આ
માર્ગમાં અનન્યતા છે)." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૦)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"આ માર્ગમાં ફલસ્વરૂપ પ્રભુને તો પ્રથમ જ પધરાવી આપવામાં આવે છે. ત્યારપછી ની સૈવા તે સાધન ;
એ સેવા પળ આ માર્ગમાં ફલરૂપ છે. આ માર્ગમાં પ્રભુસેવામાં પ્રવૃત્તિ કરવી જ સાચો ત્યાગ છે, અન્ય સર્વે પ્રવૃત્તિ
આ માર્ગથી હજારો ગાઝ દૂર છે." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૧)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"સર્વ દેહ સંબંધી તેમજ ઈન્દ્રિય સંબંધી જે કાંઈ છે તે પ્રભુની સેવા માટે જ છે. (કૃષ્ણસેવા સિવાય દેહેન્દ્રિયોનો
અન્ય કશો પળ ઉપયોગ નથી). શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીએ યુદ્ધભૂમી પર અર્જુનને જે વાત કહી તે ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે સર્વ
ધર્મત્યાગ રૂપ વિરુદ્ધ કૃતિ જ આ માર્ગમાં ધર્મ છે." (૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૨)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"યુદ્ધભૂમિ ઉપર અર્જુનને ઉપદેશ આપવાને બહાને પ્રભુએ આજ વાત બતાવી છે. એટલું જ સમજો કે
જેનાથી શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી સાથે સંબંધ સ્થાપિત થાય એનેજ આ માર્ગમાં ધર્મ કહ્યો છે." (૭) (ડૉ.
જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૩)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"ભક્તિમાર્ગ દાસપણામાં રહેલો છે. એ દાસધર્મથી ભક્તિમાર્ગીય વિધગવિધાશ છે. ભક્તિમાર્ગીય
ત્યાગ પળ જો 'ગીતા' માં અર્જુન પ્રત્યે ભગવાને કરેલ આગ્યાનુસાર હોત્ય તો સફલ થાય". (૮)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૪)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"ખરું જોતા આ માર્ગને ત્યાગ આપોઆપ જ ઈષ્ટ છે, કેમકે સેવા કરવામાં આદર હોવાના કરણે પોતાના દેહાદિક ની સેવા ની લેશમાત્ર પણ અપેક્ષા હોતી નથી" (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૫)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"ગ્યાનમાર્ગમાં જે ત્યાગ રહેલો છે તે કોને માટે છે એ નક્કી જ ન હોવાથી નકામો છે. જ્યારે ભક્તિમાર્ગીય ત્યાગમાં તો બધું જ પ્રભુ માટે છે." (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૬)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"જે કાંઈ પણ પરમાનંદાત્મક પ્રભુના સંબંધનું થાય છે, તેની દરેક રીતે સફલતા જ હોય છે ; અને દેહાદિક સર્વ ભગવદર્થ થતાં એ સર્વ ની કૃતકૃત્યતા સિદ્ધ થાય છે." (૧૧). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૭)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"બધે જ સ્થલે પ્રભુના ધર્મો નો જ વિચાર આવ્યા કરતો હોવાથી આવા ભક્તને સર્વત્ર ભગવાન જ રહેલા છે એવો ભાવ સ્ફુરે છે. ઈન્દ્રિયોનો સંબંધ તેમજ અન્ય પદાર્થોનો સંબંધ આ ભગવદ્ બુદ્ધિથી નષ્ટ થઈ જાય છે". (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૮)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"આ જગત વગેરે ની સ્ફુર્તિ ના વિષયની વાત કરતાં પળ એ જગદાદિનું વિસ્મરણ જ આ ભક્તિમાર્ગીય ત્યાગમાં રહેલું છે. એ ખાતર જ દરેક પ્રકારે પ્રભુના જે સર્વ ધર્મો છે, તે શ્રીભાગવતજીમાં થી શ્રીસુબોધિનીજી દ્વારા જાણી લેવા, કારણકે પ્રભુના ધર્મોનું ગ્યાન ન હોય તો જગત વગેરેમાં પ્રભુના ધર્મોની સ્ફુર્તિ થઈ શકે નહિં". (૧૩-૧૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૮૯)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"શ્રીમદ્ ભાગવત જ સર્વ ભક્તોની સાચી ગતિ છે. એ શું કરે છે ? પોતાના બ્વરુપબલ થી દરેક પ્રકારે ભક્તના સંસારનો (અહંતા-મમતાત્મક બુદ્ધિ ના કારણ સંસારિક પદાર્થોમાં રહી આસક્તિનો) નાશ કરે છે. પ્રભુના ધર્મોનો બોધ કરાવે છે. ભગવદ્-ભાવનું દાન કરે છે, ભક્તિના સમગ્ર પ્રકારનું ગ્યાન આપે છે. અને પ્રપંચની - જગદાદિની સ્ફુર્તિ વાલાની બાબતમાં એના વિસ્મરણ રુપ ઈષ્ટ અર્થને સિદ્ધ કરે છે". (૧૫ - ૧૬ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૦)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"શ્રીમદ્ ભાગવત્ શાસ્ત્રનું જો ગ્યાન થાય તો ફલદાયક થાય છે, પરંતુ આ ગ્યાનમાં ગુરુચરણનો આશ્રય હેતુ રુપ છે, કેમકે તેમના આશ્રયથી જ ભક્ત ઉપર તમની કૃપા થાય છે. તેને માટે ગુરુ-શિષ્ય ભાવથી તેમનું સાનિધ્ય પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. આ ગુરુ-શિષ્ય સંબંધ ત્યારેજ શક્ય બને, જ્યારે ગુરુચરણની સેવા કરવામાં આવે". (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૧)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"સેવા ત્યારેજ સિદ્ધ થાય છે જ્યારે ગુરુદેવ (શ્રીઆચાર્યજી) જે પ્રમાણે આગ્યા કરે તે પ્રમાણે કરવામાં આવે. અમુક વિધિથી સેવા કરવી તેવું નથી. આ તો દાસધર્મ છે. એટલે જે પ્રમાણે તેઓ આગ્યા કરે તે જ કર્તવ્ય રહે છે. એમાં કોઈ શાસ્ત્રોક્ત વિધિ નિયામક નથી". (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૨)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"કોઈપણ રીતે પોતાના ગુરુદેવ (શ્રીવલ્લભ) કેવીરીતે પ્રસન્ન રહે (તેમની આગ્યાનું પાલન કરવાથી સ્તો) એવું કરવામાં આવે એજ હિતકર છે. જો ગુરુ પ્રસન્ન થાય તો સકલ ફલ સિદ્ધિ જ સમજવા. એમાં કોઈ વાતની શંકા ન લાવવી" (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૩)

"સ્વમાર્ગ મર્યાદા નિરુપણમ્"

"તેથી ભક્તિમાર્ગીય જીવોએ પોતાના માર્ગની મર્યાદાઓને સારી રીતે જાણીને ભક્તિમાર્ગમાં સ્થિતિ કરવી. જોઈએ. જો એ પ્રમાણે ન કરવામાં આવે તો ભક્તિમાર્ગમાંથી ભ્રષ્ટ થવાનો વારો આવે છે." (૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

* સમ્પૂર્ણ *

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૪)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"રસો વૈ સઃ" - "પ્રભુ રસાત્મક છે, એ શ્રુતિ વાક્ય અનુસાર પ્રભુનું સ્વરૂપ રસરૂપ છે. એમનું સ્વરૂપ આપણા શાસ્ત્ર માં કહ્યા પ્રમાણે સ્વીકારવું જોઈએ. એ રસ બે પ્રકારનો છે - પહેલો 'સંયોગ રસ' અને બીજો 'બીજો વિપ્રયોગ'. (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૧૫)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"ક્રિયા જેમાં મુખ્યત્વે રહેલી છે, તેવા સંયોગાત્મક શ્રંગાર રસમાં રસને જાગ્રત કરવા માટે (સ્થાયી) ભાવો રહેલા છે. તે જ પ્રમાણે વિપ્રયોગાત્મક શ્રંગાર રસમાં જે સ્વરૂપ છે તે એવું જ ભાવાત્મક કહેવાયું છે. વિપ્રયોગાત્મક સ્વરૂપની પ્રાપ્તિનું નામ જ 'ભાવપ્રાપ્તિ' છે, બીજું કાંઈ જ નહિં." (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૬)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરૂપણમ્"

"એવો ભાવ પ્રથમના શરીરને પોતાના સ્વરૂપે જ રાખીને, એને જે પ્રમાણે કોઈપણ જાતની મુજાવણ વિના પ્રભુના વિરહનો અનુભવ થાય તેવા પ્રકારના સમગ્ર સામર્થ્યવાળા નવા જ શરીરમાં ફેરવી નાંખે છે". (૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૭)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરૂપણમ્"

"આ વિયોગાનુભવને લાયક જે સ્થિતિ હોય છે તેને જ શ્રીમહાપ્રભુજીએ 'નિરોધ' ની સંગ્યા આપી છે. પ્રપંચ (જગત આદિ) ના સ્મરણ થી આ નિરોધને બાધા આવે છે. (જગતના વિષયોમાં આસક્ત રહેવાથી નિરોધ સિદ્ધ થાય નહિં). આ પ્રપંચનું સ્મરણ ત્યારે જ ન થાય જ્યારે પ્રભુની નિરોધલીલા નું ગુણગાન કરવામાં આવે". (૫-૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૮)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરૂપણમ્"

"જો સદૈવ દીનતાની ભાવના કરવામાં આવે તો એવા પ્રકારના ભાવની પ્રાપ્તિ થાય છે જે બ્રહ્માજી વગેરેને પળ મુશકેલીથી પ્રાપ્ત થાય છે. એ મનુષ્યોને સિદ્ધ કેવી રીતે થાય એવી ચિંતાવાળા પરમકૃપાલુ પ્રભુએ પોતાના મુખાર્વિદ ના અવતાર રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજીને પ્રકટ કર્યા. તેથી શ્રીમહાપ્રભુજીને આશ્રયે જવાથી મોટેભાગે બધાને વિપ્રયોગાત્મક તાપક્લેશનો અનુભવ થાય છે". (૭-૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૫૯૯)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"જો એવા પ્રકારનો તાપઃક્લેશ થાય તો જ સર્વ રીતે દુન્યવી સર્વ પદાર્થોનો ત્યાગ થાય, અને તમામ દુન્યવી સર્વ પદાર્થોનો ત્યાગ થાય ત્યારે જ પ્રપંચ - દુનિયાનું વિસ્મરણ થઈ શકે". (૯). (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૦)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"દુનિયાના પદાર્થોનું વિસ્મરણ સિદ્ધ થતાં જ તરત જ પ્રભુમાં દરેક પ્રકારે આસક્તિ થાય છે, અને આસક્તિ થયા પછી જો વ્યસન દશા થાય તો પછી બાકી શું રહે?" (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૧)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"પ્રભુમાં પ્રેમ થવો મુશ્કેલ નથી, પરંતુ દુન્યવી (જગતના) પદાર્થોનું વિસ્મરણ થવું જ ભારે બાધા કરનારું છે; માટે જ બુદ્ધિશાલી પુરુષે શ્રીમહાપ્રભુજી માં દૃઢાશ્રય રાખવો જોઈએ". (૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૨)

"સ્વમાર્ગ રહસ્ય નિરુપણમ્"

"તેથી શ્રીમહાપ્રભુજીને શરણે આવેલા અનન્ય અને નિસ્સાધન જીવોએ હંમેશાં સમગ્રભાવપૂર્વક શ્રીમહાપ્રભુજીનું સેવન કરવું જોઈએ". (૧૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)
સંપૂર્ણમ્

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૩)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"શ્રીઠાકોરજીના મુખારવિંદ સ્વરુપ શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણકમલ ની કૃપાથી પ્રભુના સ્વરુપના વિષયમાં આ ગ્રંથમાં નિરુપણ કરવામાં આવ્યું છે." (૧)

"રસો વૈ સઃ એ પ્રકારના શ્રુતિ વાક્યાનુસાર એ પ્રભુ રસાત્મક છે. એવા રસાત્મક શ્રીકૃષ્ણમાં બ્રહ્મવાદના સિદ્ધાંત અનુસાર ભાવ રાખવો" (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૪)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"બ્રહ્મવાદમાં ભગવાનને આનંદાકાર (આનંદ સ્વરુપ) કહેવામાં આવે છે. એ પ્રભુના મુખ - ચરણ વગેરે સર્વે અંગો આનંદરુપ કહેવામાં આવે છે. (આનંદમાત્રકરપાદમુખોદરાદિ). " (૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૫)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"કરોડો કામદેવોના લાવણ્યનું એકત્ર મલેલુ રુપ આનંદ માં જ રહેલું છે. એશ્વર્ય વગેરે બધા ભગવદ્ ગુણો આનંદાત્મક જ- છે, એમાં કોઈ સંશય નથી." (૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૬)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"જગત પણ આનંદાકાર જે બ્રહ્મ છે, તદ્રુપ જ છે. જગતનું પ્રતીયમાન એટલે દેખાતું સ્વરુપ ભલે 'જગદાકાર' હોય, તેનું વાસ્તવિક સ્વરુપ તો 'બ્રહ્માકાર' જ છે. જેમ ધડો, દીવાલ વગેરે વાસ્તવિક રીતે તો બ્રહ્મ જ છે, ફક્ત તેને ધડો નામ આપ્યું માટે ધડો, દીવાલ નામ આપ્યું માટે દીવાલ કહીએ છીએ. (જેવીરીતે સોનામાંથી ધડાયેલા કંકણ, કુંડલ આદી વાસ્તવમાં સોનું જ છે છતાં તેના જુદા જુદા આકારોને કારણે તેની ઓલખ ભિન્ન ભિન્ન નામોથી થાય છે)". (૫-૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૭)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"એવી કોઈ વસ્તુ નથી કે જેને આકાર ન હોય. બ્રહ્મ સાકાર હોવાથી એ બ્રહ્મના આકારના કારણે જ તે સમગ્ર જગત રુપે સાકારત્વ પ્રકટ કરે છે. (આનંદનું સ્વરુપ જ એવું છે કે તે આકાર લીધા વિના ન રહે.)". (૭)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૮)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"આથી જ 'શ્રીતત્ત્વાર્થદીપનિબંધ' ગ્રંથમાં શ્રીમદાચાર્યચરણે સર્વના નિચોડ રુપ વાક્ય કહ્યું છે - "અખંડં કૃષ્ણવત્ સર્વ" - 'સર્વ જગત અખંડ - એક કૃષ્ણ સ્વરુપ છે'. (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૦૯)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"પ્રભુના ધર્મો અને શક્તિઓ પણ પ્રભુ રુપ જ છે. આનંદ વસ્તુ માત્રનું સ્વરુપ છે. માટે જે આનંદનો આકાર છે તે વસ્તુ માત્ર નો આકાર છે". (૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૦)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"આમ (અગાઉ કહ્યું તેમ) રસાત્મક એવું જે સ્વરુપ બ્રહ્મ નું બતાવ્યું તેને આસ્તિકોએ 'સાકાર' છે તેમ સમજવાનું છે". (૧૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૧)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"રસ શાસ્ત્રમાં જેવા પ્રકારનો રસ કહેવામાં આવ્યો છે તે રસ બે પ્રકારનો સિદ્ધ છે, તેજ રીતે શૃંગાર રસ સંયોગ અને વિપ્રયોગ એમ બે પ્રકારનો છે. સંયોગ રસની માફક જ વિપ્રયોગ રસ શૃંગાર રસરૂપ છે એવો નિશ્ચય છે." (૧૦-૧૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૨)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરૂપણમ્"

"શૃંગાર રસના આ બે સ્વરૂપો માં આટલો જ ભેદ જાણવો : સંયોગરસ ક્રિયાત્મક છે અને એ લોક અને વેદમાં કહેવામાં આવેલ છે. જ્યારે વિપ્રયોગરસ ભાવાત્મક છે અને કેવલ અનુભવથી જ જાણી શકાય તેવો છે." (૧૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૩)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરૂપણમ્"

"વિપ્રયોગ અથવા વિરહ શૃંગાર રસાત્મક પ્રભુનું ભાવાત્મક સ્વરૂપ છે. પ્રભુનું ભાવાત્મક સ્વરૂપ જે વિરહ તત્સંબંધી છે જે વ્રજભક્તોને તે પળ ભાવાત્મક છે. ભાવાત્મક સ્વરૂપ વિરહ તેઓને અખંડ છે. માટે તેઓ પળ ભાવાત્મક જ છે. એ વાત તદ્દન નિઃસંદિગ્ધ છે, અને તેઓની સામગ્રી પળ ભાવાત્મક જ છે." (૧૪)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૪)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરૂપણમ્"

"શ્રુતિઓ અને અગ્નિકુમારોને ફલરૂપ મૂલ લીલાનો અનુભવ કરાવવા, તેમાં ખાસ તો આપે એમને જે વરદાન આપેલું તે પૂર્ણ કરવા મૂલ લીલાના કર્તા પ્રભુનું પ્રાકટ્ય થયું છે." (૧૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૫)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરૂપણમ્"

ઉપર 'શ્રુતિ' અને 'અગ્નિકુમારો' નો ઉલ્લેખ કર્યો તેનો ખુલસો કરતાં કહે છે "વેદ નું અક્ષરાત્મક રુપ આધિભૌતિક, અર્થાત્મક માહાત્મ્ય તે આધ્યાત્મિક અને તેનું સન્મનુષ્યાકૃતિ રુપ તે આધિદૈવિક સ્વરુપ, જેમાં પુરુષ રુપ વેદ, જે મર્યાદારુપ અને સ્ત્રીરુપ તે શ્રુતિ પુષ્ટિરુપ. તે શ્રુતિઓએ પ્રભુના લોકવેદાતિત સ્વરુપની લીલારસ માણવાની ઈચ્છા પ્રકટ કરવાથી તેમાટે તેમને સારસ્વત કલ્પમાં વ્રજમાં ગોપી તરીકે પ્રકટ થવાની આગ્યા કરી તેમને સ્વરુપાનંદનુ દાન કરવાનું વરદાન આપેલુ. તેવીજ રીતે રામાવતારમાં દંડકારણ્યમાં તપ કરી રહેલા ઋષીઓએ રામચંદ્રજીમાં મોહિત થઈ તેમની સાથે રમણની કામના કરેલી ત્યારે તેમને પળ સારસ્વત કલ્પમાં તેમની ઈચ્છા પરિપૂર્ણ કરવા વચન આપેલુ. તેથી તમણે વ્રજમાં કુમારિકાઓ રુપે જન્મ લીધેલો. આ બન્ને પ્રકરના ગોપીજનો - શ્રુતિરુપા અને ઋષિરુપા ને આપેલા વચનની પરિપૂર્તિ કરવા પ્રભુનુ વ્રજમાં પ્રાકટ્ય થયું છે." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૬)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"પ્રભુએ પહેલાં એ ભાવાત્મક વ્રજભક્તોને પ્રકટ કર્યા. ત્યારબાદ સંયોગસ્વરુપ પોતે શ્રીવસુદેવજીના ગૃહમાં પ્રકટ થયાં. ત્યારબાદ આપ શ્રીનંદરાયજીના ઘેર પધાર્યા. ત્યાં આપનું ભાવાત્મક જે વ્રજ તેને સ્વસ્થાન બનાવી શ્રીગોપીજનોના ભાવાત્મક આપનું જે સ્વરુપ તે સ્થિર કર્યું, અને આ સ્વરુપે આપની લીલા વ્રજમાં સદા સર્વદા કાયમ છે." (૧૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૭)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"શ્રુતિઓના અને અગ્નિકુમારોના મનોરથ પૂર્ણ કરવા માટે આ પ્રાકટ્ય છે, એટલે આ અવતારલીલાના મુખ્યાધિકારી તેઓ જ છે. માટે વિરહભાવાત્મક પ્રભુનું જે મુખ્ય સ્વરુપ છે તેનો ક્વચિત જ અનુભવ થા છે." (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૧૮)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"अत्यारे आपणे भोतिक देहथी श्रीठाकोरजीना स्वरूपनी सेवा करीए छीए एटले श्रीठाकोरजीना मूल स्वरूपनो अनुभव कोईक वार ज थाय छे ; ए प्रमाणे श्रुतिओनी अने अग्निकुमारोनी बाबतमां समजवुं." (२०)
(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (६१९)

"स्वमार्ग मूल निरूपणम्"

"श्रीननंदरायजीने धेर (भगवान) प्रकट थया बाद (भागवतजी दशम स्कंध ना तामस) प्रमाण प्रकरणथी लई फल प्रकरण पर्यंत तेमणे एवी लीला करी, प्रथम ब्रजभक्तोना मन पोतानामां परोव्या, अने ए द्वारा तेमना देहाध्यास वगेरे पंचपर्वा अविद्या दूर करी, एमना देह मन वगेरेमां आनंद भरी दीधो". (२१-२२)
(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (६२०)

"स्वमार्ग मूल निरूपणम्"

"आ रीते ए श्रुतिओ अने ऋषिओने निर्दोष आनंद स्वरूप बनाव्या पछी जेने आत्यंतिक वियोग कहेवामां आवे छे तेवुं मुक्ति करतांए चढियातुं केवल विरहभावात्मक फल आप्यु अने तयारबाद भावात्मक ब्रजमां पोताना स्वरूपमां एमने स्थिर कर्या". (२३ १/२) (डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (६२१)

"स्वमार्ग मूल निरूपणम्"

"अक्रुरजी ज्यारे श्रीठाकोरजीने ब्रजमांथी पधरावी गया ते वखते अन्यथाभाव एटलेके संयोगथी विपरित भाव अर्थात् विरहभावनुं प्रभुए गोपीजनोने दान कर्यु. कारणके प्रभुए जाण्यु के तेओ जे कारणे ब्रजमां प्रकट। थया हतां (श्रुतिओ अने ऋषिओने रास रमाडी पोताना स्वरूपानंदनुं दान करवा) ते हवे सिद्ध थई चुक्यु छे." (२४-२५)
(डॉ. जयेन्द्र सोनी)

"श्रीहरिराय मुक्तक" (६२२)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"(આ રીતે) શ્રુતિઓ અને ઋષિઓને સ્વરૂપાત્મક વ્રજમાં સ્થિર કરી ભગવાને પોતાના આત્યંતિક વિરહ રૂપ ફલના અનુભવ યોગ્ય બનાવ્યા પરંતુ અંતર્ગૃહગતા ગોપીજનોને (જેઓ વેણુનાદ શ્રવણ કરવા છતાં વડિલોએ રોકવાથી પ્રભુ પાસે જઈ ન શક્યા) તેમણે ક્રિયારૂપે પોતાનામાં દાખલ કર્યા, અને જ્યારે સમય આવે ત્યારે તેમને બહાર કાઢી તેમની સાથે વિહાર કરે છે અને પાછા પોતાનામાં સમાવી દે છે." (૨૬ - ૨૭ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨૩)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"આ રીતે (ઉપર જે નિરુપણ કર્યું) તે બન્ને ને ભાવરૂપ સમજવા અને બ્રહ્મવાદીઓએ તો આ બન્નેને સાકાર જ સમજવાના છે". (૨૮)

(ઉપરોક્ત અનુભવગમ્ય બાબતો છે, બુદ્ધિગમ્ય નથી. તેમ છતાં બુદ્ધિથી તેનું નિરુપણ કરી શકાય છે. એક 'ક્રિયારમણ' છે જેની લૌકિકમાં મુખ્યતા છે, અને બીજું 'ભાવરમણ' જે અલૌકિકમાં મુખ્ય છે. ઉદા. - મહેમાન ધેર આવે ત્યારે તેને જમાડીએ ત્યારે તેને સંતોષ થાય, પરંતુ સ્નેહીને તો જમવાનો આગ્રહ ન હોય, તે સામાના સ્નેહથી જ તૃપ્ત થઈ જાય. 'ક્રિયારમણ' અનિત્ય, પરાધિન હોય જેમાં સુખ સાથે દુઃખની પણ સંભાવના હોય; 'ભાવરમણ' નિત્ય, સ્વાધિન હોય. તે સદા સર્વદા સુખરૂપ જ છે) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૨૪)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"લોક અને વેદમાં પ્રસિદ્ધ એવા પુરુષોત્તમ તે સર્વના આધારરૂપ છે. એ પ્રભુનો આધાર અક્ષરબ્રહ્મ છે. અક્ષરબ્રહ્મનો આધાર અલૌકિક પ્રપંચ છે. (લીલામાં) રહેલા જીવોએ એ જ અલૌકિક પ્રપંચાધાર વાલા અક્ષરથી પર એવા પુરુષોત્તમને સમજવા" (૩૦) (આ જ વાત ભગવાને ગીતામાં કહી છે - "યસ્માત્તક્ષરમતિતોહમ્અતોસ્મિ..... પુરુષોત્તમ"

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૨૫)

"સ્વમાર્ગ મૂલ નિરુપણમ્"

"શ્રીગોપીજનોના હૃદયમાં ગૂઢભાવરુપે રહેલા શ્રીહરિ તો એનાથી એ પર છે. અને એ શ્રીકૃષ્ણ કેવલ શ્રીઆચાર્યજી શ્રીમહાપ્રભુજી ની કૃપાથી જ જાણી શકાય છે". (૩૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

* "સંપૂર્ણ" *

(જેમણે શ્રીમદ્ભાગવત - રાસપંચાધ્યાયી નું અવગાહન કર્યું છે, તેમણે આ સ્તોત્રમાં કરવામાં આવેલા ખુલાસા સરલતાથી સમજમાં આવ્યા હશે)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨૬)

"મૂલરુપ સંશય નિરાકરણમ્"

"શ્રુતિરુપા ગોપીજનોની કૃપા દ્વારા જ શ્રીઠાકોરજી પોતાનું મૂલ રુપ બતાવે છે. આપ રસાત્મક અને સ્વરુપાત્મક શ્રીગોપીજનોની સાથે જ સદા સર્વદા રહેલા છે". (૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨૭)

"મૂલરુપ સંશય નિરાકરણમ્"

"રસાત્મક અને સ્વરુપાત્મક વ્રજ અને શ્રીગિરિરાજજીમાં આપ નિત્ય વિલાસ કરી રહ્યા છે. પહેલા શ્રીરામચંદ્રજી સ્વરુપે અગ્નિકુમાર ઋષિઓ ઉપર આપે કૃપા વિચારી, ત્યારબાદ સ્વરુપાત્મક ભાવનું એમના હૃદયમાં સ્થાપન કર્યું". (૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨૮)

"મૂલરુપ સંશય નિરાકરણમ્"

"ત્યારે એ ઋષિઓ ઋષિરુપા ગોપીજન સ્વરુપે સ્વરુપાત્મક બન્યા. આપના બે સ્વરુપ છે - એક ઉત્તરદલાત્મક વિરહભાવાત્મક મૂલ લીલા સ્વરુપ અને બીજું પૂર્વદલાત્મક સંયોગ રસાત્મક પૂર્વરુપ. છતાં

સંયોગ રસાત્મક સ્વરૂપમાં વિરહભાવાત્મક સ્વરૂપ આવિષ્ટ થઈને મૂલ રૂપથી તેવીજ લીલા કરે છે" . (૩-૪)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૨૯)

"મૂલરૂપ સંશય નિરાકરણમ્"

"જેવીરીતે ઋષિરૂપાઓમાં તેવીજ રીતે શ્રુતિરૂપાઓમાં પળ વિરહભાવાત્મક સ્વરૂપે ભગવાન પ્રવેશ કરે છે. એ શ્રુતિરૂપાઓને સ્વરૂપાત્મક બનાવે છે અને એમનામાં રમણ કરે છે." (૫) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૦)

"મૂલરૂપ સંશય નિરાકરણમ્"

"આવીરીતે સ્વરૂપાત્મક બનેલા વ્રજભક્તો, ભગવાન જ્યારે રસદાન અથવા વિહાર કરે છે ત્યારે, તેઓ ભગવાનના આશ્રય યા આધારભૂત છે. તે લીલાની માફક જ અહિં પળ આધેયભૂત પ્રભુ અને આધારભૂત ગોપીજનોના હૃદયો એ બન્નેની ભાવરૂપતા છે, તેમ બ્રહ્મવાદીઓએ માનવું જોઈએ". (૬)(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૧)

"મૂલરૂપ સંશય નિરાકરણમ્"

"મૂલ સ્વરૂપના બે દલ છે - એક સ્ત્રીદલ જે પરાશક્તિ છે, બીજું ભાવદલ તેને કૃષ્ણ કહેવામાં આવે છે. જેમ ભાવદલ સ્વરૂપ કૃષ્ણ ભાવાત્મક છે તેમ સ્ત્રીદલરૂપ પરાશક્તિ પળ સર્વભાવાત્મક છે. ભક્તના હૃદયમાં સ્ત્રીદલયુક્ત ભાવદલ પ્રભુ બિરાજે છે. બન્ને દલો એકમેક થાય છે ત્યારે તેના કારણે એ બન્ને અલૌકિક શૃંગારરસરૂપતા ધારણ કરે છે, પરંતુ રસ દ્વિદલાત્મક હોવાથી આલંબન સ્વરૂપ શ્રી ઠાકોરજી અને શ્રી સ્વામિનીજી એમ બિન્ન પ્રકારે એ રસનું નિરૂપણ કરવામાં આવે છે." (૭-૮-૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૨)

"મૂલરૂપ સંશય નિરાકરણમ્"

"આ પ્રમાણે પ્રભુના આશ્રયે આવેલા ભગવદીયોએ બધે સ્થળે બધી રીતે શ્રીસ્વામિનીજી સહિત બિરાજતાં શ્રીગોકુલાધીશ સ્વરૂપમાં થતા સર્વ સંદેહોને દૂર કરવા". (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)
સંપૂર્ણમ

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૩)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"ભક્તિમાર્ગમા પ્રભૂનૂ પ્રકટ થવું એજ ફલ કહેવાય છે. પ્રભુ પરમાનંદ રૂપ હોવાથી (આને આનંદ એ જ પરમફલ હોવાથી) પ્રભૂનૂ પ્રકટ થવું એ ફલરૂપ છે". (૧)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૪)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"પ્રભૂનૂ પ્રાકટ્ય થાવામા હેતુ ભક્તનું દુઃખ હોય છે. પ્રભૂના ત્રણે રૂપોમા પન પ્રભૂનો અવતાર ભક્તોની તકલીફ ને કારણે જ હોય છે". (૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક " (૬૩૫)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"આ વાત (ગઈ કાલ ના મુક્તક મા કહેલી) શ્રીમહાપ્રભૂજી એ 'ભવ દુઃખ વિનાશ' _ 'પ્રભુ સંસાર ના દુખો નો નાશ કરવા માટે પ્રકટ થાય છે' એ પ્રસંગ મા કહી છે" (૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૬)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"જ્યારે ભક્તો ને કોઈ અન્ય અસુરાદિક થી દુઃખ થાય છે ત્યારે એવા અસુરોનો સંહાર કરવા ને માટે પ્રભુ તરત પ્રકટ થાય છે" (૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૭)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"પ્રભૂને મેલાવવા ની કામના ના વિષય માં જો દુઃખ અનુભવતુ હોય તો ત્યાં પૂર્ણ રસઘન પ્રભુ નૂ પ્રાકટ્ય થાય છે". (૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૮)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"જ્યાં સહજ સ્નેહ ને કારણે ભક્તને દુઃખ થયેલૂ હોય છે ત્યાં કરુણા ના સાગર પ્રભુ સ્વયં પોતે જ મૂલ સ્વરૂપ થી પ્રકટ થાય છે". (૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૩૯)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"ઉપરોક્ત ત્રણ પ્રકાર ના પ્રાકટ્ય મા - ૧. ભક્તોં ને અસુરો થી થતુ દુઃખ દૂર કરવા બ્રહ્માદિ દેવો એ પ્રભુ પા સે જઈ પ્રાર્થના કરવાથી - દૈહિક દુઃખ દૂર થયુ, ૨. ભક્તોં ની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ કરવા માટે - વાસુદેવ દેવકી જી ને ઇચ્છા કે ભગવાન જેવો પુત્ર થાય તેને પરિપૂર્ણ કરવા - માનસિક દુઃખ, અને ૩. શ્રુતિ રૂ પા ગોપિજનો ને સહજ સ્નેહ ને કારણે થયેલૂ પ્રાકટ્ય - ભક્ત ના સ્નેહ નૂ દુઃખ કારણ ભૂત હતુ." (૬- ૭)

(નોંધ _ પ્રથમ બે મા જીવ ને પોતાના સુખ નો વિચાર છે, ત્રી જા મા ભક્ત ના દુઃખ મા જીવ ને પ્રભુ ના સુખ નો વિચાર છે)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૦)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"દુઃખ પ્રભુ ના વિરહ ને કારણે થાય છે, બીજી રિતે નહીં. વિરહ પળ દુઃખ ના કારણ રૂપ ત્યારે જ થાય કે જ્યારે એવી સ્ફૂર્તિ હૃદય મા થાય". (જ્યા સુધી વિરહ વ્યાપી ન જાય ત્યા સુધી દુઃખ નો અનુભવ થાતો જ નથી) (૮) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૧)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

"વિરહ હૃદય મા વ્યાપે ત્યારે ભગવાન સાથે સંબંધ થાય છે. સંબંધ બે પ્રકાર નો હોય છે. _ એક દેહ ના લીધે, બીજો ભાવને લયિને. દેહે કરીને સંબંધ ત્યારે થાય જ્યારે ભગવાન સ્વેચ્છા થી ભક્ત ને સંયોગ નૂ સુખ આપાવા પધારે. આમ દેહ સંબંધ પ્રભુને આધીન છે, આને તે અનિત્ય છે. પરન્તુ ભાવ સંબંધ સ્વાધીન આને નિત્ય છે. એ સંબંધ પ્રભુ પ્રત્યક્ષ હોય કે પરોક્ષ હોય, બન્ને સ્થિતિ મા હોય છે, જેવિરીતે પત્ની નો પતિ સાથ નો સંબંધ છે તે ભાવ સંબંધ છે આને એ ભાવ સંબંધ સર્વસ્વ નિવેદન દ્વારા જ સંભવી સકે છે. (અન્ય સ્ત્રી નો કોઈ પુરુષ સાથે ભાવ સંબંધ હોતો નથી, માત્ર દેહ સંબંધ જ હોય છે) " (૯ - ૧૦ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૨)

"શ્રીમત પ્રભુ પ્રાકટ્ય હેતુ નિર્ણય"

અંતમા શ્રી હરિરાય જી આજ્ઞા કરે છે _

"જેવી રીતે કન્યા પોતાના આગ્રહ થી પતિદેવને પોતાના સર્વસ્વ નૂ સમર્પણ કરી પરોક્ષ મા પતિના વિરહ ના તાપક્લેશ રૂપી ભાવ નો સ્વીકાર કરે છે, તેવી જ રીતે અહિં પળ પોતાના આગ્રહ થી પોતાના સર્વસ્વ નૂ પ્રભુ ને સમર્પણ કરી પરોક્ષ મા વિપ્રયોગાત્મક તાપક્લેશ રૂપી પ્રભુ વિષયક ભાવ નો પળ સ્વીકાર ભક્ત કરે છે. તેના અનુભવ થી હૃદય મા શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રજી નૂ પ્રાકટ્ય થાય છે. " (૧૩) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

* સમ્પૂર્ણ *

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૩)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

શ્રીહરિરાયજી આજ્ઞા કરે છે - "હવેલી શ્રીમદાચાર્યચરણના આશ્રય-બલે શ્રીપુરુષોત્તમ ના સ્વરુપના આવિર્ભાવ વિષયમાં હું કાઈક કહું છું" (૧)

"પુરુષોત્તમ ઉપનિષદોમાં વર્ણિત એવા રસરુપ છે. શ્રુંગાર એ એકે રસ છે આને નાટ્યશાસ્ત્ર નો સિદ્ધાંત પણ એજ છે. નાટ્યશાસ્ત્ર ના રચનારા ભરત વડેરે મસરર બીજા રસોને રસ માનતા જ નહીં". (૨ ૧/૨)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૪)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરુપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"એ બધા અન્ય રસો શ્રુંગાર રસ સાથે સંબંધ રાખતા હોય તો જ તે રસ કહેવાય બાકી નહિં. જે પ્રમાણે મોટા માણસ ના કામમાં સોનું આવે છે તે પ્રમાણે શ્રુંગાર રસ ના કામમાં એ બધા રસો આવે છે." (મોટા વાપરે તેથી સોનાની કિંમત, બાકી સોનાનો ભાવ કોણ પૂછે ?) (૩-૪) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક " (૬૪૫)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરુપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"શ્રુતિના સમગ્ર વાક્યોની એકવાક્યતા ના આધારે સ્ફુટ થતા રસાત્મક પ્રભુ સાકાર છે, સત્ ચિત્ આનન્દ સ્વરુપ છે, સર્વ વિરુદ્ધ ધર્મો ના આશ્રમરુપ, રુપવાલા, સર્વના આધાર, અનન્ત શક્તિવાલા, સ્વભાવથી અલૌકિક, એવા પોતાના આનન્દરુપ ઈન્દ્રિય વગેરે વાલા છે". (૫-૬) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૬)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરુપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"એ રસને શાસ્ત્રમાં 'સંયોગ' આને 'વિપ્રયોગ' એમ સે પ્રકારનો કહ્યો છે. રસમાં 'સંયોગ-શ્રુંગાર' અને 'વિપ્રયોગ-શ્રુંગાર' એમ બે ભેદ બતાવવામાં આવ્યા છે. તે જ પ્રમાણે રસાત્મક પ્રભુના સ્વરુપમાં પણ ભક્તોને એ પ્રકારનો અનુભવ થતો હોવાથી તેવો ભેદ સ્ફુટ થતો જાણવો" (૭ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૭)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"સંયોગ-શ્રંગાર રસ જે પ્રમાણે સમગ્ર રસશાસ્ત્રની ક્રિયાઓના આધારરૂપ રહેલો છે, તે જ પ્રમાણે 'વિપ્રયોગ' એ ભાવાત્મક છે તેમજ ભાવરૂપ સમગ્ર ક્રિયાઓ ના આશ્રયરૂપે રહેલો છે." (૮ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૮)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"શ્રંગાર રસ ના પૂર્વદલ રૂપ પ્રભુ લોક આને વેલ માં પ્રસિદ્ધ છે. માટે તો એ પ્રભુને લોકવેદપ્રથિત કહેવામા આવે છે. એ પ્રભુ શ્રુતિમાં સિદ્ધ સમગ્ર બ્રહ્મધર્મોના આધારરૂપ, જગતના કર્તા છે." (૯ ૧/૨)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૪૯)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"જગત જેનું કાર્ય છે તેવા વાસુદેવ - સંકર્ષણ - પ્રદ્યુમ્ન - અનિરુદ્ધ એ ચાર વ્યુહ સહિત, સમગ્ર આશ્ચર્યોના ધામરૂપ પ્રભુ છે." (૧૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૦)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"વિપ્રયોગ શ્રંગાર રસાત્મક પ્રભુ ભાવના ગૂઢપણાને કારણે માત્ર ભક્તોના હૃદયમાં જ સ્થિતિ કરી રહેલા, માત્ર અનુભૂતિરૂપ એક જ પ્રમાણથી જાણી શકાય તેવા, અનન્ત કરોડો લીલાઓના આશ્રયરૂપ અને નિત્ય નવીન છે". (૧૧ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૧)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"અને વ્રજલીલામાં જે પ્રાકટ્ય છે તે ઉત્તરદલાત્મક સ્વરૂપ પ્રભુનું છે. અને પ્રાકટ્ય અંગેની સર્વ વ્યવસ્થા એટલે કે સ્પષ્ટ સમજાવટ શ્રીમદાચાર્યચરણ શ્રીમહાપ્રભુજીએ કરી છે". (૧૨ ૧/૨)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૨)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"લોક અને વેદમા પ્રસીદ્ધ પ્રભુ વસુદેવ જીને પૂર્વ જન્મમાં આપેલા વચનને સત્ય કરવા માટે વ્યુહ સાથે વસુદેવજી ના ઘરમાં પ્રગટ્યા". (૧૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૩)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"વસુદેવજીને ત્યાં જે પ્રભુ પ્રાકટ્ય થયું છે તે વાસુદેવ (વ્યુહ) નું કાર્ય જે મુક્તિ આપવી તે તો છે, ઉપરાંત અન્ય વ્યુહોનું કાર્ય - ભૂઆરહરણ વગેરે પણ છે. એ સ્થળે તેનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. અને એટલા વ્યુહો પ્રકટ થયા છે એમ પણ કહેવામાં આવ્યું છે." (૧૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૪)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"વાસુદેવ વ્યુહનું કાર્ય વ્રજમાં પણ છે એમાં સંશય નથી. પૂતના વગેરે મહા દૈત્યોનો વધ કરી તેઓને મુક્તિ આપવાના કાર્યથી વાસુદેવ વ્યુહની સાર્થકતા છે" (૧૫ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૫)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

.....
"આગલ 'રાજસ પ્રકરણ'માં દૈત્યાંશવાલા કંસાદિ રાજાઓનો વધ કરવામાં આવ્યાનું કહેવામાં આવ્યું છે. તે ભૂભારહરણ 'સંકર્ષણ વ્યુહ' નું કાર્ય છે". (૧૬ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૬)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

.....

"આથી શુદ્ધ સત્વાત્મક, પર, પ્રભુ, વાસુદેવ નામે, શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજીના પ્રાકટ્યને માટે પ્રકટ થયેલા એમ કહેવાય છે". (૧૭ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૭)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

.....

"ભાવાત્મક પ્રભુ તો શુદ્ધ સત્વગુણમાં રહે છે જ" એવું બતાવવા વાસુદેવ વ્યુહની ઉત્પત્તિ કહી છે. આ વાત ધ્યાનમાં રાખીને જ "નંદ: આત્મજ જાયન્તે" (ભા. ૧૦-૫-૧) 'એ સ્થિતે પ્રભુ ઉત્પન્ન થઈ ચુક્યા છે' એ પ્રમાણે શુકદેવજી કહે છે. (૧૯) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૮)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

.....

"માતા યશોદાજીને ધાવણ ઉત્પન્ન થયું તે વાસુદેવ વ્યુહ ઉત્પન્ન થયા તે માટે જ. પ્રભુ ભાવાત્મક હોવાથી પ્રભુને માટે ધાવણ ઉત્પત્તિ ન હોય. શુદ્ધ સત્વગુણમાં પ્રભુની જે જે સ્થિતિ તે જ આ ઉત્પત્તિ છે". (૨૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૫૯)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

.....

"શ્રીસુબોધિનીજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીઠાકોરજી નું પ્રાકટ્ય થયું તે બાબત નો ખુલાસો સુંદર રીતે કર્યો છે. ભાવરૂપ પ્રભુ ઉત્પન્ન થયા એમ ત્યારેજ કહી શકાયકે જ્યારે સદાસર્વદા વિદ્યમાન ભાવરૂપ પ્રભુ ના આધારભૂત વાસુદેવની ઉત્પત્તિ થાય. ભાવરૂપ પ્રભુ તો અજન્મા છે, એમની ઉત્પત્તિ સંભવે જ નહિં." (જેમ ગુલાબનું ફુલ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તેની સુગંધ અને ગુલાબી રંગ તેમાં રહેલા જ હોય, તે પાછલથી ઉત્પન્ન થતાં નથી. તેવીજ રીતે ઉત્પત્તિ તો શુદ્ધસર્વાત્મક વાસુદેવ વ્યુહની જ છે, જેમાં ભાવાત્મક પ્રભુ તો સદાસર્વદા વિદ્યમાન જ હોય છે) (૨૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૦)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"પ્રભુના પ્રાકટ્ય સમયે નન્દરાયજીને એવો ભાવ જાગ્યો કે મારે ત્યાં પુત્ર પ્રકટ્યા છે. શ્રીમહાપ્રભુજીએ સુબોધિનીજીમાં આ પ્રમાણે સ્પષ્ટ આજ્ઞા કરી છે. વૃતાંત દૃષ્ટિથી વિચારીયે તો નન્દરાયજીને ત્યાં પુત્ર પ્રકટ થયા જ નથી. નન્દરાયજીની એ પ્રમાણેની બુદ્ધિ તે એક ભ્રાન્તિ જ છે. પરન્તુ જો તેમ હોય તો નિત્ય વૃદ્ધિગત થતો આનન્દ, ઉલ્લાસ અને પ્રેમ કેમ સંભવે ?

ઉપરાંત 'સર્વ અજ્ઞાનને દૂર કરનારા પ્રભુ પ્રકટ થયા પછી અજ્ઞાન રૂપ ભ્રાન્તિ રહી જ કેવીરીતે શકે ?'

માટે પ્રાકટ્ય ભાવાત્મક સ્વરૂપનું જ છે. 'મારે ત્યાં પુત્ર પ્રકટ થયા છે' એવો નન્દરાયજીનો ભાવ એ સત્ય છે. એ સત્યભાવ એજ ભગવાનનું ભાવાત્મક સ્વરૂપ છે.

જો આ પ્રમાણે ન હોય તો શ્રીમહાપ્રભુજી નન્દરાયજીને આ જાતની પ્રતિતી થઈ છે, બુદ્ધિ છે, ભાવ છે એ પ્રમાણે સુબોધિનીજીમાં આજ્ઞા ન કરે." (૨૨ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૧)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"વાસુદેવ શુદ્ધ સત્ત્વ એટલે નિર્મલ અંતઃકરણ રૂપ છે. એમાં પ્રભુ સદા સર્વદા બિરાજમાન છે. એ પ્રભુનો આધાર છે. જેવું અંતઃકરણ નિર્મલ થાય કે તરત જ એમાં ભાવ સ્વરૂપે બિરાજતા પ્રભુનો અનુભવ થાય છે." (૨૩ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૨)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"આથીજ ગોપાંગનાઓએ જન્મોત્સવના પ્રસંગે જે મંગલ ગીતો ગાયા તેમાં પ્રભુને "અજન્મા" કહ્યા છે (ભા. ૧૦-૫-૧૧). શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીસુબોધિનીજીમાં સ્પષ્ટ કહ્યું છે કે ગોપાંગનાઓ એ વાત જાણી ગયેલ કે આ બાલક અજન્મા છે." (૨૪ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૩)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"આ જે મૂલરૂપ ભાવાત્મક પ્રભુ, તેનું પૂર્વરૂપ જે શુદ્ધ સત્વાત્મક વાસુદેવ વ્યુહ તે ચાર વ્યુહોમાં પ્રથમ છે. તેનો અવતાર વસુદેવજીને ત્યાં થયો છે, અને એજ અવતાર નંદરાયજીને ઘેર પધારેલ છે. વ્રજમાં પધરાવી લઈ જવાની અનુકુલતા માટે આપ પ્રાકૃત બાલક બની ગયા. યશોદાજીની ગોદમાં જેમને નિત્ય લાડ લડાવાય છે તે મૂલ સ્વરૂપ ની નકલ સમુ એ પ્રાકૃત બાલસ્વરૂપ હતું. વ્રજમાં પધાર્યા બાદ એ પ્રાકૃત બાલસ્વરૂપમાં મૂલરૂપનું યોજન થયું. માટે જ સંયોગ અને વિયોગ એ બન્નેના અનુભવ થયા છે". (૨૫-૨૬-૨૭-૨૮ ૧/૨) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૪)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

*કેવલ વિપ્રયોગાત્મક સ્થિતિ પછીથી થઈ જ્યારે પૂર્વના વાસુદેવ વ્યુહાત્મક સ્વરૂપ પ્રભુ મથુરામાં પધાર્યા ત્યાં વાસુદેવ પ્રથમથી જ હતાં; એ બન્ને સ્વરૂપ એકરૂપ થઈ ગયા. આથી જ આ સ્વરૂપ મહાન જ્ઞાની ભક્તોને પળ મોહ ઉપજાવે છે". (૩૦) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૫)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"આજ રીતે જો ખુલાસો કરવામાં આવે તો પ્રભુના બધા ચરિત્રોના વિષયમાં મેલ મળે. અતઃ ભાવાત્મક સ્વરૂપની લીલા તો કોઈ કોઈ વાર જ નિરૂપાયેલી છે. (જ્યારે અવતાર લીલા તો અનેક સ્થળે છે". (૩૧) (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૬)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"યત્કર્મણ" (ભા. ૧૦.૮.૨૪) એ પ્રસંગ વગેરેમાં પ્રભુની ભાવાત્મક લીલાનું નિરૂપણ છે. આ પ્રમાણે શ્રીમદાચાર્યચરણના આશ્રિત વૈષ્ણવોએ સઘળું સમાધાન જાણવું (૩૨)

(ભાગવતજીના દશમ સ્કંધ ના અ. ૮ ના શ્લોક ૨૪માં ભગવાનનું રૂપચરિત્ર વર્ણવતાં "યત્કર્મણ" શબ્દથી વાછરડાના પુંછના આધારે ચાલતું સ્વરૂપ કહેલું છે. અહિં ત્રિવિધ લીલાનું નિરૂપણ છે)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૭)

"શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપ આવિર્ભાવ નિર્ણય"

"દરેક રીતે જીવ કદાપિ ન નિરૂપી શકે તેવી જાતની આ વાત જે અહિં કહેવાઈ છે તે હરેદાસે શ્રીમદ્પ્રભુજીની કૃપાના પ્રભાવ વડે જ કહી છે". (૩૩)

અંતમાં શ્રીહરિરાયજી કહે છે -

"આ પ્રમાણે અહિં મેં શ્રીકૃષ્ણચંદ્રજી ના સ્વરૂપના આવિર્ભાવ નું વિવેચન કર્યું છે. એ બરાબર સમજીને ભગવદીયો પ્રભુમાં નિરુદ્ધ થાય". (૩૪)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

* સંપૂર્ણ *

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૮)

"ભગવત્પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનો જન્મ થયો તે વખતે ભગવાનના કયા સ્વરૂપનો પ્રાદુર્ભાવ થયો એ સંબંધી હવે વિચાર કરવામાં આવે છે. (૧)

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૬૯)

"ભગવતપ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"શ્રીમદ્ ભાગવત વચન (૧૦-૫-૧) અનુસાર 'નન્દસ્વાત્મજ ઉત્પન્ને' એ શ્લોક ઉપરના સુબોધિનીજીના પ્રાસ્તાવિક અંશમાં 'પિતુઃ પુત્ર' એ પ્રમાણે જે વચન છે તેનો આશય આ પ્રમાણે છે" (જે હવે સમજાવવામાં આવશે)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૦)

"ભગવતપ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"અહિં એક પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થાય છે કે 'નન્દરાયજીને ત્યાં કેવલ માયાનો જન્મ થયો છે, ભગવાન તો વસુદેવજી ના પુત્ર છે. ભગવાનને વસુદેવજી અહીં પધરાવી ગયા છે. એટલે ભગવાન નન્દરાયજીના દત્તક પુત્ર થાય, તો પછી ભગવાન નન્દરાયજીને ઘેર જન્મ્યા હોય અને વેદવિહિત કાર્ય થાય એમ શાથી કરવામાં આવ્યું?' આવી શંકાનો જવાબ છે-

નન્દરાયજીને ત્યાં પળ પ્રભુનું પ્રાકટ્ય છે, જેનું એક ખાસ કારણ છે - 'નિ:સાધન જીવોનો ઉદ્ધાર'. તે નન્દરાયજીને ઘેર પ્રકટ થવાથી થઈ શકે એમ છે, કારણકે વસુદેવજીએ તો પૂર્વજન્મમાં તપ કરેલ છે એટલેકે તેઓ 'સસાધન' છે. પરંતુ પ્રભુ તો સસાધન અને નિ:સાધન બન્ને પ્રકારના જીવોનો ઉદ્ધાર કરે છે. નિ :સાધન જીવો પ્રભુ પર મીટ માંડીને બેઠા છે. એટલે એમના ઉદ્ધારની પ્રભુને વિશેષ ચિંતા છે. તેરી જ પ્રભુએ પહેલાં એમની સાથે જ લીલા કરી છે".
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૧)

"ભગવતપ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"ઉપરોક્ત ખુલાસાથી આપણને પ્રશ્ન થાય કે - પ્રભુ (મથુરા થી) અહિં પધાર્યા એટલા માત્ર થી કામ થાય છે તો પછી 'પ્રભુનો અહીં નન્દરાયજી ને ત્યાં પ્રાદુર્ભાવ થયો' એમ શા માટે કહેવામાં આવ્યું છે ?"
(આ હકિકત સમજવા જેવી છે !)
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૨)

"ભગવતપ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"ઉપરોક્ત પ્રશ્નના ખુલાસામાં કહે છે -

વસુદેવજીને ત્યાં જે પ્રાકટ્ય છે તે વંશ સંબંધથી છે. તેથી ભગવાન જો એ સ્વરૂપથી નન્દરાયજીને ત્યાં લીલા કરે તો એ લીલા વંશસંબંધથી જ થઈ જાય. પરિણામે પ્રભુનો જન્મ ક્ષત્રિયકુલમાં અને નન્દરાયજી વૈશ્ય જાતિના, એટલે તેમનો વિવાહાદિ ધર્મશાસ્ત્રની દૃષ્ટિથી અનુચિત ગણાય. (જો કે ઉદ્ધારક સ્વરૂપે લીલા કરે તો વાંધો આવે નહિં). કેમકે તેમણે નન્દરાયજીના સગા-સંબંધીઓનો પણ ઉદ્ધાર કરવાનો છે, તથા ભગવાને શ્રુતિઓને વરદાન આપેલું છે તે પણ સાર્થક કરવાનું છે, તદુપરાંત સાધનવિહોળા જીવોના ઉદ્ધાર માટે પણ આપનું પ્રાકટ્ય છે. તેથી નન્દરાયજીને ત્યાં જે સ્વરૂપ પ્રકટ થયું તે વસુદેવજીને ત્યાં પ્રકટેલ સ્વરૂપથી અલગ જ છે.

આ કારણથી ભગવલ્લીલાના રહસ્યને સંપૂર્ણ રીતે જાણનારા શુકદેવજી વગેરેએ ભગવાન નન્દરાયજીને ત્યાં ઉત્પન્ન થયા તેમ વર્ણન કર્યું છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૭૩)

"ભગવત્પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"આપણને પ્રશ્ન થાય કે - માયા જેટલે અંશે દૂર થાય તેટલે અંશે પ્રભુનો પ્રકટ અનુભવ થાય, તો અહિં પ્રભુ માયા સાથે પ્રકટ થયા છે એમ શા માટે કહ્યું છે ?" _ આનો ખુલાસો છે -

"ભગવાન નું પ્રાકટ્ય બે હેતુ થી હોય છે - ૧. પોતાના સ્વરૂપનો અનુભવ કરાવવા, ૨. લીલા કરવા. જ્યાં સ્વરૂપજ્ઞાન કરાવવું હોય ત્યાં યોગમાયાને દૂર કરવાની જરૂર હોય છે, કેમકે જો યોગમાયાને દૂર કરવામાં ન આવે તો સ્વરૂપજ્ઞાન થઈ શકે નહીં. જ્યાં લીલાને માટે પ્રભુનું પ્રાકટ્ય છે ત્યાં તો યોગમાયા સાથે જ તેઓ પ્રકટ્યા છે. જો યોગમાયા ન હોય તો પ્રભુના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થઈ જવાથી અક્ષરબ્રહ્મ માં લયાત્મક મોક્ષ થઈ જાય, અને તેના કારણે લીલા થઈ શકે નહીં.

આ રહસ્ય સમજાવવા માટે જ 'પ્રભુનો નન્દરાયજીને ત્યાં યોગમાયા સાથે પ્રાદુર્ભાવ થયો છે' એમ કહેવામાં આવ્યું છે. અને કેમકે વ્રજમાં પ્રભુનું સ્વરૂપજ્ઞાન કરાવવાનું હોવાથી યોગમાયાને વસુદેવજી દ્વારા દૂર મથુરા મોકલી દેવાઈ, જ્યાં જઈને તેણે કંસને પ્રભુના પ્રાકટ્યની વાત જણાવી. તે કાર્ય પતાવી યોગમાયાનું પાછું પ્રભુની લીલાઓ માટે વ્રજમાં ગમન થયું છે.

એમ ન હોય તો પ્રભુએ યોગમાયાને વ્રજમાં જવાની આજ્ઞા કરી ત્યાંજ રહેવાનું કહેલું તે છોટું ઠરે. વ્રજમાં યોગમાયાની જે સ્થિતિ રહેવાની તે દેવતા તરીકે, નહીંકે પ્રભુની બહેન તરીકે, કેમકે 'હે દેવી વ્રજમાં તને મનુષ્યો પૂજશે' એમ પ્રભુએ તેને વચન આપેલું, એટલું જ નહીં પણ આગલ ફલ પ્રકરણમાં શ્રીશુકદેવજી 'યોગમાયા

લીલામાં ઉપયોગી છે' એવા આશયથી 'પ્રભુએ યોગમાયાનો આશ્રય કર્યો' તેમ કહેવાના છે."

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૭૪)

"ભગવત્પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"પ્રભુ રસાત્મક છે અને રસનિષ્પત્તિ માટે આલમ્બન અથવા આધાર આવશ્યક હોય છે, પરંતુ અહીં આલમ્બન અથવા આધાર તો કાંઈ જણાતો નથી, તો પછી પ્રભુનું પ્રાકટ્ય કેમ સંભવે ? આ પ્રમાણે કોઈ શંકા કરે તો એનો જવાબ એ છે કે 'શુદ્ધ સત્ત્વસ્વરૂપ વાસુદેવવ્યુહ' તો અહીં પ્રકટ થયેલ છે અને એ જ અહીં આલમ્બન યા આધાર છે." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રી હરિરાય મુક્તક (૬૭૫)

"ભગવત્પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

"કહીં વાસુદેવ વ્યુહ પ્રકટ થયેલ છે એમ જે કહ્યું તેનું પ્રમાણ આપે છે કે - ગર્ગાચાર્યજીએ નન્દરાયજીને કહેલું કે 'આ તમારો પુત્ર વાસુદેવ છે'. એ હકિકત ઉપરથી સમજી શકાય છે કે તેઓ વસુદેવજીથી પ્રકટ થયેલા હતા. મથુરામાં વિશુદ્ધ સત્ત્વના આશ્રયે પ્રભુનું પ્રાકટ્ય થયેલું હતું. આગલ જતાં તેઓ પ્રદ્યુમ્ન વ્યુહનું કાર્ય પૂર્ણ કરશે, પરંતુ અહીં વ્રજમાં તો વંશવિષયક કોઈ પૂર્ણ સંબંધ ન હોવાના કારણે 'આ તમારો પુત્ર વાસુદેવ છે, પ્રદ્યુમ્ન નહીં' એવો આશય ગર્ગાચાર્યજીનો કહેવાનો હતો." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૭૬)

"ભગવત્પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધાંત"

અંતમાં શ્રીહરિરાયજી જણાવે છે કે "શ્રીવસુદેવજીને ત્યાં તેમજ શ્રીનન્દરાયજીને ત્યાં શેષશાયી પ્રભુનો જે જન્મ થયો તેના વિશે જે કાંઈ સંશય થાય તે સર્વને શ્રીઆચાર્યવર્ય શ્રીવલ્લભાધીશ્વર પ્રભુની કૃપા વડે કથિત મારા વચનોથી દૂર કરવો". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

* સંપૂર્ણ *

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

હવે શ્રીહરિરાયજી પ્રભુ શ્રીપુરુષોત્તમ ના પ્રાદુર્ભાવ વિષયમાં સુબોધિનીસ્થ વાક્યના શંસય દૂર કરવા શ્રીમહાપ્રભુજીની કિંચિત કૃપાથી આ ગ્રંથમાં નિરુપણ કરે છે.

પ્રભુનું સ્વરૂપ સમજાવતાં કહે છે - "રસો નૈ સઃ" એ શ્રુતિમાં ભગવાન ને રસરૂપ કહ્યા છે. રસ તો શ્રંગાર એ છે, કેમકે એજ શાસ્ત્રસિદ્ધ રસ છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"શ્રંગાર રસમાં જ સર્વ રસ સમાયેલા છે, એવો નાટ્યશાસ્ત્રનો સિદ્ધાંત છે. 'શ્રંગાર' એટલે શું તે સમજવું જોઈએ. 'શ્રંગ' એટલે ગૂઢ ભાવાંકુર, અને 'આર' એટલે ગૂઢ ભાવાંકુર માં રહેલો રસ. શ્રંગાર રસમાં સંવલિત હાસ્યાદિ રસ રહેલા છે. આ પ્રમાણે ભરતમુની પણ શ્રંગાર રસનું જો મુખ્યપણુ સ્વીકારે છે". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"નિર્મલ આત્માવાલા પરમહંસ મુનિઓને ભક્તિયોગનું દાન કરવાને આપ પધાર્યા છો એ અમે સ્ત્રીઓ કેવીરીતે જાણિએ" એવું પુષ્ટિમાં અંગીકાર કુંતીજીનું વચન છે (ભા.સ્કં.૧,અ. ૮). આ મૂલ સ્વરૂપ વિના બીજા એમના અંશ કલા આવેશાદિ રૂપોનો તો ત્યાંજ તે તે કાર્ય કરવાને બ્રહ્માદિની પ્રાર્થના પછી આવિર્ભૂત થવાની ઈચ્છાથી પ્રાદુર્ભાવ થયો છે, અને જે કૃષ્ણાવતાર થયો તે તો પૂર્ણાવતાર છે, ભાટે એમનો સર્વાંશે પ્રાદુર્ભાવ થયો છે.

કૃપયા (૬૭૮) - "શ્રંગાર રસમાંસ્વીકારે છે" ના અનુસંધાન માં વાંચો
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૭૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"એ શ્રંગાર રસને પળ આકૃતિવાલો વર્ણવ્યો છે. 'પ્રિય એ એનું શિર છે. મોદ દક્ષિણ પક્ષ છે. પ્રમોદ ઉત્તર પક્ષ છે. આનંદ તેનો આત્મા છે. બ્રહ્મ પૃચ્છપ્રતિષ્ઠા છે'. આમ શ્રુતિ શ્રંગાર રસનો પરિચય આપે છે કે શ્રંગાર રસ સાકાર અને આનંદમાત્ર-કર-પાદ-મુખોદરાદી છે, એટલે તેના સર્વ અવયવ આનંદમય છે. તેજ શ્રંગાર રસને, 'કોણ પ્રાણ દે છે, કોણ જીવાડે છે, જો એ આકાશરૂપ આનંદ ન હોય તો ?" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રી હરિરાય મુક્તક (૬૮૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આનંદ અને આનંદમયની સિતારસની (સાકર આશ અને રસ ની) અને એની પૂતલીની માફક એકતા જ જાણવી. ભાટે શ્રુતીમાં એ જ રસાત્મક રૂપને આનંદ અને આનંદમય શબ્દથી વર્ણવાય છે." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રી હરિરાય મુક્તક (૬૮૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"સ્વરૂપથી આનંદ અને આનંદમય એક જ છે. પણ રસ અને રસ ના ગોલા ની માફક ભેદનો અનુભવ થાય છે. પરંતુ એટલું વિશેષ છે કે 'પ્રકટ રસ ધર્મ સહિત' સ્વરૂપ 'આનંદમય' શબ્દ વડે કહેવાય છે, જ્યારે 'ધર્મી' સ્વરૂપ કેવલ ભાવાત્મક સ્વરૂપ હોઈ 'આનંદ' શબ્દથી વર્ણવાય છે"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

શ્રીહરિરાય મુક્તક (૬૮૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ જ હેતુ થી શ્રીપ્રભુચરણે 'વેણુગીત' ના વિવરણ માં સુધાસ્વરૂપ દર્શાવતા કહ્યું કે 'એ સુધા જ આનંદરૂપ છે'. એ સુધા ભાવાત્મક ભગવદ્ સ્વરૂપ જ હોવાથી આનંદરૂપ જ છે. આ પ્રમાણે શ્રંગાર આ આનંદ અને આનંદમય શબ્દથી વર્ણિત શ્રીપુરુષોત્તમ નામથી જ, ભગવત્શાસ્ત્રોમાં કહેવાયો છે. માટે જ ગીતામાં 'અક્ષરથી પણ હું ઉત્તમ છું' અને 'મને સામાન્ય મનુષ્ય જેવો સમજે છે તે મૂઢ છે' ઇત્યાદિ વાક્યો છે". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

મૂલ સ્વરૂપના પ્રાકટ્યનું કારણ _ "આનું કારણ ભગવાનની અનુગ્રહ કરવાની ઈચ્છા જ છે કારણકે 'વરદાન આપવામાં રાજા એવો હું તમારા મનોરથો પૂર્ણ કરવા પ્રકટ્યો છું' અને યોગમાયાને ભગવાને આજ્ઞા કરી કે 'મારે માટે રમવાની જગ્યા તૈયાર કરો' - આ પ્રમાણે ના વાક્યો છે. ઉપરાંત જેના પર કૃપા થઈ છે તેવા ભક્તો ની પ્રપંચાસક્તિરૂપી પૂર્વનિષ્ઠા સ્વલીલા દ્વારા દૂર કરી ભક્તિયોગનું વિધાન જ કરવામાં આવ્યું છે"

નોંધ _

સામાન્ય જનમાનસ માં એવી સમજા હોય છે કે કૃષ્ણ મથુરામાં પ્રકટ થયા, અને ગોકુલ માં વસુદેવજી મુકી આવ્યા પછી અગીયાર વર્ષ વ્રજલીલા કરી મથુરા પધારી ગયા।

પરંતુ વાસ્તવમાં ભગવાનનું પ્રાકટ્ય મથુરા-ગોકુલ બન્ને સ્થળે એકસાથે - મથુરામાં લોકવેદપ્રથિત પુરુષોત્તમ રૂપે અને ગોકુલમાં લોકવેદાતિત પુષ્ટિપુરુષોત્તમ ભાવાત્મક સ્વરૂપે થયું છે, જેનો ખુલાસો શ્રીમહાપ્રભુજીએ ભાગવતના દશમ સ્કંધના જન્મપ્રકરણના સુબોધિનીજીમાં કર્યો છે. તેજ બાબતની સ્પષ્ટતા શ્રીહરિરાયજીએ અત્રે પ્રસ્તુત "પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર" માં પ્રભુના ચાર વ્યુહના તાત્પર્ય સાથે કરી છે, જે ક્રમશઃ વાંચવાથી સમજી શકાશે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૪)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

(ચાલુ) "નિર્મલ આત્માવાલા પરમહંસ મુનિઓને ભક્તિયોગનું દાન કરવાને આપ પધાર્યા છો એ અમે સ્ત્રીઓ કેવીરીતે જાણિયે" એવું પુષ્ટિમાં અંગીકાર કુંતીજીનું વચન છે (ભા. સ્કં.૧, અ. ૮). આ મૂલ સ્વરૂપ વિના બીજા એમના અંશ કલા આવેશાદિ રૂપોનો તો ત્યાંજ તે તે કાર્ય કરવાને બ્રહ્માદિની પ્રાર્થના પછી આવિર્ભૂત થવાની ઈચ્છાથી પ્રાદુર્ભાવ થયો છે, અને જે કૃષ્ણાવતાર થયો તે તો પૂર્ણાવતાર છે, ભાટે એમનો સર્વાંશ પ્રાદુર્ભાવ થયો છે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૫)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"શ્રીમહાપ્રભુજી પળ 'સર્વ ચરિત્રોનો સાક્ષાત્કાર આ સ્વરૂપમાં જ થાય છે' એવી આજ્ઞા કરે છે. પછીના રાજસ પ્રકરણ ના આરમ્ભમાં પળ 'પ્રદ્યુમ્ન રૂપ ભગવાન જ વસુદેવજી નું હિત કરવા પધાર્યા છે' એવું વચન છે. 'અમે આપના વજ્ર-ધ્વજાદિ ચિન્હાંકિત પદથી અનુકંપિત, પૃથ્વીને અને સ્વર્ગને જોડેશું એ અમારા અહોભાગ્ય છે, આ બ્રહ્માની વિનંતિથી ભૂભાર હરવા તેમજ ધર્માદિનું રક્ષણ કરવા માટે ચાર વ્યુહ સહિત વૈકુંઠસ્થ પુરુષોત્તમ નો અહિં પ્રાદુર્ભાવ છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૬)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"ભૂભારહરણ આદિ કાર્યો તે તે વ્યુહ દ્વારા પુરુષોત્તમ નું જ કાર્ય છે, માટે તે પળ ભગવદ્ કાર્ય જ છે. ભગવદ્ કાર્ય હોવાથી જ તે તે વ્યુહ દ્વારા પૂતના વધ આદિ લીલા નિરોધ કરનારી થઈ ; અને નિરોધ મૂલરૂપની લીલારૂપે છે, તેથી તે તે વ્યુહની લીલા પળ નિરોધ કરનારી છે." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ વ્યુહવિશિષ્ટ પ્રભુ જ બ્રહ્માદિની પ્રાર્થનાથી યાદવકુલનો સંહાર કરી વૈકુંઠ માં પાછા પધાર્યા, પરંતુ પુરુષોત્તમ તો 'મને ભક્તિથી વશ કરે છે' આદિ વાક્યોથી ભક્તિ માત્રને જ આધીન છે. માટે ભક્તો સાથે લીલા કરતા તેઓ લીલાસ્થાનમાં જ બિરાજે છે ". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ પ્રભુનો સાક્ષાત્કાર તે (અવતારાવસ્થા) વચ્ચે પળ અવતાર સમયની સામાન્ય ઈચ્છાથી થતો ન હતો, ભક્તિથી જ સાક્ષાત્કાર થતો હતો. 'ભગવાન અનન્ય ભક્તિથી જ પ્રાપ્ત થાય છે' એ ગીતાવાક્ય સાક્ષી પૂરે છે, માટે એ વાત ભૂલવી ન જોડે એ અવતાર સમયનાં દર્શન વચ્ચે પળ (મૂલરૂપનું) દર્શન અનન્ય ભક્તિ થી જ થતું હતું". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૮૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"શુકદેવજીએ પળ સકલલીલાસહિત (મૂલરૂપ) ભગવાનને એજ સર્વોત્કૃષ્ટસ્વરૂપે બિરાજતા 'જયતિ જનનિવાસ' શ્લોકમાં વર્ણવ્યા છે. લીલા કર્યા પછી ભગવાન હાલમાં ક્યાં છે, એવો સંશય ન થવાનું કારણ એજ છે. પ્રભાસિય કથા તો વ્યામોહિકા છે, એટલે આસુરોને મોહ કરવા માટે છે. 'એ તું માયામય જાણ' ઈત્યાદિ વાક્યોથી એને માયિક સમજવાની છે". (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

હવે વ્યુહ ના સ્વરૂપોને સમજાવતાં કહે છે_

"યાદવ વંશમાં (પુત્રરૂપે) સંબંધ બાંધવા માટે ભગવાન 'પ્રદ્યુમ્ન વ્યુહ' રૂપે શ્રીદેવકીજીમાં ઉત્પન્ન થયા. 'વિષ્ણુરૂપિણી દેવકીમાં પુત્રરૂપે પ્રગટ્યા' ઈત્યાદિ વાક્યોથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે. ભગવાને પળ કહ્યું કે 'હે યોગમાયા ! હું દેવકીના પુત્ર રૂપે પ્રકટીશ" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે સાક્ષાત પુરુષોત્તમ પુત્ર થતા નથી, એ તો વિશુદ્ધ તત્ત્વ (વાસુદેવ) ને અધિષ્ઠાન (આધારસ્થાન) કરીને જ પ્રકટ થાય છે. અને ગર્ભસ્થિતિ તો પ્રદ્યુમ્ન સ્વરૂપે જ છે. માટે જ શુકદેવજી 'દેવકી જન્મવાદ' એવું વિશેષણ ભગવાન માં યોજે છે. શ્રીઉદ્ધવજીએ પળ શ્રીનન્દાદિના મનનું સમાધાન કરવા માટે કહ્યું કે 'આ બાલકને માતા શ્રી તેમ પિતા પળ નથી" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"અનિરુદ્ધ વ્યુહ" ધર્મરક્ષા રૂપી કાર્ય કરવા માટે ઉત્પન્ન થયા છે. આ વાત (ભાગવતમાં) 'મનાસ્યાસન્ પ્રસન્નાનિ' થી આરંભીને 'જાયમાને જનાર્દને' સુધીના વચનમાં સમજાવી છે.....
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"સંકર્ષણ " પળ , સાત્ત્વિક કલ્પના અધિષ્ઠાન રૂપે જલશાયી વિષ્ણુ સ્વકલાશેષસહિત પ્રકટ થયા છે અને અવિદ્યા નિવૃત્તિ દ્વારા મોક્ષ આપે છે, ત્યાં સર્વનો પ્રલય કરવા સમર્થ તેવા, અવિદ્યા નો પ્રલય કરે છે. અને ભગવાનનું પ્રિય કરવા માટે પ્રકટ થયા છે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૪)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ સંકર્ષણ વ્યુહ રૂપ દેવકીજીના ગર્ભને ઁંચીને માયાએ વ્રજમાં જઈ રોહિણીજીના ઉદરમાં પધરાવ્યા, તેથી તો એ વ્રજમાં ગયા, કારણકે તેઓ ભગવાનનું પ્રિય કરવા જ પ્રગટ્યા હતાં. પૂતનાવધ રૂપ અવિદ્યા અને અધ્યાસ ને દૂર કરવાનું કાર્ય તેમણે આજ સ્વરૂપે કર્યું હતું"

🌹🌹 [મિત્રો, આજથી બે વર્ષ પૂર્વે આજ જેમનો પ્રાકટ્ય દિવસ છે તે પુષ્ટિ સંપ્રદાય ના વિશિષ્ટ આચાર્ય શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુ ના વિભિન્ન ગ્રંથોના અનેક લઘુ ગ્રંથોના આધારે "શ્રીહરિરાય મુક્તક" ના શિર્ષકથી આપણી નિત્યની સવાર ડગી છે. લગભગ ૭૦૦ મેસેજ સાથે હાલ પ્રસ્તુત થઈ રહેલું "પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર" અંતિમ ગ્રંથ છે, જેમાં આપશ્રીએ પ્રભુના પ્રાકટ્યનું ગૂઢ રહસ્ય પ્રકટ કર્યું છે. આશા છે આપને આપશ્રીના આ વિભિન્ન ગ્રંથોના આધારે શ્રીમહાપ્રભુજીના સિદ્ધાંતો સમજવામાં સરલતા થઈ હશે. આજના ઉત્સવની આપ સોને ખુબ ખુબ વધાઈ.] 🌹🌹

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૫)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"મુક્તિદાન તો 'વાસુદેવ વ્યુહ' જ કરે છે. 'આવિરાસિત્' એ શ્લોકથી સર્વધર્મવાલા પુરુષોત્તમ નો જ પ્રાદુર્ભાવ દર્શાવ્યો છે, અને 'તમદ્ભુતમ્' એ શ્લોક પછી સર્વધર્મવાલા પ્રભુનું જ વર્ણન કરેલું છે. જો કેવલ પ્રદ્યુમ્ન અંશનું જ અહીં પ્રાગટ્ય થયું છે અને પુરુષોત્તમ નું નહીં એમ કહીએ તો 'તમદ્ભુતમ્' શ્લોકમાં જે બાલસ્વરૂપનું વર્ણન કર્યું છે તે સંભવે નહીં"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૬)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"સંકર્ષણ વ્યુહ અંતરંગ લીલામાં શા માટે ?", આનો ખુલાસો કરતાં શ્રીહરિરાયજી કહે છે - "સંકર્ષણ વ્યુહમાં સાત્ત્વિક કલ્પ-અધિષ્ટાતા વાસુદેવ પોદે છે, અર્થાત્ ભગવાનની શૈય્યા રૂપે જ દાસ્ય કરવાથી એ ભગવાન ના ભક્ત છે. માટે જેમ ભક્તોમાં કોઈક વાર મૂલ સ્વરૂપનો આવેશ થાય છે તેવી જ રીતે આ સંકર્ષણ માં પણ મુલભૂત પ્રભુનો આવેશ થાય છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ આવેશ કદાચિત્ જ થાય છે, હંમેશ નહીં. જો હંમેશ માની લેવા માં આવે તો તેમની પ્રભુ જોડે સરખામણી થઈ જાય, અને તેમ થવાથી ભક્તપણું મટી જાય, અને ભક્તપણું ન રહે તો શ્રીહરિનું પ્રિય કરવાનું સંકર્ષણ થી બની શકે નહીં. એટલે 'હરે: પ્રિયાકીર્ષયા' એ વાક્યમાં જે સંકર્ષણ વ્યુહનું અંતરંગપણું સુચવવામાં આવ્યું છે તે અંતરંગપણાને વાંધો આવે. સંકર્ષણ વ્યુહમાં ભગવાનનો આવેશ છે તે 'અહો અમી' એ શ્લોકમાં શ્રીમુખે આપે જે એમાં રહેલા પોતાના અસાધારણ ધર્મ વર્ણવ્યા છે તેના દ્વારા સમજી શકાય છે.

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"તેથી જ ભક્તોમાં પ્રવેશ કરીને જે રુપે આપ ચરિત્ર કરે છે તે જ રુપ બલદેવજીમાં છે એમ જાણવું. અર્જુન સાથે ભરતભૂમિનો ભૂભાર હરવા માટે સિત અને કૃષ્ણ કેશ સંકર્ષણ કલા અર્જુન અને ભગવાનમાં આવી; આ વાત 'તાવિમૌ હરેરંશાવિઆગતૌ' એ શ્લોકમાં વર્ણવી છે."..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૬૯૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"વસુદેવને ત્યાં પુરુષોત્તમ ધર્મસ્વરુપ નું પ્રાકટ્ય" - કેવલ પુરુષોત્તમ નન્દભવનમાં માયાસહિત પ્રકટ થયા છે. વસુદેવજીને ઘેર પળ પ્રકટેલું જે ધર્મવિશિષ્ટ સ્વરુપ તેને સ્વધર્મસ્વરુપમાં અંતર્ભાવ કરવા માટે પ્રાકૃત શિશુરુપે પ્રકટ થયા ત્યાં આનું નિરુપણ છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આ વાતની 'આ તમારો પુત્ર ક્વચિત વસુદેવ ને ત્યાં થયો હતો' એ ગર્ગવાક્ય સાક્ષી પુરે છે. જો નન્દરાયજીને ઘેર પ્રાકટ્ય ન માનીએ તો નન્દરાયજીને આ 'તમારો પુત્ર' એવું ગર્ગાચાર્ય કેમ કહે? આગલ ચાલતાં 'માટે આ નન્દનો પુત્ર' ઇત્યાદિ વાક્યોમાં નંદપુત્ર તરીકે જે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, તે સંભવી શકે નહિં"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"હવે જો વસુદેવજીને ત્યાં પ્રાકટ્ય ન માનીએ તો 'દેવકી જઠરથી ઉત્પન્ન થયેલા' અને 'દેવકીસુતના ચરણકમલથી જેણે લક્ષ્મી પ્રાપ્ત કરી છે' એવું દેવકીપુત્ર રુપે શ્રીગોપીજનોએ કરેલું વર્ણન સંભવે નહીં. શું પરમ આપ્ત એવા ગોપીજનો જુદા પ્રકારનું (અસત્ય) કહે ? માટે વસુદેવજીના ગૃહમાં પળ એ સમયે મૂલરુપ પ્રભુનો આવિર્ભાવ માનવો જોઈએ" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આવિર્ભાવ ના કારણ તો બે છે - એક, વસુદેવજી અને દેવકીજીને વિરહ વડે અગિયાર વર્ષ પર્યંત બાલલીલાનો ભાવના દ્વારા અનુભવ કરાવવો અને બીજું ધર્મવિશિષ્ટ જે સ્વરૂપનું દર્શન કરાવ્યું, તે વરદાન સમયના સ્વરૂપનું ભાન કરાવવા માટે. એ જ આ ભગવાન એવું સમજાવવા માટે આ ધર્મવિશિષ્ટ સ્વરૂપનું દર્શન કરાવવાની જરૂર હતી"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"નન્દરાયજીને ઘેર વાસુદેવ વ્યુહ" _ આ વાત બે સ્થળે છે - એક તો 'નન્દગૃહે વાસુદેવ:' અને બીજું 'વાસુદેવોત્ત્રેવ આધારભૂત:' , વાસુદેવ વ્યુહ ની લીલા વસુદેવ ને ઘેર એ વખતે ઉપયોગી ન હતી, તેથી વસુદેવ ને ઘેર વાસુદેવ વ્યુહનું પ્રાકટ્ય નથી. સાક્ષાત્ મુક્તિદાન કરનાર વાસુદેવ નું પ્રયોજન વસુદેવજીને ત્યાં ન જ હોય; અને 'પાર્થાસ્તુ પૂતા: પદ્માપુરસ્ય' ઈત્યાદિ વાક્યોની સાથે ત્યારે જ સંગતિ મળે છે"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૪)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"વ્રજમાં તો માયા સહિત પુરુષોત્તમ નો આવિર્ભાવ છે. વ્રજમાં પૂતના વગેરે ને મુક્તિનું દાન કરવા માટે વાસુદેવ વ્યુહ ની જરૂર છે, તેથી વાસુદેવ વ્યુહ નન્દરાયજીને ત્યાંજ પ્રકટ થયા એવું કહેવું પડે. હવે માયા ના આવરણમાં પુરુષોત્તમ વાસુદેવ જેમનું અધિષ્ઠાન છે, તેવા સમજવા. વાસુદેવ વિશુદ્ધ સત્વાત્મક હોવાથી પુરુષોત્તમ નું અધિષ્ઠાન પળ છે. આ જ કારણથી, એટલે કે અહિં વાસુદેવ વ્યુહ છે એ કારણે જ ઈન્દ્ર, નલકુબેર, વરુણ આદિને પળ અહીં પુષ્ટિલીલા ના દર્શન થયા છે, નહિંતર ફક્ત વ્રજજનોને જ થાત. માટે નન્દરાયજીને ઘેર પ્રકટ્યા તેમ યુક્તિથી સિદ્ધ થયું અને સિદ્ધાંત પળ આ પ્રમાણે છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૫)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

.....

"વાસુદેવ વ્યુહ નન્દરાયજીને ઘેર પ્રકટ થયા એમાં પ્રમાણ છે - યશોદા નન્દરાયજી પૂર્વજન્મમાં જ્યારે એઓ ધરા-દ્રોણ અવસ્થામાં હતાં ત્યારે બ્રહ્માથી પ્રાપ્ત કરેલા વરદાન ને સાર્થક કરવા માટે વાસુદેવ વ્યુહ પ્રકટ્યા, એ ખુલાસો પળ છે, નહિં તો પુરુષોત્તમ તો પુત્ર રૂપે પ્રકટે નહિં. એતો વરણાનુકુલ પોતાની ઈચ્છાથી જ પ્રકટ થાય છે." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૬)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

.....

"આમ થાય તો વરદાન વ્યર્થ થાય માટે શ્રીશુકદેવજીએ પળ 'પુત્રોભૂતે જનાર્દને' એમ નથી કહ્યું. પુત્રપળુ સાક્ષાત્પુરુષોત્તમ માં તો ન જ ઘટે, કારણકે ભાવ એ સર્વરૂપે થાય છે; 'આ ભગવાનને માતા નથી કે પિતા નથી' એ ઉદ્ધવ વાક્ય પળ તો જ ઘટે. ભગવાન ભાવાત્મક છે માટે ભક્ત જેવી ભાવના કરે તે સર્વ સંભવે, (ભક્તની ભાવના ભગવાન સિદ્ધ કરે) ; માટે કાંઈ અયોગ્ય છે જ નહીં" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

.....

"આ વાત શ્રીમદ્ ભાગવત માં - 'યદ્યદ્ભિયાત ડરુગાય વિભાવયન્તિ તતદ્વપુઃ પ્રણયસે સદનુગ્રાહાય' - અર્થાત્ 'ભક્તોના ઉપર અનુગ્રહ કરવાને માટે એઓ જે જે બુદ્ધિથી આપની ભાવના કરે છે, તે તે દેહ આપ ધારણ કરો છો, પ્રકટ થાઓ છો', શ્લોકથી કહી છે. શ્રીમદાચાર્યચરણે પળ 'નન્દસ્વાત્મજ ઉત્પન્ન' આ શ્લોક ના શ્રીસુબોધિનીજી માં 'પોતાનાથી જ પુત્ર જન્મ્યો' એવી નન્દરાયજીની બુદ્ધિ જ વર્ણવી છે"

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

.....

"નન્દરાયજીને ઘેર પુરુષોત્તમ પ્રાકટ્ય " _ નન્દરાયજીને ઘેર પુરુષોત્તમ ના પ્રાકટ્ય માં પ્રમાણ યોગમાયા છે. માયાના પ્રાદુર્ભાવથી ભગવાનનો પ્રાદુર્ભાવ સિદ્ધ થાય છે. માયા ભગવદાવરણ રૂપ છે.

આવરણ પ્રકટ થાય ત્યાં આવરણવાલા ભગવાન પળ પ્રકટ હોય જ, નહિંતર માયા કોનું આવરણ કરે?
(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૦૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"માયાની ભગવાનથી જુદી સ્થિતિ તો સંભવે જ નહીં. માયા એ મૂલરૂપ શક્તિ છે. ક્યાંયે પળ શક્તિ શક્તિમાન ને છોડીને રહી શકે નહીં. આ હકિકત 'પ્રકાશાશ્રયવદ્વા તેજસ્ત્વાત્' એ વ્યાસસૂત્ર માં સિદ્ધ કરી છે કે સૂર્ય અને સૂર્યનો પ્રકાશ એક જ છે, તેમ શક્તિ અને શક્તિમાન એક જ છે. આમ જો બનાવે વચ્ચે અભેદ હોય તો શક્તિરૂપ માયા શક્તિમાન ભગવાનને છોડીને ક્યાં સ્થિતિ કરે ?" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"માયા શક્તિ છે, એવું 'માયયા ચ નિપેવિતમ્' અર્થાત્ 'માયાથી સેવાયેલા' - લખ્યું છે, તેથી માયા શક્તિ છે એવું શાસ્ત્ર સિદ્ધ છે, માટે જ શ્રીમદાચાર્યચરણે 'માયા કૃષ્ણસ્ય' એ પ્રમાણે નિબંધ માં આજ્ઞા કરી છે, અને આ વાત લક્ષમાં રાખી 'માયયા એવ' - ભગવાન માયાથી રૂપાંતર પામતા, એમ પળ કહ્યું છે. આવી રીતે માયાના નિરૂપણ થી જ ભગવાનનો આધિર્ભાવ નન્દરાયજીને ઘેર સિદ્ધ થયું. ત્યાં માયાના પ્રાકટ્યનું વર્ણન કર્યું છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"આમ માયાથી પુરુષોત્તમ આવરણ વાલા થઈને રહે છે. જો આવરણ રૂપ માયા પ્રકટે તો આવરણ જેના વગર ન સંભવે તેવા ભગવાન પળ અહિં જ પ્રગટે એ વાત સિદ્ધ થઈ ; તેથી જ (માયા નું આવરણ હોવાથી) શ્રીઠાકોરજીની જુદી ઉત્પત્તિ થઈ છે એવું જ્ઞાન કોઈને નથી થયું. જો ભગવત્પ્રાદુર્ભાવનું જ્ઞાન કોઈને થયું હોય તો એ ફક્ત વ્રજજનોને જ થયું હું ; એ કારણથી જ સર્વ વ્રજજનોએ ઉત્સવ મનાવ્યો છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"વૃષભાનુ ના ઘરમાં પ્રાદુર્ભાવ" _ ભગવાન માયાના આવરણ સહિત પ્રકટ થયા એ ઉપરથી ભગવાનના રસાત્મક સ્વરૂપનું આપણને જ્ઞાન થાય છે. રસ ગુપ્ત હોય તો જ રસપણાની સિદ્ધિ થાય; અર્થાત્ ગુપ્તતા જ રસ પોષક છે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"ભગવાન ગૂઢ રસાત્મક છે. તેથી જ આપ પિતાંબર સહિત પ્રકટ થયા. વાત્સ્યાયન ઋષિનો પણ એ જ મત છે. _ 'ગુપ્ત રસ જ રસતાને પામે છે'. એ રસ આલમ્બન વિભાવ સ્વરૂપે, યુગલ રૂપે, લીલાસૃષ્ટિમાં શ્રુતિરૂપા આને અગ્નિકુમારો ને, કૃપા કરીને, સંયોગરસનો અનુભવ કરવાને માટે, અને એ પોષક સંયોગરસ વડે કેવલ વિરહરસનું દાન કરવા માટે નન્દરાયજીના ઘરમાં અને વૃષભાનુ ના ઘર માં પ્રકટ થયો"..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૪)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"જો આ રસ બે આલંબન વિભાવ રૂપે પ્રકટ થયો ન હોત તો શ્રુતિરૂપા અને અગ્નિકુમારો ને સંયોગરસનો અનુભવ જ ન થાત, કારણકે મૂલમાં એ યુગલસ્વરૂપ પ્રકટ નથી. એટલે સંયોગરસનો જો અનુભવ ન થાય તો સંયોગરસનો અનુભવ થયા પછી થનાર સ્વતંત્ર વિરહરસાનુભવ પણ ન જ થાત".....(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૫)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"બીજા આલંબનના એટલે શ્રીસ્વામિનીજીના આવિર્ભાવ માં તો આનન્દમય એવું તેમનું શ્રીઅંગ જ આવરણ છે. સાકરની રસની જ્યાં મૂર્તિ બનાવવામાં આવે ત્યાં મૂર્તિ જ આવરણ છે. જ્યારે રસાકાર ભગવાન મૂર્તિરૂપ થઈ જાય, ત્યારે રસપણુ સ્પષ્ટ રીતે માલુમ ન પડે, જેમ રસાત્મક ભગવાન સર્વભવનસમર્થ રૂપ માયા વડે અનેક રૂપ થાય છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૬)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"અનંત રૂપ હોવાથી બીજું રૂપ જ પ્રકટ કરે છે, માયાથી બનાવટી રૂપ દેખાડતા નથી. તેવીરીતે મુખ્ય સ્વામિનીજી પણ બીજા આલંબન વિભાવ રૂપ હોવાથી રસાત્મક છે. એ રસાત્મક સ્વામિનીજી અનંતરૂપ હોવાથી જુદુ રૂપ જ ધારણ કરી શકે છે, એ રૂપાંતરથી જ શ્રીસ્વામિનીજી નો સંયોગ સિદ્ધિને માટે અપ્રાકૃત સર્વ સામગ્રી સહિત પ્રાદુર્ભાવ થયો છે, એમાં જરાય શંકાને સ્થાન નથી." (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"માટે વસુદેવજી માયા ને મથુરા લાવ્યા ત્યારે અધિષ્ઠાન રહિત થયેલ રસનું દર્શન નહિં થાય એવી શંકા કરવી નહીં, કારણ કે માયા ને લઈ ગયા, પણ વ્રજમાં વાસુદેવ નું અધિષ્ઠાન છે અને માયા તે લીલામાં રસનું પોષણ કરવાનું અને અન્યને તે લીલાનું ભાન ન થવા દેવાનું કામ કરવા માટે મધ્યસ્થ તરીકે વર્તે છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"માયા મથુરા ગઈ તો જેને આધારે રહી શકે એવું બીજું ભગવત્ સ્વરૂપ પણ ત્યાં હોવું જોઈએ, એમ કોઈ શંકા કરે તો એનો જવાબ એમ નથી ; માયાનું માત્ર ત્યાં રવી ના કિરણોની માફક ગમન જ છે, ત્યાં માયાનો આવિર્ભાવ થયો નથી ; માટે જ કંસના હાથમાંથી ડૂબીને આકાશમાં ગયા બાદ માયા લીલા માં ઉપયોગી હોવાથી તે વ્રજ માં આવીને રહી છે" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૧૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

(આગલના ૭૧૮ ના અનુસંધાન માં વાંચવું)

"હે દેવી ! તું વ્રજમાં જા ; મનુષ્યો તારૂ પૂજન કરને" વગેરે ભગવદ્ વચનથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે, માટે યોગી સ્થિતિ તો વ્રજમાં જ છે. એટલે જ ફળ પ્રકરણમાં કહ્યું છે કે - "ભગવાને યોગમાયાનો આશ્રય કરી લીલા કરી" (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૨૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

લીલા કરતી વખતે તો માયાનું આવરણ દૂર જ થાય છે, કારણ કે લીલા માટે મધ્યસ્થ તરીકે માયાને પાસે જ, પણ અલગ રાખે છે. તેથી જ શ્રીઆચાર્યચરણ આજ્ઞા કરે છે કે 'ભગવાને જ્યારે લીલા કરી ત્યારે યોગમાયા નો પાસે જ આશ્રય કરી બેઠા' (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૨૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

જેમને વરદાન મળ્યું છે તેવા શ્રુતિ અને અગ્નિકુમારો પણ ચિરકાલથી રહેલી દર્શનેચ્છાના તીવ્ર તાપ-ક્લેશ ના ભાર વડે એમના હૃદયમાં 'ભાવૈરંગકુરિત' એ શ્લોકમાં કરેલી રીતે જે રૂપ પ્રકટ્યું તે ભાવાત્મક રૂપ છે, અને એ પણ ગોપીજનો જ્યારે શ્રીનન્દરાયજીને ઘેર આવ્યાં ત્યારે ભગવદ્-દર્શનાનંતર ત્યાં જ નન્દગૃહમાં જ આવ્યું, એ 'ગોપીઓ સાંભલીને હર્ષ પામી', 'ઈત્યાદિ વચનથી વર્ણવેલું છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૨૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

'વાસુદેવ' જેનું અધિષ્ઠાન છે તેવા પ્રભુ પ્રથમ પ્રકટ થયા, તત્પશ્ચાત્ નન્દગૃહમાં જ્યારે શ્રીગોપીજનો પધાર્યા, ત્યારે અધિષ્ઠાન રહિત વ્રજસુંદરીના હૃદયમાં રહેલું જે ભાવાત્મક સ્વરૂપ તે પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યું.

ઇટલે આ બન્ને સ્વરૂપ સંક્રાંત (એકમેક) થઈ ગયા. એનો (જેલો જોનો) અધિકાર (સંતોં તે) પ્રમાણે વ્રજમાં બધે અનુભવ થયો..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૨૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"અન્યથા" ઇત્યાદિ વચનોથી એમ બતાવે છે કે 'નન્દરાયજીને ત્યાં વાસુદેવ વ્યુહનું પ્રાકટ્ય નથી' એમ માનવામાં શો વાંધો છે ? વાસુદેવ વ્યુહ નન્દરાયજીને ત્યાં પ્રકટ થયો_ એ વાત અગાઉ કહેવામાં આવી છે. જો આ પ્રાકટ્ય ન માનવામાં આવે તો ત્યાં કેવલ માયાનો જ વાસુદેવ રહિત જન્મ થયો એમ કહેવાય. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૪)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

એ માયાના ઉત્પન્ન થવાથી યશોદાજીને જે સ્તન્ય-દુગ્ધ થાય તે ભગવાન કેમ પીએ ?, કારણકે એ દુગ્ધ શુદ્ધ પદાર્થ નથી. અહિં આશય આ પ્રમાણે છે _ ભગવાનનો વાસ્તવિક જન્મ નથી (તેઓ અજન્મા છે). ઇટલે સ્તન માં દુધ ભગવાનને લીધે થાય નહિં. પરંતુ (ભગવાને 'નન્દપત્ની માયા ને કહેલુંકે) "યશોદાજીમાં તું જન્મીશ" એ વચનથી માયાનો જન્મ વાસ્તવિક છે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૫)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

માયા નો જન્મ વાસ્તવિક હોવાને લીધે યશોદાજીને સ્તન્ય (ધાવણ) ઉત્પન્ન થયું છે. જો વાસુદેવ વ્યુહ નો નન્દરાયજીને ત્યાં આવિર્ભાવ ન માનીએ તો કેવલ માયા જનિત સ્તન્ય, ભોગ માત્ર સિદ્ધ કરનાર હોવાથી લૌકિક સ્નેહને કારણે ઉત્પન્ન થયું છે, તેથી શુદ્ધ નથી. તેથી શુદ્ધિ ના અભાવે અંતઃસ્થિત બાલકની શુદ્ધિને માટે અલૌકિક રસભોક્તા ભગવાન સ્વયં સમ્પન્ન હોઈ પાન કરે નહીં, અંગીકાર ન જ કરે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૬)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

ઉપરોક્ત પ્રસંગથી સમજી શકાય છે કે ભગવાનને ભોગની અપેક્ષા નહીં હોવાથી અને પોતે અલૌકિક હોવાથી ભગવાન ભક્ત ઉપર કૃપા કરીને ભક્તના સમર્પિત પદાર્થોનો અંગીકાર કરે છે, નહીં કે સ્વયં ભોગ માટે, એ વાત સિદ્ધ થાય છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૭)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

ભગવાન નિ:સાધન ભક્તો માટે પ્રકટ થાય છે. વ્રજસ્થ ભક્તો નિ:સાધન હતાં. દેવકી - વસુદેવજી એ પૂર્વ જન્મ માં તપ આદિ કર્યું હું, તેથી તેઓ તો સુસાધન હતાં, પરંતુ વ્રજજનોએ એવું તપ વગેરે કર્યું નથી..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૮)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

શ્રુતિરૂપા અને કુમારિકાઓ ના તેમજ તેમને અનુસરનારા અન્યને માટે જ પ્રભુ સ્વેચ્છાથી એ ગોપીજનોમાં અને ભગવદીયોમાં સર્વથા પ્રકટ થયા તેમ માનવું ; અર્થાત્ નિ:સાધન ભક્તો માટે જ ભગવાન પ્રકટ થાય છે.

આ વાતનું સમર્થન કરતાં શ્રીપ્રભુચરણ શ્રીભાગવત-સુબોધિનીજી ઉપરના શ્રીમતિ ટિપ્પણિજીમાં કહે છે કે _ 'નિ:સાધન-ફલાત્મા આ પ્રભુ શ્રીગોકુલમાં પ્રકટ થયા, માટે અમે સર્વ પ્રકારે નિશ્ચિંત જ થયા છીએ' (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૨૯)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

"માયાનું પ્રાકટ્ય નવમીએ જ છે" _ શ્રીપુરુષોત્તમ માયા સહિત નન્દરાયજીને ઘેર પ્રકટ્યા, તો માયા અને પુરુષોત્તમ નો પ્રાકટ્ય સમય એકજ થયો, આમ છતાં 'નવમીએ માયાનો જન્મ થયો એમ કહેવાય છે એ કેમ સંભવે ? આનો ખુલાસો એક જ છે - માયા નું જન્મવુ એ તો ભગવાનથી ભિન્ન થાય ત્યારે જ સંભવે, ભગવાનની સાથે નહીં, માટે જ માયાની સાથે કહી, ભગવાનનું મુખ્યત્વ છે અને માયાનું ગૌણત્વ છે, એમ કહી, માયાનો પ્રાદુર્ભાવ નહીં, પણ ભગવાનનો જ પ્રાદુર્ભાવ કહ્યો છે..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૩૦)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

ભગવાન જ માયાના આવરણ વાલા અષ્ટમીને દિવસે આવિર્ભાવ પામ્યા છે. માયા તો જુદી જ (ભગવદ્ પ્રાકટ્ય પછી) વસુદેવજી લેવા આવ્યા પછી જન્મી ; એ આશયથી જ નવમી ના દિવસે માયા નો જન્મ કહ્યો છે. (તેથી તેને અનુજા કહી છે)..... (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૩૧)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

પુત્રોત્સવ આદિક (નન્દ મહોત્સવ) શુદ્ધ નવમીના દિવસે થયાનો હેતુ પણ એ જ છે. જ્યારે માયા જુદી પડી જાય ત્યારે જ ભગવાન ના દર્શન થયાં. આવરણ દૂર થાય ત્યારે જ દર્શન થાય અને દર્શન થાય તે પછી જ ઉત્સવ થાય ; માટે જ પુત્રોત્સવ (નન્દમહોત્સવ) નવમીના દિવસે થયો છે એ યુક્તિસિદ્ધ એ છે. (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રીહરિરાય મુક્તક" (૭૩૨)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

ધરા-દ્રોણ ના પણ અધિષ્ઠાન શ્રીસ્વામિનીજીના હૃદયમાં બિરાજમાન ભાવાત્મક શ્રીનન્દ-યશોદાજીનો પણ ભાવાત્મક ભગવાન ના પ્રાદુર્ભાવ સમયે આવેશ થયો છે, એટલે કોઈ પણ અંશે આશ્રિત વિદ્વાનોએ સંશય ન કરવો (ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

"શ્રી હરિરાય મુક્તક" (૭૩૩)

"પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર"

ઇતિ શ્રીવલ્લભાચાર્ય કૃપાના આશ્રય થકી,
હરિદાસે કર્યો આનો વિચાર નિવૃત્તિ મહીં.

પ્રસન્ન નાથ હો મારા। શ્રીમદ્વલ્લભ વિઠ્ઠલ,
સ્વામિની-સ્વામી સાથે તે તદનુસારીઓ તથા.

* ઇતિ શ્રીવલ્લભાચાર્ય-શ્રીવિઠ્ઠલચરણરેણુની અભિલાષા વાલા દાસાનુદાસ શ્રીહરિદાસરચિત 'પ્રભુ પ્રાદુર્ભાવ વિચાર' સમાપ્ત થયો *

** આમ છેલ્લા બે વર્ષ થી અવિરત ચાલી રહેલ "શ્રીહરિરાય વાંગમુક્તાવલી" ના અનેકાનેક લઘુ ગ્રંથોનો સત્સંગ અહીં સમાપ્ત થાય છે. જયશ્રીકૃષ્ણ.**

(ડૉ. જયેન્દ્ર સોની)

